

Beavatás

kisregény

Szépirodalmi Könyvkiadó

1979

Fráter Ambrus élete első nyugati turistaútján bátyja és annak felesége társaságában kilép a Stazione Ferroviaria Santa Lucia szűrt világítású peronjáról a déli napfényre. A nyugatra utazó magyar állampolgárok túlnyomó többsége csaknem egy évszázada Velencébe érkezik először. Velencébe érkezni ma már annyi, mint az akrobatának ráállni a mérleghintára, melyről majd nagy lendülettel kirepítik, hogy merész szaltókat mutasson be, vagyis egy szükséges és titkolhatatlan, esetlen mozdulat a nagy mutatvány előtt. Velence elcsépelet turistacél, mindenki tudja, amit tudni lehet róla, Fráter Ambrus és két társa is tudja persze, képzeletükbe préselődött a „jellegzetes velencei hangulat” aláírású képes levelezőlap: szűk, sejtelmes csillogású vizecske felett hajlított hidacsok, a nedvességben felpuhult vakolat a csipkés ablakú palotácsok falán, zöld repkény, pára, s az egész kollekció a perspektíva törvényei szerint kisebbedve elvész egy kanyarban. Kellőképpen felkészülve az útikönyvből, már beavatottabban is el tudnák mondani, mit ábrázol a kép; tehát: a rio felett ponték, a rio egyik partján calle, esetleg fundamenta, netán egy campo vagy campiello is sejtethető a palotasor mögött. Könnyedén felidéznek még egy obligát levelezőlapot: szemből a Szent Márk-székesegyház. És filmekből valami zaklatott képsort: kupolák villannak fel verdeső galambszárnyak és rajzó turisták, valamint fényképezőgépek között, vagyis a Piazza San Marco. Éppoly tágas és szárazföldi, mint a világ bármely más tere. Ezen eltűnődhetnének, ha hajlamosak volnának Velencével kapcsolatban bármin is eltűnődni, és nem számítanának rá, hogy az erre fordított pénzükért Velence köteles lesz minden rejtélyre válaszolni, és ki is fogja őket elégíteni, ahogy nyilván minden eddigi utast kielégített.

Fráter Ambrus és bátyja, Károly restelli is kissé, hogy Velencét nem tudja kiiktatni az útitervéből. Irtóznak mindentől, ami szokványos. Fölényes vizsgáztatóként lépnek ki a pályaudvar szűrt fényéből, hogy vajon Velence igazolja-e előzetes ismereteiket. Csak Laura lelke bolyhozódott fel Velencétől, derűsen reméli, hogy alkalmá nyílik gondolába szállni, s a gondolás hihetőleg majd énekel. Beszélni ugyan nem beszél erről, de nem is feszélyezi, hogy reményei tönkrezúznák a fiúk jó véleményét az ő ízléséről. Titkon igenis a szerelem városába készül; s csak a jó modor kedvéért jegyezte meg oly ironikusan a vonaton az útikönyvben lapozgatva, hogy ki hinné: a gondola tulajdonképpen egy ladik. Ez akkor úgy hangzott, mintha a becsületes, formátlan ladik nevében megvetné a gondola affektált hajlásszögeit. Szó sincs róla. Laura nagyon is egyetért a gondola túlzott orr- és farkiképzésével, elvégre ő nem igazi értelmiségi a két Fráter mellett – Laura gyógytornász.

Mindenki más sok csomaggal terhelt vagy hordár mellett futva, roppant célszerűen mozog; az utasok elárasztják a vaporettoállomást; mintha mindenki másnak nagy gyakorlata volna a Velencébe érkezésben. Csak ők állnak meg a három vékony bőrönddel s a három vászontarisznyával az oldalukon a

lépcsők tetején.

– Mintha egy folyó rossz helyen folyna – mondja Laura a csinos, de a származásukhoz és a képzettségükhöz mérten túl jó társaságba csöppent nők rugalmasságával, amellyel mindenkor leplezni tudják zavarukat. A Canal Grandéra érti ezt, mely egy tér helyét foglalja el tulajdonképpen. A városokban ugyanis a pályaudvarok előtt rendszerint egy tér van, autókkal, taxiállomással, autóbusz- és villamos-végállomásokkal, netán konflisokkal, s középen egy virágtrupp, szökőkút vagy szobor, minthogy ezeket a tereket a körforgalom alakította ki.

– Mintha egy folyó rossz helyen nem folyna – egészíti ki Ambrus, de nem vár a megjegyzésére feleletet, ugyanis Károly a vaporetto-állomást célozza meg, vele mindig mindent csak utólag lehet megbeszélni, Laura számára pedig egy szalagszerű víztükör folyó akkor is, ha tengervíz áll benne; olyan kicsi különbséget, mint Ambrus, ő nem méltat figyelemre.

A vaporetto orrába igyekeznek, régi iskolai hajókirándulásokból származik ez a beidegződés. A három bőröndöt egymás mellé állítják, és kicsit távolabb húzódnak, hogy jobban lássák a partokat. Károly hirtelen visszalép a bőröndök mellé, amennyire tudja, a lába közé fogja a poggyászt, és tarisznyáját mintegy biztosításképpen arra a táskára ereszti, ami már nem fér két térde közé. A Santa Maria della Salute templomnál kell leszállniuk, a penzió, amit egyik barátjuk ajánlott nekik, amögött van. Rövid megálló, gyors kikötések, hol egyik parton, hol másikon, fényképről ismerős épületek a vaporetto fordulásai szerint hol ilyen, hol olyan szögből, minden épület jelentősnek látszik, mintha mindegyiket ismerni kéne valahonnan, ha máshonnan nem, hát az útikönyvből, de ahhoz, hogy azonosítani lehessen őket, túl gyorsan váltják egymást, újabbak és újabbak bukkannak fel, anélkül, hogy a már látottak eltűnének. Semmi sem tűnik el, csak lassan távolodik, s feltorlódik a látóhatáron, mint nyugtalanító adósság. Fráter Ambrus és bátyja, Károly és Károly felesége, Laura most úgy látja, hogy szükség van, bizony, arra a három napra, amit Velencére szántak, s a látványnyaláb ellen azzal védik káprázó, kialvatlan szemüket, hogy hiszen úgys megnéznék majd mindent, szép sorjában.

Károly jelzi a kiszállást, Laura vakon veszi bőröndjét, feltétlen bizalommal Károly navigátori képességei iránt. Fogalma sincs, miből tudja Károly, hogy ki kell szállniuk.

– Ezt a templomot meg rossz helyre építették – mondja Laura.

– Te Laura! Meg fogsz lepődni. Ezt az egész várost rossz helyre építették, nincs senki, aki ezt egy épületstatikusnál jobban áterezné, biztosíthatlak egyetértésemről – szólal meg végre Károly is, szokott, kötekedő módján tréfálkozva. – De hát éppen ez a szexepilje! És ha még egyszer valamire azt mondod, hogy rossz helyen van, visszazavarlak a Prücklbe, mert az viszont kétségkívül a megfelelő helyre van építve. Értjük egymást? – Feloldódott benne a szorongás, ugyanis a vaporetto-állomás mellett felfedezte a penzió útbaigazító táblácskáját, előzékeny nyilakkal, kissé odébb a másikat, tehát első úticéljukat elérték, sikeresen elvezényelte idáig kicsiny csapatát.

Ambrus és Laura elnevetik magukat a Prückl emlegetésére. Egyik barátjuk ajándékát kellett átadniuk egy Frau Agárdi nevű hölgynek Bécsben, a délelőtti érkezés és a késő esti indulás között. Károly telefonált, s amikor Frau Agárdi nagy nehezen megértette, hogy miről van szó, Károly tiszteletteljesen megkérdezte, hol találkozhatnak.

– Hát a Prücklbe! Miért? Nem tudja, hogy hol a Prückl?! – kérdezte vissza kissé ingerülten Frau Agárdi rengeteg há-val: Hhát a Phüecklbeeh! Nem tudja, hogy hol a Phüeckl? Aztán valóban elég könnyen megtudakolták, hogy a Prückl egy kávéház, meg is találták, a pincér a kártyázó vendégek között tévedhetetlen biztonsággal vezette őket Frau Agárdihoz és kövér kutyájához, az utóbbi az asztal mellett ételmaszatos plüsspárnán heverészett. A kutya kövérségétől és a párna ételmaszatjától eltekintve az egész kávéház az ápolt és jól kondicionált öregedés atmoszféráját árasztotta. Frau Agárdi alakja, ruhája, sminkje, ékszerei fölényesen hibátlanok voltak, az ajándékot parti közben, kártyapartnerei iránt maximális figyelmességet tanúsítva vette át.

Frau Agárdi butasága, ez az elképesztő, hamisítatlanul békebeli butaság még Károlyt is elszórakoztatta, mihelyt túl tudta magát tenni a kötelességteljesítéssel együttjáró idegességen, Ambrust pedig egyenesen elbűvölte, hogy némely ember olyannyira természetesnek tekinti valamely helyen, nevezetesen a Prückl kávéházban való tartózkodását, hogy felháborítja még feltételezés is, hogy máshol is lehet tartózkodni azon kívül.

Ráadásul az estéjükét is meglehetősen bolondos körülmények között töltötték: Károly egyik volt iskolatársát keresték fel, egy katolikus papot, aki az afrikai négerek számára kísérletezett újfajta egyházi zenével, melyben a gregorián dallamvilágot afrikai folkritmussal ötvözte. Semmi más nem érdekelt ezen kívül. Előadását bőséges illusztrációval kísérte, lemezek és magnótekercesek részleteivel, néha maga is zongorához ült. A volt iskolatársak találkozásakor szokásos információcserére: kiből mi lett, kiről mit hallottak, nem is került sor. Pedig Károly szeretne volna szóba hozni közös barátjukat, aki szintén teológiát végzett, misszionáriusnak ment, s úgy hírlett, eltűnt Dél-Amerikában. Talán megették egy másik isten tiszteletére. Nem jutott idő a kérdezősködésre, még a vonatot is rohanva érték el.

Frau Agárdival valamiképpen a jelen idő határát lépték át, de nem az országét: a hölgy beleillett a pesti Belváros bármelyik egykori kávéházába. A komponista egyházfival földrajzi határt léptek át, de megint csak nem az országét, hanem Európáét. Az országhatár átlépésére tehát csak most került sor, amikor kijöttek a Stazione Santa Lucia kapuján.

A penzióban, ebéd közben, Laura erősen, feltűnést keltve köhögni kezd. Már egy hete köhögni mind a hárman, nyilván megfertőzték egymást, lázuk is volt. Éjszaka a hálófülkét is teleköhögtek, egy farka kutya mellett nyugodalmasabb éjszakát tölthettek volna útítársaik. Egy konkrét-zene szerző akár le is jegyezhetné volna a zengzetes kánont: madrigál hörgésre és szaggatott torokhangokra. Laura most újra köhög, s Károly attól tart, hogy rá is átragad a köhögés, mint az ásítás, már érzi a kaparást a torkában. A vörös boros

kancsóért nyúl, Laura pohara fölé tartja, önteni kezdi a bort, vékony sugárban csurgatja, s közben furcsálkodik, érzi, valami nem stimmel, de csak hosszú másodpercek után ocsúdik rá, hogy a pohár üres marad, és akkor veszi észre, hogy az abroszon egyre terjed a nagy vörös folt, a pohár már kétszer is megtelt volna annyi bortól, amennyit mellé öntött. Ambrus és Laura egyszerre nyúlnak a keze felé. Laura ijedtében még a köhögést is abbahagyja. Ambrus nevet. Mellettük terem a pincérlány, és mindenféle érzelemnyilvánítás nélkül kicseréli az abroszt. Laura megszeppenten nézi Károlyt, Károly zavartan keresi Ambrus tekintetét.

Hiába, nagyon fáradt vagyok – mondja végül. Ambrus még mindig mosolyog, csóválja a fejét, újra és újra felnevet.

Csütörtök, déli egy óra után

– Te Laura! Tulajdonképpen mi bajod van neked ezzel a derék templommal? – áll meg Ambrus a Salute előtt.

– Ne hülyéskedj, mi bajom lehetne nekem egy ilyen gyönyörű templommal?

– Az előbb még úgy találtad, hogy rossz helyre van építve – áll Ambrus rendületlenül, abban a jellegzetes tartásban, amit mintha egyenesen kimódolt volna testalkati sajátosságai hangsúlyozására. Ambrusnak ugyanis hosszú iksz-lába van, s a legenyhébb terpeszben is kétfelé mered a lába szára, mintha tornagyakorlatot adna elő. Erős görbületű háta és rövid nyaka van, kopaszodó, kerek koponyája úgy gyűrődik ki a hátából, mint a teknősbéka feje a páncéljából. Ha zsebre dugja kezét, ami keskeny csípőjének előredüllesztésével, fenekének behúzásával jár együtt, a háta még szélesebb és domborúbb lesz, s Ambrus voltaképpen egy nagy hátból és a belőle való kinövésekből tevődik össze. Ambrus tehát terpeszben és zsebre dugott kézzel áll a Salute előtt, és várja Laura magyarázatát.

– Ugyan már, nem érdekes, csak járt a szám.

– Csak nem félsz, hogy megsértődik?! Ne törődj vele, úgyse tud magyarul – hajol Ambrus Laurához, s a kezével fedezi a száját, mintegy konspirálva: a templom ne vegye észre, hogy róla van szó.

Laurát kellemesen érinti, hogy Ambrus ezúttal úgy beszél vele, ahogy más emberekkel szokott. Ambrus eddig ugyanis gondosan ügyelt rá, hogy az egy fődél alatt, közös háztartásban való élet ne fajuljon személyes kapcsolattá közöttük: csakis praktikus megbeszélésekbe bocsátkozott Laurával. Az a körülmény, hogy Ambrus bár gyengéd, de roppant leereszkedő hozzá, nem bántja Laurát, hiszen Ambrus mindenkivel leereszkedően beszél. S ha már szóba állt vele, Laura úgy érzi, illik válaszolnia:

– A többi ház itt olyan csicsás, úgy tesznek, mintha egyáltalán nem is nyomnák a földet, hiszen csupa ablak és levegő bennük minden. Ez a becsületes marha templom meg áll itt a kupoláival, teljes súlyával ránehezedik a partra, olyan, mint egy nehéztáncosnő a balett-táncosnők között. – Laura önkéntelen apró

mozdulatokkal mutatja beszéd közben, hogy milyenek a többi házak: laza csuklóval összeilleszti ujjhegyeit, a finom kis csúcsívet az arca előtt hullámoztatva loggiákat ír a levegőbe, miközben álnaív szempillaverdeséssel érzékelteti a velencei épületek képmutatását; az ő előadásában ezek a házak finom hölgyek, akik előtt testről sem illik beszélni, nemhogy testsúlyról. A jámbor nehézatlétát is mutatja, alig észrevehetően megváltoztatva a tartását: befelé fordítja lábfejét, karját vállból lazán lógatja, még állát és szemöldökének ívét is leereszti, szinte a nehézkedési erőnek engedve.

– Ez egy barokk templom, Laura, reneszánsz keveredéssel – mondja Károly oktatóan. Ambrus vizsgálódva Károlyra néz, megdörzsöli a tarkóját, mint aki mondana valamit, de nem szól semmit. Helyette megkérdezi, merre induljanak először. Károly azt javasolja, hogy a szálláshelyüket szaglásszák körül, mért ő csak akkor érzi magát otthonosan új helyen, ha felderíti, mint egy kutya. Akkor hát hódoljunk Károly animális ösztöneinek, úgylis olyan kevés van belőlük – mondja Ambrus –, gyerünk a Giudeccához.

Tűz a nap, és ők ülnek a part kőperemén. Szemben a S. Giorgio Maggiore sziget a vörös templommal és a La Giudecca, köznapi épületeivel. A csatornán tengeri hajók, uszályok, távol a kikötő szállás darui, finom ceruzarajz. Ülnek, s ez az ő számukra korántsem természetes. Természetes volna a Dunánál, Balatonnál, sőt a Vltavánál, a Visztulánál és a lengyel vagy bolgár tengerparton is természetes volna, hiszen víz mellett lehet a legjobban elüldögélni, víz vagy tűz mellett. Semmi sem mutatja jobban minden cselekedet teljes hiábavalóságát, mint a víz. A víz mozgása, ez a gyönyörű, tervszerűtlen, rögzíthetetlen mozgás, a víztükör kigyűrődése aritmiás hullámokban, az örökkévaló bizonytalanság, hogy hol kezdődik egy hullám és hol csap át a másikba, a tökéletes közöny, hogy hol tornyosul a levegőbe, hol tölt ki új és új teret, s hol szökik meg helyéről, teremtve szép, horpadó úrt – mintha egy filozófus isten üzenete volna, egy bolyongó, sokat meditaló istené. A láng csapkodása is felkelti ezt az érzést, a boldog, lusta megadás érzését, de azt kályha vasteste keríti be vagy a sötétség, s a tűz elhamvadása után a salak keserű fenyegetés – hát mégiscsak víz mellett a legjobb elüldögélni, szabad, messze nyújtózó víz mellett, ahol a hullámozás elnyugtával is víz, ami marad, nincs benne semmi csüggesztő. Víz partján üldögélni a legtermészetesebb dolog a világon, de nem az ő számukra, itt, Velencében. Indulásra készen ülnek, rossz lelkiismerettel. Mert nem látták még a bazilikát, se a Doge-palotát.

– Na, ne lopjuk itt az időt, menjünk tovább – mondja Károly.

Ambrus a régi vámház egyik szögletében emberi ürüléket vesz észre. A téren, melynek közelében laktak gyermekkorukban, állt egy nagy terméskő templom. Annak a szögleteiben is rendszerint ürülék száradt, vigyázni kellett bújócskázás közben, ha a szögletekbe lapultak a hunyó elől.

– Borzasztó – mondja Laura, látszik rajta az undor és a méltatlankodás –, hogy még itt is ilyen gusztustalanok az emberek.

– Buta vagy, Laura, hogy undorodsz, örüljél inkább, lám, ez is olyan hely, mint a többi. Már torkig vagyok ezzel az ünnepélyességgel, még az esküvőtökön sem voltatok ilyen ünnepélyesek. Engem ez a rakás

a fal mellett felbátorít. Most már felőlem mehetünk a Szent Márk térre – nyújtja ki Ambrus a karját a csatorna másik partja felé egy nomád törzsfő hódító mozdulatával, legalábbis úgy, ahogy ezt a mozdulatot a múlt századi romantikus festők képzelték. – Elvégre is – fűzi hozzá kaján, kandi mosollyal – nem érhetem be ezzel a kupolával – mutat a földre, a sarokba.

– Ízetlen vagy – szól rá Laura, és maga is meglepődik, hogy rendreutasítani merészelte Ambrust.

– Nekem ugyan csökevényesek az állati ösztöneim – mondja a testvérvitákban megfáradt gúnyval Károly –, és lakóhelyünk körülszaglászását nem kimondottan kutyaperspektívában terveztem el, ahogy te, Ambrus, végrehajtod, de mi tagadás, nekem is kedvemre van, hogy emberi nyomokra bukkanunk ebben a városnyi díszletben. Csakhogy én emberi nyomnak észleltem például azt a piros postaládát is, vagy azt a pizzasütődét a bejárat mellett a két árva asztallal, vagy azt az apródfrizurás kisfiút a furcsa, térdig érő nadrágjában és sötétkék zoknijában. Nem értem, miért nem tekinted ezeket is emberi nyomoknak. Csak azért nem, mert esztétikusak?

– Rosszul kérdezel, már megint rosszul kérdezel - dől kényelmesen a falnak Ambrus, láthatólag hosszabb eszmefuttatásra készülve. – Te megkülönbözteted a város történelmi, mondhatni, hivatalos állagát a privát állagától. A privát élet nyomai megnyugtatóknak, mert pusztán attól a ténytől, hogy ebben a városban élnek emberek, elhiszed, hogy itt lehet élni, holott mint építész meg volnál győződve az ellenkezőjéről.

A feszes fogalmazásmód leleplezi Ambrust, hiába a hanyag testtartás, a csevegő hangnem, láthatólag akar valamit. Ha valódi volna hanyagsága, nem támaszkodna a falhoz összefont karokkal, hanem zsebbe süllyesztette volna a kezét, és himbálózna a sarkán. Ha valóban csevegne, mondatai fele mormogásba olvadna, mint otthon. Most inkább azoknak a szóváltásoknak a feszültsége érződik rajta, amelyekbe átcúszott néha a két testvér között állandósult rutinos acsarkodás. Ezeknek a szóváltásoknak Laura többnyire csak a jelentőségét fogta fel, jelentését alig; hiszen az is nehezítette a dolgát, hogy ilyenkor éppúgy Károly szelíd intelmeivel és Ambrus kedvetlen elkullogásával szakadt meg a vita, mint a rendes, napi összecsapások alkalmával.

– Ez a postaláda a kollaboráns áruló tipikus esete – elmélkedik tovább Ambrus. – Ez hiteti el veled, hogy dacára a vizes falaknak, az árnyékba borult szobáknak, Velence lakható. Ez az apró, beépített igazság, mely hitelesíti a hazugságot, s jutalomképpen megkapja azt a rangot, amit becsületes postaláda sohasem kaphatna: szépnek nevezed. Engem nem érdekel Velence lakhatósága. Következésképpen nem érdekel az itt élő pincérek, pizzasütők, közlekedési dolgozók, postai alkalmazottak szociális helyzete sem.

– Csak nem képzeled, hogy én a pizzasütők lakásviszonyait és szociális helyzetét jöttem tanulmányozni? – szakítja félbe Károly. Oldalt billent fejjel, figyelmesen összehúzott szemmel áll Ambrus előtt.

– Dehogy képzelem – löki el magát Ambrus a faltól. – Csakhogy te nem tudod nem tanulmányozni a pizzasütők szociális helyzetét. Te erre vagy kárhoztatva.

Károly elneveti magát, megvonja a vállát.

– Ide hallgass – tolja vissza Ambrust a falhoz. – Megértettem: ez a szegény, igénytelen postaláda kollaboráns áruló, ez világosan következik elveidből, minden árulás, ami állít valamit, sőt az is, ami nem pusztán tagad; minden szépség, sőt, minden hasznosítható tárgy. És mindenki, aki hasznosítja munkaerejét, a totális rosszat szolgálja, csak az lehet a mentsége, hogy ebből él. De erről nem óhajtok vitatkozni veled, ezért kár lett volna eljönnünk Pestről, majd ha hazaértünk, ötszázadszor is megkérdezem tőled, hogy megnyugtatna-e, ha én elmennék mondjuk tenispálya-egyengetőnek, Laura meg karácsonyfadíszeket pingálna bedolgozóként, vagyis ha mindenki követné a példádat, és mást csinálna, mint amire képesítve van. És újra meg fogom kérdezni, hogy miért olyan forradalmi dolog Ibusz-tolmácsnak lenni, bölcsészdoktori diplomával a fiókban. Most csak egyet kérdezek: miért van szerinted morális fölényben egy rakás szar egy postalárával szemben? Az nem vezeti félre a gyanútlan szemlélőt? Nem ültet el benne tévképzeteket Velence lakályosságát illetően? Na?

Ambrus nevetve belebokszol Károly vállába:

– Nem tudsz kiábrándítani, Karesz, én ennek az emberi ürüléknek a híve vagyok, mert ez az egyetlen érdek nélküli rendbontó itt, ebben a magakellettő rendetlenségben, ez az egyetlen, ami nincs a turizmus érdekében manipulálva. Egyébként ez az átlagember reakcióján is lemérhető – Laura felé bókol –, ne haragudj, Laura, nem akartalak túlságosan megbántani.

– Micsoda ócska közhely, a polgár megbotránkoztatása, mint az új erkölcs és az új esztétika mértékegysége, eh – Károly kemény, haragos gúnnyal legyint, és elfordul. A kedélyes, csipkelődő fecsegésből hirtelen váltott át komoly vitára. A gyors mozdulattól vékony szálú, szögegyenes haja kétfelé hullik szögletes, magas homlokán. Ez a fajta haj nem tud olyan dacosan, gyerekesen borzolódni, mint a kemény szálú, göndör hajak. A homlokba csapódott, sima hajszálak megbontják Károly arcának fegyelmezett, öntudatos rendjét, s ráirányítják a figyelmet túl finom, száraz, vékony, sűrű ráncokat vető bőrre és félszeg, keskeny nyergű orrára.

Ambrus kelleetlenül fogadja Károly haragját, gyermekkoruktól fogva idegesítette, ha Károly indulatba jött, valahogy nem tartotta gusztusosnak.

– Miért ne? – biggyeszi le a száját ellenséges nyugalommal. – Ez a mérték sem sokkal mesterkétebb és bizonytalanabb, mint egyéb mértékek, az ür-, súly- és hosszmértékeket is beleértve. Ugyan, mit gondolsz? Amikor te egy postaláda esztétikumáról, egyáltalán, ha szépségről beszélsz, biztosabb mérték áll a rendelkezésedre, mint az átlagember beidegzettsége?

Károly legyűri felindultságát, ellazítja magát, felvonja a szemöldökét, és hallatlan meggyőződéssel válaszol:

– Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy ha szépségről beszélek, nem kell mértékekhez folyamodnom. A szépség, akár teremtett, akár természeti, értelmetlenné teszi a mértékeket. Ambrus! Minek

jöttél Olaszországba, ha csak egy rakás rondaság tud felizgatni?

– Na de csakis valódi, anarchista rondaság, ezt ismerd el, kérlek – engedi le a hangját Ambrus kedvetlen, rutinos iróniával, ami már nem irányul senki ellen, csak a vita befejezéséhez alkalmas hangütés. – Egyébként ellenséges földre jöttem. Ellenségemet tanulmányozni. Úgy is mondhatnám: kikémleni. De ez nem fog megakadályozni abban, hogy amennyire lehet, ki is élvezzem – fejezi be Ambrus a beszélgetést széles, lapátfogú vigyorgással.

*Csütörtök, kora délután,
két óra és három között*

Az Accademia előtti hídon baktatnak a belső városrész felé. Természetesen Károly jelölte ki az útírányt, az összehajtogatott térkép az inge felső zsebéből áll ki, mint egy túlméretezett díszzsebke. Laura igyekszik hálát érezni iránta, amiért ilyen nagyszerűen eligazodik a turistagondok között. Alapjában véve valóban csodálja Károlyt, ő alighanem örökre elveszne, ha neki magának kéne tájékozódni egy idegen városban. Csakhogy ezt a csodálatot kissé unottan éli át, ugyanis Károlyt oly sok hasonló dologért kellett már csodálnia: módszerességéért, céltudatosságáért, fegyelméért, zárkózottságáért, fantasztikus számításaiért, amelyeken otthon is dolgozott – ezek mind-mind vitathatatlan értékek voltak, s nemcsak Károly jelleméhez, hanem lassan már Laura biztonságérzetéhez is hozzátartoztak, mintha Károly megbízhatósága a családi vagyron volna, melynek fele a házassággal jog szerint megilletné őt is. Most mégis futó ellenszenvet akar legyűrni magában azzal, hogy Károly tájékozódási tehetségének szenteli gondolatait, s ijesztgeti magát, mi lenne velük Károly nélkül. Mert Laurát, aki sohasem szokott beleszólni a Fráterek vitáiba, s emiatt azt gondolták róla, hogy nem is érti ezeket a vitákat, ezúttal felbosszantotta Károly érzelmes szónoklata a szépségről. Azonban ha Laura többet értett is ezekből a vitákból, mint feltételezték róla, azt azért nem értette, miért bosszankodik. Aminthogy azt sem tudta volna megokolni, hogy miért mosolyogtatja meg olyan tiszta szívből Ambrus kaján mondata, hogy bár Velencébe ellenségként jött, ez nem fogja megakadályozni abban, hogy élvezze Velencét.

– Te Laura!

Laura összerezzen Ambrus hangjától, és kicsit zavartan mondja: tessék. Sohasem szokta mondani, ha megszólítják, hogy tessék. Egészen természetes, hogy ha őt Károly vagy Ambrus megszólítja, minden egyebet félbehagy és odafigyel, ez annyira természetes, hogy Károly vagy Ambrus nem is szokták megvárni, míg azt mondja: tessék.

– Nem akartál te táncosnő lenni? – kérdezi Ambrus.

– Nem, nem akartam.

– Hogyhogy nem akartál? Az lehetetlen.

– Nem akartam, nagy a fejem.

Laurának valóban nagy a feje a testalkatához képest. Nem is a koponyája, hanem az arccsontjai erősek. Széles arccsontjaitól meredeken lejt az arca, mintha két tenyér simította volna hegyes állba, s a szája e sima kúpfelületből úgy hasad ki, mint egy ökölcsapás nyoma.

– Szóval akartál, de nem lehettél, mert nagy a fejed.

– Nem, nem akartam.

Ambrus megáll a híd közepén.

– Megőrülök, Laura, a fogalomzavaraidtól!

– Ez nem fogalomzavar, Ambrus, tényleg nem akartam. Kislánykoromban azzal utasítottak el a balettintézetből, hogy nagy a fejem, s attól kezdve eszembe se jutott, hogy táncosnő lehetnék.

– De előtte csak akartál?

– Nemigen akartam, inkább az anyám akarta.

– És semmi se akartál lenni? Rögtön, hatéves korodban gyógytornász akartál lenni? Se olimpiai bajnok, se művészi tornász, se mozgásművész, se népitáncos, se akrobata, semmi a nyavalya?

Laura félszegen Károlyra pillant, mintha az engedélyét várná a nyilatkozathoz, aztán habozva, bátortalanul kiböki:

– Pantomimmal próbálkoztam. De miért téma ez?

– Jól adtad elő a velencei palotákat. Tényleg olyanok – Ambrus összeillesztett ujjhegygel próbálja a gótikus csúcsíveket utánozni, de inkább pravoszláv hagyományok lesz belőle. – Most elnézem őket, és olyanok. Valószínűleg kár volt abbahagynod.

– Dehogy – mondja Laura szelíden. – Sokkal több értelme van annak, amit most csinálok. Hát, nem nagyon vonzó, de tényleg van értelme.

– És nap mint nap kiélvezheted, hogy két szép lábad és két szép karod van, és gyönyörű mozdulatokat tehetsz velük, és jársz és hajlongsz, sokkal szebben, mintha egészségesek szeme előtt lennél, és megalázhatod a pácienseidet a puszta egészségeddel! – dönti Laurára szikrázó dühét Ambrus, és rámered gyűlölettel.

Laura elhűlve, iszonyodva és ártatlanul bámul vissza.

– Ambrus, te megvesztél – szól közbe óvatosan Károly. – Itt állunk az Accademia hídjának közepén, Velencében, és te lehetetlen vádakat vagdosol szegény Laura fejéhez. Pocsékolod az utazást, kérlek – próbálja tréfára fogni a dolgot. – Íme, a valódi velencei panoráma. Tessék, tessék! Szíveskedjete gyönyörködni – integet körbe. Vásári kikiáltót utánoz, de papos mozdulatokkal.

– Persze. A panoráma. Hány csillagos szépség ez az útikönyved szerint, Karesz? – Ambrus

végighúzza a tenyerét az arcán a homlokától az álláig, széles, puha orrát szinte elsimítja, szétlapítja a fején. – Micsoda szerencse, hogy van köztünk valaki, aki ennyire jártas a szépség dolgaiban. Még fel is tudja osztani. Teremtett szépségre és természeti szépségre. De milyen alapon? Karesz, milyen alapon? Gondolom, a teremtett szépség múzeumban van, a természeti szépség meg útikönyvben van. De mi van, ha egy szépség nincsen se múzeumban, se útikönyvben. Laura csúcsíves mozdulatai például sehol sincsenek. Semmi remény, hogy ezt valaha is felvedd a leltárba? Csak ami már meg van tanulva? Amit már lepecsételt a közjegyző? – Ambrus leszegett fejjel elindul. Károly együttérző pillantást vált Laurával, és a felnőttek gyerekekre alkalmazott fölényes megbocsátásával Ambrus után erednek. Laura, aki nemigen szokott belekarolni Károlyba, mert ad arra, hogy szépen, nőiesen billegtesse a csípőjét járás közben, s Károly döccenős, nagy léptei ebben megakadályozzák, most becsúsztatja kezét Károly könyökhajlatába, s igyekszik a férfihoz igazítani mozgását. Nem akarják beérni Ambrust, hadd fújja ki magát, de Ambrus hallatlanul lassú ember, még mérgében sem gyorsít, ezért aztán valósággal vonszolódnak mögötte gyorsabb ritmusú lépteikkel.

– Nyomasztó lény az öcsém, ugye? – szólal meg Károly inkább a hangulat oldásának, semmint panaszkodásnak a szándékával. Laurának már nyelve hegyén a kiprovokált válasz: jobb lett volna kettesben utazniuk, de visszanyeli. S nem is tapintatból. Azért nyeli vissza, mert valójában nem kívánna Ambrus nélkül lenni, Ambrussal minden mulatságosabb.

Ambrus megtorpan a híd lábánál tanyázó csavargók között, akik előtt egy-egy kendőre vagy zubbonyra, vagy egyszerűen csak a kőre bízuk, kagylók, bőrtárgyak, feldolgozatlan állatszörmék, kígyóbőr, krokodilbőr van kirakva. Nemzetközi hippitársaság, úgy látszik, mintha unatkoznának. A puszta földön felsorakoztatott árukészlet: hosszú bőrszíjra fűzött furcsa vastárgyak mögött két fiatalember ücsörög. Mindkettő homlokán hátravezetve színes szalag, indiánmódra leszorítja hosszú hajukat. Ambrus a nyakláncokat tanulmányozza, majd éppen akkor, amikor Károly és Laura beérik, mond valamit angolul a két fickónak. Az egyik meg se rezzen, a másik, a vörös hajú elneveti magát, s ő is mond valamit angolul.

– Mit mondtál nekik? – kérdezi Károly.

– Azt mondtam, hogy látom már, miért öldösték le a lovakat Európa-szerte. Azért öldösték le, hogy női bízukat lehessen csinálni a patkószegből. Erre ő azt mondta, ez a bizsu felfogható demonstrációnak is a lovak leöldösése ellen. – És Ambrus most újra angolul a vörös fiúhoz fordul. A vörös fiú, aki a térdét lazán átfogva kuporog a földön, nevéttében hanyatt vágja magát az előbbi, összekuporodott tartásban, majd visszahengeredik ülésbe, és kérdez valamit, amire Ambrus válaszol. Károly újra faggatja Ambrust, mit mondott, aminek ekkora sikere volt a vörösnél.

– Azt mondtam, hogy nem hiszek az olyan demonstrációban, ami kereskedelmi haszonnal jár együtt. Erre ő megkérdezte, hogy kik vagyunk.

– No és, mit mondtál?

– Hülye, hát mint mondtam volna.

– És ők kicsodák? – kérdezi Károly. Ambrus erre hosszabb párbeszédbe bonyolódik a vörös fiúval, majd beszámol róla:

– Hogy a másik kicsoda, azt ő sem tudja, azt javasolta, kérdezzem meg én is, hátha nekem megmondja, megkérdeztem, de vagy süket, vagy nem tud angolul. A vörös neve Harry, ír származású, megkérdeztem, miért ül itt, ha nem is ismeri a másikat, azt mondta, mert nagyon hangulatosnak találja ezt a kis teret, két napja ül itt, amióta Velencébe jött. A San Marco bazilikában még nem is volt. A magyarokról azt tudja, hogy az egyik finnugor nyelvet beszélik, Harry ugyanis nyelvész.

Harry kérdez valamit Ambrustól, majd feltápáskodik, nyújtózik, lesöprögeti a nadrágjáról a port, aztán megveregeti társának a vállát, aki egy érdeklődő pillantás idejére felhagy közönyével. Elindul Ambrussal arra, amerre a járókelők serege özönlik, a San Marco irányába.

Laura figyelmét lebilincselik a kövezett utcák és terek során a trattoriák és bárók kifeszített, színes, cakkos ponyvái, kivált azok, amelyek félgömböt formáznak, mintha az ajtókon, ablakokon kipöfentett levegő duzzasztaná őket, valahogy úgy, ahogy az asszonyok tésztagyúrás közben fújják hátra a szemükbe hullott hajat. Elbűvölik a trattoriák elé kirakott asztalokon az élénk színű, kockás és virágos térítők s a vesszőből font, festett fa vagy préselt műanyag székek. Szívesen leülne, hogy egyen valami pastasciuttát, de hát persze ez lehetetlen, hiszen itt biztosan minden nagyon drága, s a penzióban a napi egy főtt étel amúgy is ki van fizetve. Aztán a kicsiny üzletekre kezd figyelni, csak embermagasságban látja a várost, magasabbra nem is emeli a szemét. Néhány hídon haladnak át, de meg sem kísérli emlékezetébe rögzíteni az útvonalat, eleve lemondott róla, hogy Velencében egyedül eligazodjék. Károly néha megszólal, mutat egy-egy nevezetesebb épületet, templomot, megmondja például, merre van a színház, Laura bólint, sőt figyel, a következő pillanatban mégis elfelejti a tudnivalót. Megkeresi szemével Ambrust és Harryt, akik elöl járnak és szakadatlanul beszélgetnek. Ambrus farmernadrágja övtartójába akasztja ujjait, felsőtestével jobbra-balra imbolyog, Harry feltűnően egyenes tartással, kezét nadrágzsebébe süllyesztve sétál, Ambrussal egy ütemben, nyújtott, kényelmes léptekkel. Laura nézi kifeszített könyöküket, mely csaknem összeér, nézi Harry furcsa ruháját, s előmlik rajta valami öntudatlan szomorúság.

– Nézd, milyen furcsa ruhája van ennek az írnek! – szól Károlyhoz.

– Egy hippi, öltönyben. Tényleg furcsa.

– Jaj, Károly, neked ez csak egy öltöny? Nem találsz rajta semmi kirívót?

– De. Kockás.

Laura feladja. Látni való, hogy Károly képtelen felmérni Harry öltözetét a maga teljes rendkívüliségében. Harry ugyanis tényleg kockás öltönyt visel, de Laura ennyi kockát még egy szoknyán sem tűrne el. Barna, piros és lila csíkok hálózzák be a rózsaszín alapot, messziről úgy fest, mint a nagymama plédje. Ezekhez a színekhez pedig egyenesen merényletnek számít Harry hajának árnyalata. Betetőzi a hatást a himzett bőrszalag, amellyel leszorítja fürtjeit. Laura választékosan öltözködik. Soha nem vesz fel

körömcipőt sportos öltözékhez, nem vesz fel mintás blúzt, amelynek egyik színe ne volna azonos a szoknya színével vagy a nadrágéval, nem vesz fel mintás kabátot más mintájú ruhához, tehát Laurának minden oka megvan rá, hogy megvesse Harryt. Ezzel szemben elragadtatottan mosolyog, valósággal lelkesíti a fesztelenség, ami ebből az idegen zamatú izléstelenségből árad. S most hirtelen újra érzi azt a finom kis sajgást, amint látja, hogy Ambrus és Harry egyetértésben imbolyognak a tömegben, és kifeszített könyökük összekoccan, amikor utat engednek a szembejövőknak. Az előbb elnyomta magában, de most átretben rajta, hogy ez tulajdonképpen féltékenység. Az egyik sarkon, ahol már megsűrűsödik a tömeg, jelezve, hogy a Szent Márk tér közelébe jutottak, egy vázákkal, üvegcsillárokkal, tükrökkel, kicsiny üveg dísz tárgyakkal, fedeles tégelyekkel teli kirakatra figyel fel Laura.

– Ó, az a kék! – állítja meg Károlyt. – Látod ezeket az opálos türkizkék kelyheket? Ez az a kék, amit mindig szerettem. Ha gazdag volnék, és volna hálósobám, mindennek ilyen színe volna. A kárpitnak, a tapétának, a köntösömnek, és akkor sok ilyen kelyhet, illatszeres kancsót vennék, s teleraknám velük a tükör előtt az asztalt. És sötétbarnák lennének a bútorok.

Károly mosolyog, és átkarolja Laura vállát:

– A kedvenc színed? Sose hordtad ezt a színt. Vagy igen? Ugye, nem.

– Nem, nem hordtam.

Károly megérzi, hogy valamit rosszul tett vagy mondott. Megérzi Laura elkedvetlenedését. Fogalma sincs, persze, nem is gondolkozik rajta, hogy mi az oka, mindenesetre hogy jóvátegye, amit rossz néven vett tőle Laura, bármi legyen is az, fogadkozik:

– Majd egyszer veszek neked egy ilyen kelyhet. Akárhogy is, majd veszek neked.

Károly mondhatta volna, hogy Laura néha megdöbbenően éretlen, és lelke mélyén kiirthatatlanul burjánzik a vonzódás a giccshez. Mondhatta volna: igen, drágám, otthon vár az új villánk, azt úgy rendezed be, ahogy akarsz. Mondhatta volna, hogy abban a lakásban, melyben Laurának türkizkék hálósobája lesz, ő mahagóni burkolatú dolgozószobára tart igényt, dohányszínű szalongozgatásával. Mindez ide illett volna. De azt, amit mondott, csak Pesten mondhatta volna. Itt rosszul hangzott.

Ekkor lépnek ki – vagy be – a boltíves átjáró alól a térre. A bazilika az árkádos, oszlopos, magas épületek tömör kettős sorfala között és a magas harangtorony alatt tulajdonképpen alacsony, a vártnál alacsonyabb. Nyilván a homlokzat hossza közömbösíti a kupolák magasságát, a tér végéből nézve ez a homlokzat betölti a tér egész szélességét. Az istenhit magasba törő, karcsú, törékeny tornyai, még a falusi templomok eget ostromló tornya is, mindenfajta hit és elragadtatás magasba nyújtózása nyúlánk oszlopokon, dombok tetején – ez van Laura és Károly idegzetébe írva. S az alázat, melyet templomok és emlékoszlopok tövében kicsire zsugorodva átéltek, hitetlenségük ellenére, vagy éppen azért: illetéktelenségük miatt. A San Marco tagolt homlokzata elnyújtózó kényelmességével világias kedélyt sugároz rájuk, nyugodt földiességet. Hogy szép? Hát persze! De azt nem tudhatták előre, hogy kellemes lesz feléje elindulni.

– Te Ambrus! Ugye, a penzióban azt mondták, hogy a Szent Márktól jobbra esik a bank? – fordul Károly háttal a bejáratnak, a térképet tanulmányozva.

– Hagyd a fenébe! Most menjünk be!

– Nem. Előbb intézzük el a pénzt! Neked se mindegy, hogy tíz napból adsz-e felet a Szent Márkra, vagy huszonvalahányból.

– Persze hogy nem mindegy. Rögtön ezután oda fogunk menni – csillapítja Károlyt Ambrus a pianó jelző karmester aprózó legyintéseivel, de roppant ingerülten.

– Most megyek! Képtelen volnék bármire figyelni, amíg ez nincs elintézve. Én – kopogtatja meg a mellét Károly összecsispelt ujjával –, én, a széplélek!

Elindulnak Laurával. Ambrus és Harry leülnek a falak mentén futó kőpadra.

Csütörtök, 15.56

Már messziről látszik rajtuk, hogy megszerezték a pénzt.

– Te, hogy hogy jártunk?! Rengeteg kérdezősködés után...

– Milyen nyelven? Oroszul? – szakítja félbe Ambrus a bátyját.

– Semmilyen nyelven, rohadj meg, te lusta tulok. Ennyi pénzért igazán megtehetted volna, hogy legalább elgyere velünk – Károly felszabadult jókedvvel söpri félre Ambrus célzatos akadékoskodását, de a jókedv előhúzza belőle a sérelmet is.

– Ezt a pénzt én már otthon megszolgáltam. Laura nagybecsű bácsikájában alighanem megalvadt volna a vér az unalomtól, ha a gallérjára növesztett hajával és hupilila ingjeivel két hónapig elaggott osztálytársait kísérgette volna unokasétáltatás közben a játszótérre. Az összeg voltaképpen felfogható az én honoráriumomnak is – válaszol Ambrus üzleties udvariassággal.

– Csak nem képzeled, hogy az orrod alá akartam dörgölni bármit is?! – utasítja el Károly meghökkenve az Ambrus szavaiban rejlő kimondatlan vádat: a kicsinyes anyagiasság vádját. Jókedve eközben csaknem elfullad, de sikerül megkapaszkodnia az elmúlt események derűjében, s most már kicsit gerjesztett felvillanyozottsággal folytatja. – Szóval megyünk a bankhoz és kérdezősködünk, egyébként mi sem könnyebb, mint Velencében kérdezősködni: mondtam a bank nevét, Laura pedig kérdően csillogtatta a szemét, aztán grazié, signore. Milyennek képzelsz te egy világbankot? Aranysujtásos portás, sok króm, üvegfalak s a többi, igaz? Ezzel szemben ez a bankfiók olyan, mint egy posta a körúton, három-négy tisztviselő, három-négy fotel. Hát, kérlek, nekem eszembe se jutott, hogy egy ilyen óriási ügyletet, ugye, az Arthur bácsi pénzének felvételét velük intézzem. Megkérdeztem, hol az igazgatóság. Felküldtek egy lépcsőn. Mondom, az igazgatót keresem. Egy pasas kérdezi, milyen ügyben. Én mondom, hogy New York meg Arthur

bácsi meg dollárok, nekünk. Mire szívélyesen lekísér a lépcsőn, rámutat egy ablakra, elmegy. Én az ablaknál is kezdem mondani, hogy New York meg nagybácsi, de a nő Arthur bácsi nevével leállít, lapozgat egy darabig, aztán azt mondja, tessék a kasszához fáradni. Se útlevel, se igazolás, se semmi.

Laura még hozzát teszi:

– Aztán ahogy jöttünk visszafelé, észrevettük, hogy az útburkolatba harmincméterenként bele van öntve valami színes aszfalttal a bank neve meg egy nyíl. Jó, mi?

Míg Károly lelkesen és önmagán mulatva beszél, Harry rokonszenvező figyelemmel hallgatja, majd Ambrushoz fordul, s néhány szó után láthatólag Károlynak szánva magyaráz valamit.

– Harry megkérdezte – tolmácsol Ambrus –, hogy mitől vagy annyira feldobva. Én mondtam neki, hogy egyenest a bankigazgatótól akartál felvenni hatszáz dollárt. Harry most közölte veled, hogy ilyen bagatell ügyben az illetékes tisztviselőhöz kell fordulni, pláne, ha névre szóló átutalásról van szó.

– Harry is dögöljön meg, te is dögölj meg – mondja Károly szélesre húzott kínai mosollyal, s Laurának nyújtja karját. Ambrus oldottan elneveti magát, s gáncsot próbál vetni a fenségesen vonuló párnak. De Károly több évtizedes gyakorlattal kilép belőle, s bár tudja, hogy kéne, most sem tud válaszolni semmivel erre a testvéri szeretetnyilvánításra.

Csütörtök délután, négytől hétig

Az előcsarnokban még szorgalmasan lapozgatnak az útikönyvben, megpróbálják azonosítani az oszlopokat, boltíveket, a kupolatereket, a mozaikokat, a síremlékeket, a bronzkaput, de hát csupa csüggesztő apró betű, Harry unja, Laura restelkedve és szeppenten kérdezi, miről nevezetes Morosini dogé, Gradenigo dogé, akik ide lettek temetve, és mit művelt az a Szent Geminiano, akit az a mozaik ábrázol, majd szabadkozva jegyzi meg, hogy sajnos, az anyja őt nem íratta be hittanra, s ez nagy kár, mert most az Ádámon és az Éván kívül az égvilágon semmit sem ért itten. Károly összecsapja a könyvet:

– Én sem tudom, de nem is kell ezt tudni, Laura. Tényleg, milyen marhák vagyunk. A frászt érdekli, hogy ki van ebben a szarkofágban.

Erre Laura még hervadttabban bevallja, hogy ő bizony szarkofágot sem látott eddig, s ha Károly nem mondja, abban a hitben maradt volna, hogy ez egy jó nagy sírkő, s fogalma se lett volna, hogy ez a szarkofág.

– És az Ádám-Évából mit tudsz? – ugratja Károly. – Szerintem róluk is csak annyit tudsz, hogy egy bizonyos fajta kosztümöt róluk neveztek el.

– Ádám, Éva, két szem szilva, bumm. Ezt tudom – mondja Laura, és a mondóka közben ujjhegyével előbb Károly egyik, majd másik orcáját, középen a homlokát, az állát érinti meg, a bummnál pedig öklével puhán rácsap az orrára.

– Látod, hogy rosszul tudod. Szilvát tudsz, pedig alma volt – kapja el Károly Laura csuklóját.

– Nem tudom, miért van szilvával, almával is kijönne.

Harrynak tetszik a rigmus, a saját orrát öklözi, miközben a bazilika főbejáratában állva mondogatja: Adam, Evá, ketszeim, sziuó, bomm.

Bent Laura már jól érzi magát. Legelőször a mozaikpadló ragadja meg barnás árnyalataival, a vörösbarnától a bézsig, keleti szőnyegekre emlékeztető mintázatával. Ekkor még nyugtalanítja a dóm bonyolult belső térképessége, mert bizonyosan tudja, hogy ezt a látványt sohasem fogja tudni felidézni emlékezetében. Téglalakú szobákhoz szokott. A tér számára csak addig felfogható, amíg egy alaprajzzal ábrázolni lehet, mint egy lakást. Ezeknek az egymásra sorjázó gömbfelületeknek, boltíveknek, egymáson átlátszó templomhajóknak, a boltozatok alá komponált, körbefutó erkélynek, az oltárfal mögött megbúvó és az oldalhajóból kinövő szentélyeknek a rendszere magától értetődő, míg nézi, de elvesz az ő számára, mihelyt elfordul. Soha nem adott ki pénzt haszontalan dologért. S most itt áll a Szent Márk bazilikában, sok pénzbe került, hogy itt állhasson, és tudja, hogy ebből a néhány órából semmi sem marad, még emlék sem, csak annak a bizonyossága, hogy itt állt egyszer. Megkísérti a csalódás és a harag, de Laura hirtelen megérzi a tékozlás vonzóerejét: sok pénzbe kerültek ezek a percek? – hát örüljünk, hogy vannak ilyen méregdrága perceink is! Ilyen szép helyen, haszontalanul elköltött perceink.

– Harry azt kérdezi tőled – lép Ambrus az ismét nyitott útikönyvvel szemlélődő Károlyhoz –, hogy létezik-e építészetpszichológia? Vagyis foglalkoznak-e azzal, hogy bizonyos építészeti megoldásoknak miféle pszichológiai hátterük van?

– Tudtommal nem. De ez miért érdekli őt?

– Arról beszéltünk, Harry kezdte, ez a Harry meglepően okos fiú különben, hogy különös módon éppen a mindenütt jelenvaló, határtalan Istennel való érintkezés céljából emelt az ember templomtetőt a feje fölé, s határolta körül magát templomfalakkal. A kupolák az égbolt szármalmasan lekicsinyített szimbólumai, mintha egyenesen az emberre nehezedő végtelenség minden irányban való aláducolására készültek volna. A végtelenséget csak egy kalitkában meri átérezni az ember, az isteni mindenható erőt pedig csak pénzben kifejezhető értékű, megvásárolható, elrabolható, összezúzható díszek segítségével képes elképzelni. Harry azt mondja, hogy a templomépítés az ember tudatalatti védekezése az igazi, a lényegi istenhit ellen.

– Kérdezd meg Harrytól, hogy szerinte mi készítette az embert erre a védekezésre? A félelem?

– Szerinte az embert a szabadságra való alkalmatlansága készítette erre.

– Meg se kérdezted tőle.

– Elveiből következően ezt kell válaszolnia.

– Azért csak kérdezd meg tőle.

Rövidesen Ambrus Harryval együtt bukkan fel Károlyék mellett.

– Neked volt igazad – mondja Ambrus malíciával. – Harry szerint az ember a szabadsága

védelmében szigetelte el magát a végtelenségtől. Kár. Mégsem olyan okos fiú ez a Harry. Ő is csak az iskolakerülés szabadságát ismeri – gondolkodik el Ambrus, a hangja higgadt. De az utolsó szavakkal erőt vesz rajta a düh, és elsötétült arccal, leszegett fejjel csattan fel: – Az kell nektek! A jól kifundált alibi szabadsága, a bliccelés szabadsága, az iskolai zrí szabadsága. Az örök kiskorúság szabadsága. Csak a felelősséget lehessen lerázni, ami valaminek a teljes átéléséből vagy a teljes tagadásából következne. És milyen jó alibi ehhez a szertartások hűséges betartása, a legendárium bemagolása, pompás kultikus épületek emelése, vagy mindennek az ellenkezője: a szertartások elszabotálása, a legendák nem ismerete vagy cáfolata, a kultikus tárgyak megszenteltségeltelenítése vagy rombolása. Hit helyett az előbbi, tagadás helyett az utóbbi. Ohó, a legjobb alibi! – Ambrus hirtelen Harryra pillant, aki meglehetősen értetlenül szemléli az ő tombolását, és hirtelen lecsillapodva átvált angolra. Károly megvárja, míg Ambrus Harryt is beavatja anarchista filozófiájába, aztán – minthogy Harry nem szól semmit, csak csücsörítve bólogat: bizony, bizony – ő veszi át a szót:

– Nézzétek! Én elfogadom, hogy ez a dóm az istenhit alibije, sőt, ha megengeded, Ambrus, hozzá is járulok az alibigyártás leleplezéséhez egy újabb adalékkal. Ugyanis ezek a mozaikképek is csalnak. Nem hinném, hogy a kálvinista berzenkedik bennem a faragott kép ellen, inkább az építész protestál. Tudniillik a valódi tér érzékelését zavarják a falakon megnyitott képzett terek, az építészeti elemek alárendeltté válnak, mintha csupán a díszítmények hordozására szolgálnának, építészeti funkciójuk csak szakember számára nyilvánvaló. De hát Ambrus! Érdekes az, hogy mi itt mit gondolunk minderről? S jogunk van-e csak ennyit gondolni? Alibi-e vagy se, és minek az alibije: szócséplés mind. Az viszont tény, hogy ezek a falak, s ami ezeken a falakon mozaikból ki van rakva, kőből megfaragva, mégiscsak maga az emberi kultúra. De legalábbis az európai kultúra.

Ambrus lassan csóválni kezdi a fejét, s halvány, gúnyos mosolya kaján nevetéssé terebélyesedik. Laura ráteszi a kezét Ambrus karjára, és félrebillentett fejjel, diáklányos komolysággal megkérdezi tőle:

– Mondd, Ambrus! Miért vagy te ezektől a dolgoktól olyan dühös? Az egyik ember bliccel meg iskolát kerül, ha fáradt, táppénzre íratja magát, szóval úgy él, mint a többi, és örül, ha könnyíthet a dolgokon. A másik fanatikusan becsületes, a harmadik meg nemcsak bliccel, hanem lop is. Hát istenem! Téged mindenki békén hagy, hadd rágódj a meredek gondolataidon, te meg mindenkinek nekirontasz. Mire jó ez?

Ambrus meghökkenésében elkomolyodik, aztán újra csóválni kezdi a fejét, ám sokkal szelídebben. Már kifelé tartanak a bazilikából, amikor Ambrus és Harry a központi kupola alá inti Károlyt és Laurát.

– Nézzétek, ott az ablakközökben azokat a művészi tornászokat. Ők a tizenhat erény – mutogat felfelé hunyorogva Ambrus.

– Hogyhogy művészi tornászok? – kérdi Laura a fenti csillogástól ugyancsak hunyorogva.

– Hát akik úgy lóbálják azokat a feliratos szalagokat. Nem művészi tornának hívják? Ritmikus

sportgimnasztika? Jó, legyen igazad. Mit szólsz hozzájuk, Laura, mint szakember?

– Mint az erény szakembere, vagy mint a torna szakembere? – mosolyodik el Laura.

Ambrus derűsen fordítja Harrynak Laura replikáját, majd Harry megjegyzésére olyan grimaszt vág, mintha azt mondaná: ejha!

– Harry azt reméli, hogy csak az egyiknek vagy a szakembere.

– Szép ez a sok arany a napfényben. Milyen erények vannak? – jön zavarba Laura, és sietve továbbpöccinti a társalgást.

– Harryval már azonosítottuk a legtöbbjét, sőt, le is teszteltük magunkat. Harry ötven százalékban erényes ember, de valószínűleg túlzott önkritikával érte el ezt az eredményt.

– És te?

– Haha! – bök az ég felé a mutatóujjával Ambrus. – Két erény a tizenhatból azért bennem is megtalálható! Most csodálkoztok, mi?

– Gondolom, inkább te csodálkoztál – szólal meg Károly szúrósan. – Mérhetetlen gőgödben azt hitted, hogy mentes lehetsz minden keresztény erénytől, ugye? De mondd már, milyen erények vannak?

– A négy főerény: Igazság, Erő, Mértékletesség, Óvatosság. További erények: Hit, Remény, Könyörületesség, aztán azt hiszem, Állhatatosság, Szüzesség vagy Tisztaság, Türelem, Irgalmasság, Bűnbánat, Szelídség, ja, az előbb kihagytam a Szerénységet, Alázatosság, Okosság. Számoltátok? Tizenhat.

– És mi az a kettő, amit alattomban beléd csempészett a teremtő? – kérdi Károly még mindig ironikusan. – Nyilván az Okosság.

– Másik az Erő. Benned viszont csaknem mind megvan. Kettő kivételével.

– Mi az a kettő? Várj, kitalálom! Szüzesség és... és Szerénység.

– Nem. Egyébként mondtam, hogy a szüzességet a tisztaság értelmében vesszük. Hanem: Bűnbánat és Alázatosság.

– Dehogy! Ezek megvannak bennem. Most viccelsz? – Károlyról lefoszlik az ironia, kérdése önkéntelen és komoly.

– Ellenkezőleg.

– Miért gondolod, hogy bennem nincs bűnbánat?

– Mert nincs benned büntudat. Talán azért, mert nincsenek bűneid. Ez az egyetlen nem keresztényi vonásod. Következésképpen alázatosság sincsen benned.

Az utolsó mondatokat Ambrus hiúságból lefordítja Harrynak is. Harryt azonban mindez nem túlságosan érdekli.

– Tudod, min csodálkozom? – mondja Károly tűnődve, nyilván orvoslást keres megbántottságára. – Hogy a főerényt, az Igazságot nem igényelted magadnak. Olyan megfellebbezhetetlenül ítélsz, mint az igazság bajnoka, mintha az Úr nem is kőtáblákra, hanem egyenesen a te kebledbe véste volna a törvényt.

– Igazságérzet, az van bennem, igaz – mészlik el Ambrus, valóban eltöprengve. – De Justitia nem igazságérzetet jelent, hanem az igazság birtoklását, s akármilyen ingerlékenyen vitatkozom is, Karesz, én nem hiszek az igazságaimban. Egyáltalán, ezek az erények túlságosan összefüggenek egymással. Látod, önkéntelenül is együtt mondtam a kettőt: a hitet s az igazságot. Érdekes, ezt a kettőt Harry sem vállalta. Kíváncsi vagyok, miért nem.

Hosszabb angol párbeszéd után:

– Harry katolikus nevelésben részesült, tehát számára is a hit volt az igazság. Amikor eltávolodott a vallástól, bizalmatlanná lett minden vallás és ideológia iránt. Ez nehéz korszak volt az életében, akkor kezdett utazgatni, így történt, hogy Angliában kezdett egyetemre járni, Dániában, Ausztriában folytatta, és Madridban fejezte be. Mostanában inkább keletre vonzódik: éppen kelet felé tart, Velencéből hajón megy tovább. Azt reméli, hogy jól fogja érezni magát ott, ahol a buddhizmus és a taoizmus határozta meg a légkört, Európa még mindig túlságosan keresztény, s nagyon messze van a puszta élet, a puszta én élvezetétől. Harry egoista, szerinte igazságtudatra csak a nagyon szegény és gyenge embereknek van szükségük, vagy a forradalmároknak és a diktátoroknak. Érdekes, ugye?

– Ó, hogya! – mondja Károly nem túl lelkesen. – Ámde mi ketten nem részesültünk katolikus nevelésben. És ne akard velem elhitetni, hogy az úttörőmozgalomból való kiábrándulás égte ki belőled a hitre való képességet!

– Nézd, Károly! Próbáld meg elképzelni, mit jelent, ha valaki, véled ellentétben, erős büntudattal jön a világra. Mert én szinte eszmélésemtől kezdve állandó büntudattal néztem szembe.

– Nocsak! Újabb erény?

– Nem bűnbánat, hanem büntudat. Te tudod a legjobban: engem örökösen megbotránkozás övezett. Én voltam a rendbontó, az osztály réme, szegény anyján az átok. Az intők és a hármass magatartások lassanként köteleztek is erre, miközben azt éreztem, hogy akármilyen rossz ér, nem ér méltánytalanul, mert rászolgáltam. Miben hihettem volna? Kétségbeesett gonosztetteimben? Vagy az értük járó büntetések igazságosságában? Nem, nem tartottam igazságosnak a büntetést és az engem övező megbotránkozást. Csak jogosnak tartottam őket. Mint ahogy jogosnak tartottam az ellenük való lázadásomat. Meggyőződtem róla, hogy engem jobban eligazít mindenben, ha a jogaimat tartom szem előtt és füttyölök az igazságaimra. Amelyek egyébként amúgy is csupán rapszodikus cserélődő közös olvasmányaink függvényei voltak.

Laura az elmerülten hallgató Károlyra pillant, és barátságosan Ambrushoz fordul:

– Tényleg ilyen rossz gyerek voltál? Persze, nem nehéz elképzelni. Csak éppen furcsa, hogy te egyenesen pogánynak születél. Te Ambrus! Ezek a keresztény erények olyan nőiesek. És a bűnök? Mik a bűnök?

Mindenki elneveti magát, Laura olyan ártatlanul alakítja a kéjes, bűnös asszonyt, a cédát, amint forró elmélyített hangon, a húszas évek némafilmjei által elterjesztett divat szerint a vállait felhúzza, hátrahanyatló

fejjel, elernyedte szemhéjjal bújja: bühünök.

– Hát, kedvesem, a tízparancsolat bármelyikének a megszegése. Ne kívánd meg felebarátod feleségét – zengi Ambrus egy kántor erényességével, felemelt, intő ujjal.

– És férjét? – kérdi Laura indignálódva.

– Ez feminista demagógia – torkollja le Ambrus. – Egyébként Harryt kell megkérdezni, állatira tudta az erényeket is – és Harryhoz fordul.

– Harry azt mondja, hogy a tízparancsolat megszegése nem egyszerűen bűn, hanem halálos bűn.

Halálos bűn az Isten irgalmában való kételkedés, valamint a hittételek bármelyikében való kételkedés.

Laura elégedetlenkedik:

– Á, igazi bűnöket mondjon.

Ambrus híven fordít:

– Szóval halálos bűn például a lopás, gyilkosság, házasságtörés. Ezt tudtuk – a tenyerével mintegy félretolja az elhangzottakat. – Most mondja a hét főbűnt, ohó, ezt én is tudom: Kevélység, Fösvénység, Bujaság, Irigység, Torkosság, Harag, Jóra való restség.

– Ezek a főbűnök? – csapja össze Laura a tenyerét.

– Hallottad!

Laura nevetni kezd:

– Károly, egy bűnös asszony a te feleséged !

– Van egy olasz közmondás – mondja Ambrus szeretetteljesen kötekedve Laurával –, ami alapján nyugodtan kérhetnéd a honosítást Olaszországba. E szerint a hét főbűn Itália hét városában lakik. A kevélység Genuában, a fösvénység Firenzében, az irigység Rómában, a torkosság Milánóban, a harag Bolognában, a jóra való restség Nápolyban és a bujaság, természetesen, Velencében.

– Milánóba menjünk! Olyan éhes vagyok! – kiált fel Laura fülig pirulva, boldog, hogy ilyen leleményesen tisztázta magát a bujaság gyanúja alól.

– Tudjátok, mi az érdekes? – fordítja újra komolyabbra a beszédet Ambrus. – Ezekben a felsorolásokban rengeteg szószaporítás van. Például ha erény a szerénység, magától értetődően bűn a kevélység; ha bűn a harag, magától értetődően erény az irgalmasság, ha erény a mértékletesség, nyilván hogy bűn a torkosság. És rengeteg átfedés is, mert például nemigen tudnám meghatározni, mi a különbség a Könyörületesség és az Irgalmasság, a Mértékletesség és az Óvatosság között. Tehát egy kissé szószátyár ez az etika, és mégsem említ egy fontos erényt, vagy ennek az erénynek a hiányát. Az Őszinteségre gondolok. Nem szerepel az erények között, a hazugság pedig nem szerepel a bűnök között. Abban a vallásban, mely az üdvözülés útját a gyónásban jelölte meg a híveinek. Látod, Károly, még ebben is keresztény vagy. Belőled is hiányzik az őszinteség.

– Károly nem hazug! – förmed Ambrusra Laura.

– A hazugság is hiányzik belőle – legyint Ambrus. –Következésképpen az is hiányzik – teszi hozzá magyarázóan felemelt ujjal.

Közben kisodródna az aranybazilikából a térre. Ambrus szembefordul a homlokzattal, zsebre dugja a kezét:

– Tudatában vagytok, mennyire mulatságos, hogy éppen ebben az épületben beszélgettünk a keresztény erényekről? A bazilikát Velence Aquileiával való hatalmi rivalizálása idején, kevélységből emelte. Az ereklyét, melyet falai közé rejtettek, két kereskedő rabolta el Alexandriából. Ott, a négy oldalkapu fölött örökítették meg a mozaikok a dicsőséges rablás történetét. Dicsőséges rablás? Még csak az sem! Legalább fegyverrel tulajdonították volna el Szent Márk földi maradványait! De hát megvesztegetéssel, közönséges lopással jutottak hozzá. Minden oszlop rablott, a díszek többsége hadi zsákmány. Sose volt ez titok! Ellenkezőleg! A város dicsőségére emelt bazilika a legalkalmasabb kiállító-helyiség volt a trófeák számára. Ez az épület önelégült kalmárok dicsekvése.

– Hogyhogy nem tetszik neked ez az őszinte önzés? A cinizmus, amivel a homlokzaton hirdetik az ereklyelopást? Egyáltalán: maga az ereklyelopás? Hogyhogy nem csiklandozza sátáni humorodat? – kérdi Károly a csipkelődő hangsúlyok ellenére is igen meghitten Ambrustól.

– A humoromat éppenséggel csiklandozza... – mondja Ambrus szomorúan. – Mennyire lebecsülsz te engem, Károly! Még mindig a rossz tanulót látod bennem, aki lelkesedik minden jó balhéért.

– Nicsak – böki meg a könyökével Laura Károlyt, és álmélkodva kerekíti Ambrusra a szemét–, ez az Ambrus megtanulta az útikönyvet! Hát akkor mit gúnyolódsz Károllyal annyit az útikönyvek miatt?!

– Na látod! Már csak ezért is joggal kérhetem rehabilitálásomat! – siklik ki ügyesen Ambrus Laura gonoszkodásának hurokjából, de futó zavarát mégsem tudja egészen elleplezni. – Hiszen a rossztanuló ezúttal készült.

Váratlanul Harry szólal meg. Ambrus figyelmesen feléje fordul, a levertséget egyetlen pillanat alatt felváltja a kaján elégtétel kifejezése az arcán, csillog a szeme, amint Károlynak közvetíti Harry szavait:

– Lám, Károly, Harry nagyon mókásnak tartja ezt az ereklyelopási históriát. Tudja, hogy erről beszéltünk, mert amíg ti a pénzért mentetek, mi alaposan megnézegettük a homlokzatot. Egyenesen el van bűvölve attól, hogy a mozaikokon még a disznóhúst is bevallották, tudniillik azt, hogy azzal fedték be Szent Márk földi maradványait a hajón, álcázás céljából, a mohamedán vámőrök vallási irtózatára spekulálva. Ebben az egész históriában neki a naivitás, az egyenes, józan tényyszerűség tetszik, vagyis hogy nincs benne semmi misztikus elem, csodatétel, transzcendens törvények beteljesülése és hasonlók. Szóval, ahogy látom, Károly, Harry a te embered lenne, ha tudnál vele beszélni.

Laura hirtelen mint egy sorompót, lecsapja Ambrus szája előtt a kezét:

– Jaj, ne fecsegjetek már annyit! Most olyan szép, most igazán szép.

Fényképészek tudják, milyen sokat jelent épületek fotózásakor a harántfény. Az alkonyi fény,

például. Laura persze nem tudja ezt. Aminthogy nem méltányolja a hangsúlyossá váló oszlopsorokat, az árkádok boltozatainak ritmikusan ismétlődő, csillogó ívszeleteit, ezeket a világos tollvonásokat, melyek áttekinthetővé teszik a Szent Márk tér épületeinek szerkezetét. Az egész napi szorongást olyan apró változás oldotta fel benne, amit Laura még a harántfénynél is kevésbé méltányol, s amit ugyanúgy nem méltat figyelemre, mint a fényes, függőleges vonalakat a téren. Ezt a változást az hozta magával, hogy körben, a teret szegélyező ékszerboltokban, kávéházakban és éttermekben már felgyújtották a villanyt. Mintegy az estét sürgetve, a tompuló, de természetes fényben még megtörve, bátortalanul és sután világítanak a lámpák. Bekapcsolják a reflektorokat is, melyek a bazilika, a Doge-palota, a Campanile és az Óra-torony esti sminkjét szolgáltatják. A téren nappal a boltok finnyásan és fensőbbeségesen nyújtották oda kirakataikat, mint megközelíthetetlen hölgyek kényszerülnek ékes, szegény kezeiket közönséges, meggyalázó csókra nyújtani. Azonban a lámpák sietős felgyújtásával a tér és a turisták viszonya nyíltan üzleti viszonyra változik. Mintha az ékes kezű, finom hölgyek váratlanul elrebegnék az összeget, amelyért megvásárolhatók. A kivilágított boltokban látható a készséges kereskedő, a kivilágított kávéházakban a pincér, amint előzékenyen csapkodja fehér kendővel a még üres asztalokat, s a zenetörténet fővárosában megszólalnak a hízelgő, jelentéktelen szalonzenekarok.

Csütörtök, kora este és este

– Danieli Royal Excelsior – mutat két kinyújtott karral Ambrus a Riva degli Schiavonin, a trattoriák és a bárók, a csordába verődött színes napernyők, székek és asztalok sora előtt megállva Velence legelőkelőbb, talán legelőkelőbb, mindenesetre legnevezetesebb szállodájára.

– Ja, igen – kapja fel a fejét Károly –, az útikönyv szerint itt zajlott George Sand és Musset viharos szerelme, itt lakott Verdi.

Harry szemlátomást megérti Károly tájékoztatását, és elismerően szemléli a szállodát. Nyelvi intelligenciáján hangosan örvendezik a társaság, s csak akkor kap észbe, hogy egy számára ismeretlen nyelven mondott információt fogott fel önkéntelenül és természetesen.

– Na, Karesz, most elégtételt veszek a bankigazgatódéért. Ezt figyeld meg! – szakítja meg Ambrus váratlan ötlettel Harry ünneplését, magabiztosan elindul a Danieli hotel bejárata felé, miközben behajlított könyökkel búcsút int. Lovagkori mozdulat, legalábbis így intenek a mozihősök viadal előtt bőrkesztyűs kezükkel a kosztümös kalandfilmekben. Besétál a szálloda halljába. Harry gyanútlanul követi, s rövid tétovázás után megindul Károly és Laura is. Mire beérnek, Ambrus már a recepcióssal tárgyal. Elhűlve látják, hogy Ambrus rákönyököl a pultra, s kétségekre merülten vakargatja az állát. Megelégedését nem titkolva körülnéz a márványcsarnokban, ami a szálloda előtere gyanánt szolgál, s gondterhelten újra a recepcióst

faggatja valamiről. Károly azonnal kapcsol, s közli Laurával, hogy Ambrusnak nincs szerencséje: a portaszolgálatos fiatal, szemüveges és egykedvű, ehhez a jelenethez egy tengernagy vagy lord küllemű, idős portás megfelelőbb volna, de alig fejezi be a szereposztással kapcsolatos fejtegetést, Ambrus hozzájuk fordul, magyarul, rendkívüli tisztelettel, kicsit meg is hajtva magát feléjük:

– A szálloda pillanatnyilag meglehetősen zsúfolt. A homlokzati fronton minden foglalt. Úgy találom, hogy az előnytelenebb fekvésű szobákért viszont túl magas árat számít a szálloda. Nemde? Ne röhögj, Laura, légy szíves, gondolkozz el ezen a súlyos problémán, s aztán mondd véleményed határozott hangon, amennyire tőled telik. – Ambrus ráteszi Laura hátára a tenyerét, várakozást mímelve belenéz az arcába. Minden vonása a játéknak megfelelően nyugodt, feszes, csak fém-színű szemében van nyoma valami elevenségnek. Laura egy időre elfelejti, hogy kicsoda Ambrus, hogy mi mindent tud róla, hogy mennyire megvan a véleménye róla, Ambrus most – hiába csak tréfa – az a férfi, aki tőle teszi függővé, lakjanak-e a Danieli szállodában, s egyszerűsége mulatságos szélhámos, aki orránál fogva vezet mindenkit. Egy időre. Csakhogy ez alatt a rövid idő alatt Laura azt a bizonyos nyilallást érzi a testében, amit ha testi érintkezés nélkül, csak egy tekintet vagy kézszorítás hatására érez egy nő, bizvást gondolhatja, hogy el van veszve. Laura nem ezt gondolja. Laura csak annyit gondol fölényesen, ironikusan: „Nocsak!” Mitől is ijedne meg? Hiszen valójában Ambrus pillantása – akár a szállodai szoba foglalása – csak játék.

– Mondj már valamit, akármit! – sürgeti Ambrus. Laura bénultan néz rá, hebeg, Károly menti meg a helyzetet:

– Fene a humorodba, mondd meg neki, hogy ez a szálloda poloskás és zajos. Igaz, szívem? – hajol Károly is idegen, udvarias mosollyal Laurához.

Ambrus mond valamit a portásnak, kivonulnak.

– Mit mondtál neki? – kérdezi Károly még az ajtóban Ambrustól.

– Hogy drágálljuk. Ez meg is felel az igazságnak. Egyébként alaposan kikérdeztem, nemcsak az árakról, arról is persze, de inkább hogy van-e állandó meleg víz, beleszámít-e a díjba a reggeli, hány naponként adnak tiszta ágyneműt, fent lehet-e tartani a szobát, ha néhány napra kirándulnánk innét, és így tovább. És ezekkel a dolgokkal nagyrészt meg voltam elégedve. Láthattatok rajtam. Miért? Ha milliomos volnék, nem ezt tenném? Nagyon fontos! Hány naponként húznak tiszta ágyneműt. Egy milliomos nem megy be egy szállodába, ha ezekben a dolgokban nem elégítik ki az igényeit! Nem kockáztatja a kellemes közérzetét. Csak egy csóró magyar turista közlekedik laposkúszásban a portáspult előtt! Kidobtak? Nem dobtak ki. Na ugye.

Károly sópánkodva, sóhajtozva ingatja a fejét.

– Hülye állat – és barátságosan belerúg Ambrus cipőjébe.

Harry közelebb lép Ambrushoz, és igen készséges hanghordozással magyaráz neki.

– Harry örömmel ajánlhatja nekünk a saját szállodáját, amennyiben nem volnánk megelégedve a

szállásunkkal. Úgy találja, hogy a Danieli inkább gazdag amerikai turistáknak való, mi valószínűleg nem éreznénk itt jól magunkat, neki például eszébe se jutott, hogy itt lakjon. Egyébként is elve, hogy első osztályú szállodában, de nem luxusszállodában kell lakni. A Gabrieli, ahol szobát vett ki, szintén itt van a Riva degli Schiavonin, nem akar rábeszélni bennünket, de biztos benne, hogy mi is meg volnánk vele elégedve.

– Hogyhogy? Harry itt lakik a Riván? Harry nem hippi? – ámul el Laura, megbotránkozva.

– Várj, kérdéset továbbítom.

Harry Laura kérdését rezignált mosollyal fogadja. Ambrus fordítja a választát:

– Harry bevallotta, hogy megrögzött táplálkozási és tisztálkodási szokásai megakadályozzák, hogy vonzalmainak és nézeteinek megfelelő életvitele legyen. Sajnos, ez csak néhány, egész rövid lejáratú kísérlet idejére sikerült neki.

Laura Harry hímzett bőrszalagjára bök, amellyel vörös haját fogja körül. Kérdő gesztus. Ambrus fordít:

– A bőrszalagot tegnap vette a hídfőnél, ahol találkoztunk. Csak szimpátiából viseli. Meg talán meg is védi egytől-mástól az embert, ha egyedül utazik.

Ambrus felírja Harry nevét és Gabrieli-beli szobaszámát, s megadja neki a penziójuk címét. Kicsit még susmorognak, aztán Harry elválik tőlük.

– Ez a boldogtalan nem is gyanakodott, hogy az vicc volt a Danieli portáján? – fordul Károly néhány lépés után öccséhez.

Ambrus megáll, zsebre dugja kezét, hátrahajtja fejét, és nagy, puha száját lebiggyesztve szomorúan elmosolyodik:

– Nem.

Velence sötétben. Az ember megilletődötten járkal egyik lámpától a másikig, egyik hídon át a másik hídra; a bezárt, boltozatos kapukat puhán és öntudatlanul paskolja a víz, mint elégedett, kábult asszony az alvó szeretőt sok évi viszony után; a város bezárkózott hálószobájába, de a házat nyitva hagyta a vendégeknek. Az ember járkal a csobogásban, a lámpák fényköreiben, a házfalak és a lépcsők síkjaival lemetszett fénygömbökben, a metszéssíkokra vetülő fényellipszisekben, a háttér apró csillámlásaiban, és egyre jobban érzi magát, mert itt minden, de minden giccs volna, ha nem volna valódi. Miközben megilletődötten járkal, belül álnokul röhög az egészen, s ha nyíltan röhög, akkor belül, titokban megilletődött; vagyis úgy élvezhet ki fenéig egy illúziót, hogy nem kell komolyan vennie. S amikor a vasútállomástól elindul a bazársoron, hangosan felnevet: ezt a ravaszsgot, ezt a cigánykodást! Velence ontja, hihetetlen bőségben ontja a karácsonyfára való színes villanyégőkkel kivilágított műanyag gondolákat, a műhallal, műüvegből készült akváriumokat, az elefántcsontszín plasztikból öntött Dávidot és torzó

Aphroditét, a színes üvegyöngyöket bálákban fölfüggesztve, az arasznyi nagyságú törpéket, melyek a hazaiakkal szemben nem sipkát, hanem lapos tetejű kalapot viselnek. „Én giccses vagyok? Akkor ez mi?!” – mondja Velence sanda jókedvvel, mint a szép nő, aki bemutatja fertelmesen csúnya barátnőjét.

– Imádom – kap a szívéhez Ambrus ellágyultan –, imádom.

Károly állványra csavarozza fényképezőgépét, hogy lefényképezze az egyik csillogó-villogó standot. Laura elképedve nézi a fiúk lelkesedését, ő mindig annyira vigyázott, hogy ízléstelennek ne mutakozzék előttük.

Amikor a hatalmas körséta után újra a Piazza San Marco közelébe jutnak, Laura egyre figyelmesebben tanulmányozza az üvegboltok kirakatait a Mercerián. Iszonyú árak. Több száz dollár egy-egy üvegtárgy. Laura azért csak nézi őket és válogat.

– Nem drága, Károly, nézd, nem drága! Csak huszonnyolc dollár! És kék.

– Az a váza? – kérdi Károly tartózkodóan.

– Igen. Olyan, mint egy kehely! Gyönyörű.

– Nem is az a kék, amit te szeretsz. Ez kobaltkék. Te a türkizre mondtad, hogy szereted.

– Ugyan, a mi lakásunkba türkizkék! Ezt viszont el tudom képzelni.

– Laura! Majdnem harminc dollár – mondja csendesen, higgadtan Károly.

– Nem drága. Láttad, mennyibe kerülnek a vázák. Ez biztosan nem olyan finom üveg, de hát attól még szép.

– Nem lehet. Nem is az a szín. Gondold meg, Laura, hány száz kilométer áll előttünk! Ha kocsink volna, az más. De hát vonaton, tudja isten, hány száz kilométeren keresztül egy üvegvázával... És egy egész napot tölthetünk ezért a pénzért Olaszországban.

– Károly! vegyük meg ezt a vázát – Laura hangja mély és bizalmas.

– Laura, hagyd abba, kérlek! Hülye ötlet, értsd meg! Ha az utolsó nap mondanád, hogy itt van, maradt harminc dollárunk, vegyünk rajta egy vázát, még akkor is ütődöttnek tartanálak, azonban megvenném. De hát a legelső napon!?

Laura hang nélkül elindul. Potyognak a könnyei. Károly méltatlankodó grimasszal ránéz Ambrusra, Ambrus nevetve vonogatja a vállát. Kicsiny hídhöz érnek. A túloldalról egy öregasszony közeledik két mankóval. Ügyesen emelgeti magát feljebb és feljebb lépcsőfokokként, s derűsen visszaszól az őt kísérő, fiatalabb nőnek, aki sután téblábol mögötte: szeretne, de nem tud segíteni a szűk kőkorlátok között. Ambrus és Károly magától értetődően megállnak, látható, hogy a két mankó a hídnak csaknem teljes szélességét elfoglalja. Laura azonban hosszú, rugalmas léptekkel felszalad a lépcsőn, a nyomorék asszony bocsánatkérően mosolyogva és igen félszegen oldalra fordul, hogy utat engedjen neki. Aztán, hogy Laura elviharzott mellette, kapkodva, ügyetlenkedve iparkodik lefelé a lépcsőn, a két fiatal férfi zavartan és tehetetlenül nézi végig a kínos mutatványt. Laura a túloldalon feszes tartásban várja őket. Ambrus szívesen

figyelmeztetné bátyját, hogy ne szidja le Laurát, hallgasson, elvégre semmi sem történt, csak annyi, hogy az utazás Lauránál elérte célját: mi másért utaznak az emberek, mint hogy felszabaduljanak célszerű és fegyelmezett szokásaik alól, de nincs módja szólni, mert Laura ellenségesen figyeli őket, s nyilván nagyon megbántódna, ha látná, hogy a két Fráter taktikát dolgoz ki ellene. így tehát Ambrus hallgat, s Károly már a hídról megkérdezi:

– Mi van veled, Laura? Térj észhez!

– Gyűlölöm, gyűlölöm már ezt az életet. Nem baj, bácsi kérem, hogy soha többet nem tud felkelni a székből, de nézze, milyen szépen tudja hajlítani a csuklóját! Na, még egy picit! Na, még egy picit! Jaj de ügyes, nézzenek oda, felhúzta a térdét, bravó, most a másikat is, úgy, na nem baj, majd legközelebb. Gyűlölöm már, hogy fél milliméterekért harcoljak, gyűlöm, hogy még a negyed millimétereknek is örülnöm kell, megfulladok ebbe! – Rápillant Károlyra, lefészezi magát, és meglepően tiszta hangon hozzáteszi: – Azt is gyűlölöm, hogy még itt is csak garaszkodni tudsz. Meg rendreutasítasz, hogy nem vagyok elég illedelmes.

Károly kemény arccal hallgatja Laurát, sérti, fölháborítja Laura vádja. Már-már kiszalad a száján: az én garaszkodásom nélkül nem lennél itt, szívem – de aztán eszébe jut a hatszáz dollár, ami voltaképpen Lauráé, hiszen övé az adományozó nagybácsi. Meg azzal is számot vet, hogy a letorkolással valószínűleg napokra tönkretenné az utazást, mert Laurát nem könnyű kiengesztelni, s bizony kár volna veszekedésre pazarolni a drága időt, pláne ilyen ostobaság miatt. Az is átfut rajta, hogy ő tulajdonképpen elfeledkezett a közmondásosan szeszélyes női természetről, mert Laura általában józanul, barátián és fegyelmezetten szokott viselkedni, de hát végtére Laura is nő, és tudomásul kell venni, hogy elérkezett az első alkalom, amikor Laura jelenetet rendezett. Nem nagy öröm, de legalább túl vannak rajta.

– Jól van, Laura – szólal meg Károly sztoikus mosollyal –, menjünk vissza, és vegyük meg azt a vázát.

– Most örülsz? – kérdezi Károly, amint kilépnek az üzletből a hatalmasra tömött, fűrészporról és forgáccsal bélelt csomaggal. Laura szégyenlősen és engesztelően lehajtja a fejét.

– De azért meglennél nélküle, igaz? – morogja az orra alatt Ambrus, és a könyökével oldalba böki Laurát. Laurában megakad a lélegzet, ijedten rebben a szeme Ambrusra, aztán látja, hogy Ambrus nem lebuktatni vagy leckéztetni akarja őt, hanem megértő cinkossággal mondta, amit mondott; a tenyerébe temeti arcát, és elfordul nagyot nevetve.

Péntek, 08.21 és 09.30 között

Ezüst reggel a Giudecca csatorna partján. A riók, amelyek innen nyílnak, fesztelenül hétköznapiak és elevenek. A tiszta és könnyű színek az éles árnyékok ellenére is kidolgozottak, kifinomult árnyalatok csupán,

s az árnyalatok árnyalatai. Zöldségszállító bárkák, tej- és pékárú szállító bárkák, hentesárubárkák, a mosodák bárkái és a csónakmotorok tárgyilagos berregése a vízen. A rakodás friss, célszerű mozdulatai. A keleti falakon felfutó növények átvilágított zöldje. Terasz egy háromméteres téglafal tetején, a téglamellvért szögletében fehér márványszobor, mögüle dúsan buggyannak ki a teraszra telepített kis termőföldből a cserjék. Cserepek és téglák rózsaszínje cserepek és téglák érett barnájával. A háztetők fölött a város szerényebb, mondhatni epizodista templomtornyai adnak hírt magukról, mellőzöttségük miatt sértetten. Egy házból koporsót hoznak ki. Fedett koporsót. Beemelik egy motorcsónakba. A motorcsónakot elkötik, vidám csíkot hasítva a vízből elberreg. Laura megütközve kérdezi:

– Itt a halottakat is motorcsónakon szállítják?

– Min szállítsák? – kérdezi vissza Károly és Ambrus szinte egyszerre.

– Hát gondolán – mondja Laura –, mint régen.

A fiúk csak legyintenek.

– Még szerencse, hogy a gyászoló özvegy nem víziszízik a motorcsónak után. Csak az hiányzik – törődik bele lassacskán Laura a kegyelet e rendkívüli formájába.

Korán van még. Minden zárva. Egy kávébár előtt horgonyzó úszóterazon csak egy japán ül, narancs-juice-os pohara mellett. Ormótlan fa-klumpa van a lábán. Egyik lábát kihúzza a klumpából, vastag zokniját átítatódott vérrel. Megpróbálja lehúzni a zoknit, de fájdalmas fintorral abbahagyja. A zokni beleszárhadhatott a sebbe. Laura iszonyodva nézi a fiút, a fiú rámosolyog Laurára. Feláll, kimegy a partra, leül a kőre közvetlenül a víznél, s belelógatja a lábát a tengerbe. Laura megkönnyebbül, helyeslően bólint a japán fiú felé. Ambrus kísérteties biztonsággal tudja, hogy Károly megjegyzést fog tenni erre az incidensre, és emlékeztetni fogja Laurát a tegnapi estére, amikor nem mutatkozott ilyen részvételteljesnek, sőt. Ambrust idegesíti, hogy újra nem tudja megakadályozni Károlyt abban, hogy ostobaságot kövessen el.

– Szóval mégis feltámadt benned az egészségügyi dolgozó – szólal meg vaskövetkezetességgel Károly. – Én, mint férj, azonban helytelenítem, hogy ennyire részrehajló vagy. Nyomorék öregasszonyokat félrelökődösöl az útból, míg csinos, karcsú japán fiatalembereken távterápiát alkalmazol.

Laurán végtelen szomorúság árad el, nagyon fáradtnak érzi magát. Arca elé illeszti kezét megszokott mozdulattal, középső ujját végigfektetve orrán, szélső ujjai lazán letakarják a szemét.

– Hálátlan vagy, Károly! – szól közbe Ambrus. – Egyszerűen elfelejtetted, milyen méltányos volt hozzánk Laura tegnap este.

Károly és Laura különösebb csodálkozás nélkül – hiszen Ambrustól már mindent megszoktak és mindenre fel vannak készülve –, mégis bizonyos várakozással függesztik rá a szemüket.

– Gondold meg – folytatja Ambrus –, milyen borzasztó lett volna, ha Laura tegnap történetesen azt veszi a fejébe, hogy halaszthatatlanul szükségetek van egy csillárra.

Károly elneveti magát, Laura megbántva elfordul, és morog:

– Jó, hát hülyén viselkedtem tegnap. Itt az ellenőrzőkönyvem – nyújtja duzzogva két összezárt, nyitott tenyerét előbb Károly, majd Ambrus felé –, tessék, írjatok bele!

Ambrus meghökken, ő tréfával akarta elütni Károly bántását, és lám, Laura az ő tréfájától is megsértődött.

– Ugyan, Laura – csillapítja a dühös fiatalasszonyt mentetezőzve –, igazán tisztellek érte, hogy életed első hisztériája közben ilyen gondosan számoltál anyagi lehetőségeinkkel.

– Csak nem képzeled, hogy egy csillárt megvettem volna? – tiltakozik Károly kissé megzavarodva, igyekszik visszaevickélni a tények világába.

– Megvetted volna – bizonygatja Ambrus malíciával. – Laura és a város hisztériájának előbb-utóbb megadtad volna magad. Lásd be, Károly, hogy olcsón megúsztatok. Arról nem is beszélve, milyen körülményes lett volna egy csillárral továbbutazni.

A Szent Márk téren és a Piazzettán át újra a Riva degli Schiavonin. Keresik a Gabrieli szállodát. Ambrus megkéri a Gabrieli recepciósát, hogy szóljon fel Harryhoz. Az átadja a telefont Ambrusnak. Ambrus az óráját nézve tárgyal Harryval, aztán kedvetlenül leteszi a kagylót. Megszokott mozgásánál is lassabban vánszorog vissza Károlyékhoz.

– Harryt nem érdekli a Doge-palota – számol be arról, mit végzett újsütetű barátjukkal. – Különben is most ébredt fel, legalább másfél óra, míg összeszedi magát. Azt üzeni, hogy inkább találkozzunk délben, nézzük meg együtt a Biennálét. A Giardini Publici vaporetto-állomásánál kell várnunk rá. Károly, te nyilván tudni fogod, hogy hol van.

– Már megint dühös vagy, Ambrus – kulcsolja össze az ujjait sóhajtva Laura. – Most miért?

– Egyáltalán nem vagyok dühös. De hát minek jött ez Velencébe? Reggelizni? – fakad ki, aztán száját összepréselve és legörbítve, amely művelet közben leírhatatlan mennyiségű sugaras ráncra hasad alsó és felső ajka és körülötte a bőr, megvonja vállát: – Különben, persze, le van szarva.

– Nézd, ő akkor jön Velencébe, amikor akar. Legközelebb majd megnézi a Doge-palotát – magyarázza Laura terápiás türelemmel, s magában kacagva belefeledkezik Ambrus leszegett állának és szájának ráncaiba, gyengéden mulat az erély és sértődöttség e jellegzetes férfi-megnyilvánulásán.

Károly és Ambrus összenéznek. Károly megsimogatja Laura fejét:

– Te tényleg nagyon buta vagy. Nem veszed észre, hogy pont erről van szó?

Laura elmosolyodik, elengedi a füle mellett Károly feddését, és magabiztosan jelenti ki:

– Mit érdekel minket, hogy mit csinál ez a Harry? Mi ritkán jövünk Velencébe.

– Mindenesetre itt áhítatosabb a hangulat, mint odaát, Isten aranykalitkájában – mutat Ambrus a Palazzo Ducale ablakából az udvar felé fordulva, a bazilika oldalfalára tapadó bejárati boltív gótikus márványfaragásain keresztül ide látszó kupolákra. A márványfaragások az ablak magasságáig felcsapnak. Az ilyen márvány tajtékok, tornyocskák és a csúcaikon egyensúlyozó szoboralakok nemigen láthatók közelről. Gót templomok tetején, messziről csak álomszerű csipkézet az egész, közelről nézve azonban zavarba ejtő és szívszorító az aprólékos kidolgozottságuk, s az időjárás rombolása a hajdan nyilván makulátlan márványon. A napszitta, fénytelen kövön az esőcseppek megszokott útja vékony, barna csíkokban rajzolódik elő.

– Dalle Masegne-műhely – olvassa fel az útikönyvből Károly.

– Ezek tiszta örültek voltak! – bosszankodik Laura. – Ennyi munka ilyen fölöslegesen!

– Miért gondold, hogy ez fölösleges? – kérdi Ambrus. – S az aranyozott mennyezet itt végig a termekben vajon nem fölösleges? S hogy Tintoretto, Veronese, Bellini festette tele a falakat és a mennyezetek kazettáit? Nézz körül! Ez például egy közönséges ülésterem. A Serenissima Signoria tartotta itt az üléseit. Aki itt kinézett az ablakon, felnézett erre a mennyezetre, látta, hogy a képeken a szentek megosztják társaságukat a dogékkal, nem kételkedett többé abban, hogy méltó a tisztségre, amit betölt. Egy hűbéri arisztokrácia beleszületik a kiváltságaiba, vagyis beleszületik önmagába. A velencei patrícius nemesség viszont választotta azokat, akik itt ültek, s azokkal el kellett hitetnie, hogy alkalmasak az uralkodásra, s nemcsak egy város felett, hanem egyszersmind kelet és nyugat felett; legalábbis addig alkalmasak, míg egy következő választáson ki nem buknak, vagy le nem kísérik őket a palota pincéjébe. A várurat a termei alá telepített börtönétől nagyobb távolság választotta el, mint a mennyet a pokoltól. Itt viszont, az előbb láttátok, egy szekrénynek álcázott lejárát nyílik közvetlenül a börtönbe. És gondoljátok meg: az évente cserélődő híres Tízek Tanácsa, a helyi ávó kizárólag a nobilek állampolgári erkölcsével foglalkozott. Velence jól menedzselte a politikusait. Egyaránt adagolta a részegítő önbizalmat és a fenyegetést. Ez a börtön nem annyira a bűnözőknek készült, mint a bíráknak. Ezért is ilyen humánus. Velencében bizonyára bőven voltak vizesebb, egészségtelebb magánlakások. Láttátok, hogyan szörnyülködött az a matrónasereg az ólomkamrákhoz vezető lépcsőn a pasztellszínű kiskosztümjeikben. Pedig ezek a hölgyek Európának abból a részéből jöttek, ahol a kivégzésnek olyan módszere is szokásban volt, amilyenről én például Csehországban, épen maradt középkori várak látogatása közben szereztem tudomást. Sőt, saját szememmel láthattam az ajtó nélkül falazott tornyot, amely eszköze és színhelye volt ennek a fajta kivégzésnek, s lábammal tapodhattam a földet, minthogy a torony falát a látogatók kedvéért oldalt kibontották, amelyen a legszonyatosabb haláltusák zajlottak. Ezekbe a tíz-tizenöt méter magas tornyokba csak fölülről, egy nyíláson át lehetett hajdan bekerülni. Kikerülni sehogy. Akit azon a nyíláson bedobtak, és kivételes szerencséje volt, még hetekig élélhetett az ott talált maradványokon vagy a gyengébb testalkatú, s az őt elég hamar követő elítélteken. Na halljátok, ilyesmitől óvakodnia kellett a köztársaságnak, hiszen itt bármelyik patrícius, aki okosabb akart lenni a többinél, arra a sorsra juthatott, mint a legutolsó tolvaj. – Ambrus elgondolkozik, és rövid hallgatás után még

hozzáfűzi: – Mifelénk meg, ugye, a büntetést eszközlő fél a kegyetlenkedés jogával is rendelkezett, és ez akkor is érvényben maradt, amikor már a legmagasabb testületek tagjai sem voltak biztosítva ellene.

Károly és Laura letörten, forgó gyomorral hallgatják Ambrust. Nem szólnak semmit, de Ambrus nem is vár tőlük semmiféle nyilatkozatot. Sőt, még arra is hajlandó, hogy elterelje két társa figyelmét mindarról, amit mondott nekik, s ezért ő szólal meg újra, elfogulatlan hangon:

– Milyen szép az a kép, az a nő, látjátok, aki pókhálót tart az ujjai között – és a társalgást élesen elkanyarítva felmutat egy T alakú festményre a mennyezeten.

– Épp azt néztem az előbb – kap az új témán Károly. – Itt azt írják, hogy vitatott a jelentése. Jelképezheti a Dialektikát, de valószínű, hogy a Szorgalmat jelképezi, minthogy ezek itt mind erények, Veronese festette őket.

Ambrus tünődve végigjárja a termet, megszemléli a többi mennyezetkazetta tartalmát is.

– Bármit jelképezhet. Az ember így tartja az ujjai között az egész életét – tér vissza Károlyékhoz, és újra a pókhálós képet tanulmányozza. – Ez egy erény allegóriája volna? Hihetetlen. Egy erényt nem tüntethettek fel ennyire kockázatosnak! S nem is hiszem, hogy az erény ennyire kockázatos volna.

– Nem lehet, hogy ez a Türelem? – kérdi Laura. – A Szorgalom más. A szorgalmas ügyködik, cselekszik, mozog, ha a Szorgalmat akarták volna megfesteni, ez a nő kötne vagy hímezne. De megvárni, míg egy pók megszövi hálóját az ember két keze között, ahhoz türelem kell.

– Önfeladás és türelem – egészíti ki Károly.

Ambrus érdeklődéssel nézi Károlyt és Laurát, az jár az eszében, hogy ha mindhárman magukénak érzik azt a főnti képet, akkor, úgy látszik, valamit mindhárman tartanak a kezük között, valami biztos pusztulásra ítélt pókhálót, s mindhárman másként nevezik azt, amit talán a sorsuk szőtt a kezük közé, talán az akaratuk. S ha gyaníthatta már ezelőtt is, hogy Károly és Laura életében éppúgy van valami többé-kevésbé tudatos elgondolás, vállalkozás, mint az övében, arra semmi esetre sem gyanakodhatott, hogy ők is félnek; a maguk szabályos, veszélytelennek látszó életében is félnek, hogy meddig sikerül eleget tenniük a vállalásnak, s van-e még egyáltalán mit védeniük, miért harcolniuk, ott-e még a pókháló az ujjaik között. Erre most gondol először, és sohase érezte még ilyen világosan, hogy szereti őket, tiszteli őket, mint önmagát.

– Mulatságos, hogy itt Velencében mindent belepnek az erények – szólal meg végül, megindultsága csak hangja lágyabb árnyalataiban bujkál. – Emlékeztek, az előbb is mutattam azokat az oszlopfőket a lagúna felé néző homlokzaton, az erényekkel és a bűnökkel. Mellesleg igen tanulságos, hogy az állam mennyivel szabatosabban határozza meg, hogy mit tekint bűnnek, és mit kíván az erényestől, mint a középkori egyház. A Bazilikában csak táncoltak és jóra intő, de olvashatatlan feliratokat lengettek az erények. A Palazzo Ducaléban viszont minden bűn és erény roppant szemléletes. Pénzt adnak, kenyeret adnak, oroszlán állkapcsát feszítik széjjel, a bűnösök pedig lakmároznak, felfedik keblüket vagy tört döfnek keblükbe s a többi, s a többi. Hát persze ez indokolt is. Az állam precízebb lehet az ilyesmiben, hiszen ügyelni is jobban

tud a tilalmak és a parancsok betartására. Elvégre Istenben hisz vagy nem hisz az ember. De azt, akár hiszi, akár nem, kénytelen számításba venni, hogy valaki esetleg körmöli róla a jelentéseket.

– Jaj de rémes, neked mindenről valami lehetetlen dolog jut az eszedbe – neveti el magát Laura. – Ahelyett, hogy néznénk ezt a sok szépet, te először csehországi hullatoronyról beszélsz, aztán most meg a besúgásról. Összezavarod az embert.

– Nem igaz – inti le nyugodtan Ambrus Laurát. – Mit értenél ebből az egészből, ha én nem beszélnék lehetetlen dolgokat? Nem lehet egy történelemben úgy sétálgatni, hogy csak cuppantgasson az ember az elragadtatástól néhány szép kép vagy faragás előtt. Ez itt mind, mind csak melléktermék. Látod ott az ajtó mellett azt a portrét? Nem is érdemesítetted figyelemre, mert nem tartozik a nevezetes műkincsek közé. Az ott Andrea Gritti doge, aki abban az időben töltötte be a tisztét, amikor nálunk Mohács volt. Ugye, ha erre gondolsz, azért másképp nézed meg?

– Igen, így van – szólal meg Károly. – Én ugyan ezt a Grittit észre se vettem, s ha észrevettem volna, se mentem volna sokra, nem vagyok filosz. De egyre az jár az eszemben, míg nézem ezt a sok aranyat, ezt a boldog öntudatot, sőt önelégültséget ezekben a szálákban...

– Ne feledd szavad, csak megjegyzem: ezekben az államigazgatási hivatali helyiségekben – szúrja közbe Ambrus.

– Igen, csakugyan. Hivatali helyiségekben. Szóval egyre az jár a fejemben, hogy a Szavazóteremben, tudjátok, a kisebbikben a két nagy közül, Velence dicső tettei között meg van örökítve a magyarok legyőzése Záránál. Még a tetejébe Tintoretto festette. Aztán ugyanott a mennyezeten egy kétszáz évvel korábbi doge, akit viszont, ugyancsak Záránál, a magyarok öltek meg. Furcsa érzés volt ezek előtt a képek előtt állni.

– Ré-gidi csó-sé günk-hol ké-selaz é-jiho mály-ban – skandalja Ambrus gúnyosan az iskolai memoritert.

– Nincs okod a gúnyolódásra – sértődik meg Károly.

– Miért ne gúnyolódjak? Büszkeség dagasztja a kebled a zárai vereség miatt, s mert tudatlan technokrata vagy, fogalmad sincs arról, hogy abban a háborúban Nagy Lajos győzött. A zárai béke lemondatta Velencét Dalmáciáról, s a torinói béke később mindenki számára biztosította az Adrián a szabad kereskedelmet. Ez nagy csapás volt Velencére nézve, ugyanis addig neki adózott mindenki, aki áthaladt az Adrián, minden hajó, amely megfordult az öbölben, köteles volt Velencében kirakodni. A háború után ellenben Velence adózott a magyar királynak a dalmát kikötők használatáért. De hát ők persze az egész históriából csak a zárai győzelmet festették meg. S te még ettől is megtisztelve érzed magad – legyint Ambrus.

– Velence Magyarország adófizetője volt? – lelkendezik kacagva Laura, és zsákmányoló, csillogó szemmel néz körül a teremben, amelynek az ablakához támaszkodva beszélgetnek.

– Ha Magyarországnak erős királya volt. Mátyásnak például évi apanázst fizettek, hogy biztosítsák a

támogatását, amikor éppen harcban állottak a törökkel.

– Hogy miket tudsz te, Ambrus! Te tényleg készültél! – mondja elismerően Károly. – Egyébként ne hidd, hogy porba sújtottál a közléseiddel. Én mindezt nem tudtam ugyan, amit elmondtál. De a magam „technokrata” módján ugyanazt kapisgáltam, amiről te beszéltél. Én Velence nagyságában Magyarország egykori nagyságát mértem meg. A mi történelmünk úgyszólván teljesen nyomtalan.

– Hát nézd! – kezdi Ambrus a nyomatékos kijelentéseit rendszerint megelőző, bölcsnek szánt, de valójában kaján mosolyával. – Úgy érted, persze, amit én mondtam, ahogy akarod. S csakugyan: a múlt dicsőségét könnyű átérezni ezen a helyen. De én a szégyent élem át, amit ekkora hatalom elvesztése hozott erre a városra. Igaz, Velence mint önálló nagy hatalmi politikát folytató állam, majdnem háromszáz évvel túlélte Mohácsot. De az utolsó száz év, mielőtt megadta volna magát Napóleonnak, nagyon kínos volt. Gondoljátok meg: a Nagytanács termének mennyezetén a főhelyen Velence apoteózisa, Velence gyönyörű asszony, mennyei trónon, s nem is sok idővel azután, hogy ez a kép született, Velence kedvelt közép-európai luxusüdülőhellyé változott. Tudjátok, hogyan szólította meg a szultán a dogét, ha írt neki? „A jézusi emírek büszkesége, a messiási előkelők bírāja, a nyugati frenk birodalom épületének megalapozója” s a többi, s a többi. Nyugat pedig Kelet kapujának s egyszersmind Nyugat védelmezőjének nevezte Velencét. Aztán egyszer csak megszűnt Kelet lenni, Nyugat lenni, az emlékezetes farsangok városa lett. Az inkvizítorok testülete egy ideig még büntetéssel fenyegette a fényes nevet viselő patriciuscsaládok sarjait, ha vörös spanyol köpenyben, tabarróban, és nem a kötelező tógában mutatkoztak az utcán, de a büntetéseket persze nem hajtották végre. Igen szép havi fizetést folyósított az ügynököknek, a besúgóknak, akik a nagyméltóságú testületet házárd kártyásokról, kurválkodó nemes hölgyekről tájékoztatták. De akkor már abból élt itt csaknem mindenki a mennyezetre festett, mozaikból kirakott, márványból kifaragott erények alatt, hogy Velence a világ legfeslettebb városának kezdett számítani.

– Miért soroltad Közép-Európa-hoz Velencét? Ez a szükségszerű hanyatlás, ez Közép-Európa? – kérdez és rögtön válaszol önmagának Károly.

– Feladok egy kérdést – szegezi Ambrus Károly mellének a mutatóujját. – Ha közép-európai logikával gondolkodsz, kitalálsz. Végtére is evidens. Nos. Ki volt az a velencei ügynök, aki titkos jelentésben tiltakozott a nők szabadsága ellen, aki a válási törvények megszigorítását sürgette? Ki volt, aki betiltatta a Coriolánusz című balett előadását, mivelhogy a főszereplője tiszteletlenül kezeli a szenátus határozatait, s ily módon a darab az előljárókkal szemben engedetlenségre buzdít? Aki megbotránkozva figyelmeztette az illetékeseket, hogy az egyik színház páholyaiban feslett nők és férfiak vétkeznek a jó erkölcs ellen, és javasolta, hogy ezt megakadályozandó a színházat csak akkor sötétítsék el, amikor a nézők már elhagyták? S aki jelentést tett egy bizonyos piktortársaságról, amely az esti órákban modell után fest aktképeket? Tehát ki volt az?

Károly szinte tétovázás nélkül vágja rá:

– Csakis Casanova lehetett.

Ambrus vívómozdulattal elismeri a találatot. Laura bámulattal csügg Károlyon:

– Hogy létezik, hogy kitaláltad?

– Tudtam, hogy Casanova öregkorában besúgó lett. S születése óta, azaz huszonnyolc éve ismerem Ambrus gondolkozását. Könnyű volt.

– No de ilyet! Tiltakozott a nők szabadsága ellen! – Laurának csak most van érkezése Károly után Casanován is csodálkozni. – De hát miért kell ahhoz közép-európainak lenni, hogy valaki ennyire elvtelen legyen?

– Ó, istenem, nem kell ahhoz közép-európainak lenni – neveti el magát Ambrus. – Én csak annyit mondtam, hogy a közép-európai logika számára ez az életút evidens. Azokat a tiltott könyveket, amelyek miatt Casanovát ifjúkorában letartóztatták, Casanova azért adta át az ékszerügynök képében hozzá férközött provokátornak, hogy az értékesítse. Ezek a könyvek Casanovát a legkevésbé sem érdekelték. Ő nem volt az elvek embere. Léha szabadgondolkodó volt. De hát látnia kellett, hogy ez Velencében nem megy. A törvény úgy sújt le rá, mintha összeesküvő volna, tehát vagy csakugyan összeesküvő lesz, és akként szolgál tőle idegen elveket, vagy Velence besúgója lesz, és úgy. Szorult anyagi helyzetében az utóbbi mutatkozott kifizetődöbbnek.

– Hogy te milyen cinikus vagy, Ambrus – csóválja a fejét Laura elítélően, de nem egészen őszintén.

Péntek, 12.14-től egészen

késő estig

– Hát most jön, vagy nem jön ez a pasas – pattan fel Ambrus és Károly szinte pillanatonként a Giardini Publici előtt várakozva, s le nem veszik szemüket a vaporetto-kikötőről, nehogy esetleg elkerüljék egymást Harryval.

– Mégis disznóság, hogy így visszaél hármunk idejével! – mondja Károly, igen feszülten, de halkán.

– Úgy van, ahogy te mondtad, Laura, ő akkor jön Velencébe, amikor akar, s ezért fogalma sincs arról, mennyit ér nekünk itt tizenöt perc. Már tizenöt percet késik. S nemcsak azt nem tudja, hogy mennyit ér ez az idő, hanem azt se, hogy mibe került nekünk. Hány nappal és éjszaka, uramisten, mennyi szervezés és izgalom, amíg az útlevel, a szabadság, a valuta összejött. Tényleg. Próbáljuk átszámolni. Mennyi nekünk magyar időben ez a tizenöt perc? Két hónap? Három?

Laurát roppant idegesíti a két fiú türelmetlensége. Ő is utál várakozni. A várakozás mindig – most is – felidézi benne azokat a kínos órákat, amelyeket egy elhagyatott és nem túl barátságos másodosztályú

étteremben töltött egy osztályon aluli újságíróra várakozva, aki részben csakugyan nem tudta előre, hogy mikor fog elszabadulhatni a szerkesztőségből, részben pedig ennek ürügyén megengedte magának, hogy mindenféle programokat bonyolítson le, amíg Laura akár záróráig is hiába várta őt. Ez a fiú volt a nagy szerelme, az első, az igazi, közvetlenül Károly előtt. Károlyhoz nem fűzte ilyen szenvedély, de éppen ezért ment hozzá. Nem bírt volna akkor már elviselni egyetlen órát sem a feltét nélküli köretek fölött, az üveg sör fölött, a néhanapján, végső elkeseredésben, vigaszul rendelt máglyarakás vagy Gundel-palacsinta fölött. Károly mellett aztán hűvösen és értetlenkedve kezdte olvasni az újságíró cikkeit, ha nagy ritkán beléjük botlott az újságban, s fogalma sem volt, hogy miért találta a sablonos, szürke fordulatokat annak idején oly tehetségesnek. De máig semmi sem gyötri meg jobban, mint a várakozás. Éppen ezért mély megvetést vált ki belőle Ambrus és Károly nyafogása, ahogyan a nagybeteg is megvetheti azt, aki a náthájára panaszkodik.

– Miért nézel rám ilyen ellenségesen? – kérdi Laurától Ambrus, tenyerét Laura hátához érintve, mint az előző napon. S Laurát újra felkavarja ez a mozdulat. Sokáig érzi Ambrus tenyerének érintését a hátán.

– Ellenségesen? Ugyan, dehogya.

– Nem én tehetek róla, hogy Harry barátunk késik – magyarázkodik Ambrus, ezzel beismerve, hogy neki a legfontosabb közülük Harry társasága.

– Hát ne várjuk meg! Majd bent találkozunk a kiállításon – indítványozza józanul Laura. – Lehet, hogy előbb érkezett, és már bent is van, mi meg csak itt ücsörgünk és veszekszünk.

– Nem lehet. Nem tehetjük meg. Nagyon nagy udvariatlanság – veti el Laura javaslatát Károly és Ambrus egyöntetűen.

– Ennyit késni is nagy udvariatlanság – szögezi le szenvtelen hangon Laura.

– Éppen te mondtad – száll vele vitába Károly –, hogy Harrynak mások a fogalmai egy turistaút lebonyolításáról, mint nekünk, ő nyilván nem érzi akkora udvariatlanságnak.

Ambrus gyűrögeti a száját, Károly dudorászik.

– Ne dudorássz! – szól rá Ambrus.

– Te meg ne nyögjél itt a fülemben – vág vissza Károly.

Laura felkacag: – Ide figyeljete! Ha azt vettük volna programba, hogy itt üldögélünk egy kicsit a tengerparton, és nézelődünk, most ülnénk itt áhítatosan és nézelődnénk. Hát fogjuk fel úgy a dolgot.

Legalább te, Ambrus. Lezserebbnek gondoltalak.

Ambrus megütközik Laura értelmes, elfogulatlan kritikáján, nem túl gyakran esett meg vele, hogy valakinek a szavaira ilyen önkéntelenül, megadóan azt gondolta volna: igaz.

– Rám pirítottál – mondja Laurának, anélkül hogy ránézne. A tenger felé néz. Hirtelen Laurára kapja a szemét, apró, cinkos fintorral. Laurát is meglepi Ambrus, azzal, hogy kapitulált. Arra számított, hogy Ambrus majd valami újabb szónoklatban fogja szétmarcangolni az ő megalkuvó és gerinctelen és kispolgári megjegyzését. Így történik aztán, hogy mindketten egyszerre gondolják: mennyire nem ismerték a másikat

eddig. S mindketten jól kezdik érezni magukat a parton. Csak Károly dobol tenyerébe hajtott homlokán, a dúdolást abbahagyta. És végre feltűnik Harry, sokkoló hatású, kockás öltönyében és tegnap is viselt bőrszalagjával a fején. Zavar nélkül, derűsen közeledik feléjük. Legelőbb Ambrust üdvözli, aztán Károlyt, végül Laurát.

– Harry elnézésünket kéri a késésért, de valami olyan fölséges ebédet evett végig, hogy örök kár lett volna sietni vele. Ezek a pastasciutták mintha egyenesen borivás céljából volnának kiterelve, a borivás viszont köztudomásúlag lassú mesterség. Ez egyébként egy kitűnő étterem, ahol Harry volt, és feltétlenül el kell őt kísérnünk oda legközelebb – kezdi meg Ambrus mint tolmács a működését. Harry láthatólag nem vár semmiféle feloldozást, tökéletesen megnyugtatja Károly zavart vigyora, sejtelve sincs, hogy milyen gyűlölettel várták őt még az előbb. Fesztelenül megindul a bejárat felé, Ambrussal a nyomában. Károly és Laura lenyelik szemrehányásaikat, tudomásul veszik, hogy az ügy ezzel el lett intézve, és követik ők is a két fiút.

Most Ambrus beszél, mire Harry megáll, nyakát tekergetve vakarja a tarkóját a haja alatt, végül Károlyhoz és Laurához fordul, akik beérték őket. Ambrus fordít:

– Harry azt kérdezi tőletek... Nem jó, előbb azt kell elmondanom, hogy én a közismerten tapintatos modorommal közöltem vele, hogy tegnap óta tűnődöm, mire emlékeztet engem az ő bőr hajdísze, és most végre rájöttem. Arra emlékeztet, hogy a szokványos velencei farsangi maskarák mellé Casanova is feltalált egyet, ez a jelmez méregdrága anyagból készült pompás ruha volt, amelyből nagy darabokat vágtak ki ollóval, és ugyancsak méregdrága, de másmilyen anyagokkal foltozták be. Egyébként ez akkor jutott az eszembe, amikor az imént Casanováról beszéltem nektek. Harry most azt szeretné tudni, vajon ti is idétlennek tartjátok-e az ő szalagját.

Károly úgy tesz, mintha csak most venné észre a szalagot, s ezzel elárulja – minthogy előzőleg már volt szó Harry fejdíszéről –, hogy nem kíván őszintén válaszolni.

– Engem egyáltalán nem zavar – szólal meg végül, a vállát vonogatva. – Miért ne viselhetne valaki ilyesmit?

– Nem illik az öltönyhöz. Gyolcsinghez, irhaujjashoz viselik általában – nyilvánít véleményt Laura a szakember fanatizmusával.

Ambrus fordít. Harry megrántja a vállát, mond valamit:

– Harry azt mondja, nem tetszik neki, hogy mi olyan szabályszerűek vagyunk. Sok bennünk a gátlás és a merevség. Egyébként nem is érti, hogy miért vagyunk mi ilyenek, mert máskülönben nagyon tetszünk neki, és nagyon élvezzi az ötleteinket, csak egy kicsit lazábban... lazábban. Azt nem értem egész pontosan, hogy mit lazábban. De hát ezt nem is fejtette ki szóban, csak mutatta – és Ambrus is két válla mellett pattintgat ujjáival, mint Harry tette az előbb –, ebből érthettek.

Szabadtéren egy szobor, francia kiállító munkája. Könnyű fémötvözet, csiszolt, fényes felület, alsó

része kicsit domború korong, ezen a talpon forgatható, s forgás közben a mikrofonszerűen beállított félgömbökbe áramló levegő megszólaltatja a beleépített szirénát. A sziréna vijjog, a szobor tövében két egészen fiatal macska zavartalanul sütkérezik tovább.

– Vajon mi módon bírták rá a macskákat, hogy egész nap hallgassák ezt a hangot? – töpreng Károly, mint megrögzött állatbarát.

– Ezek amatőr macskák. Ezek nem tartoznak hozzá a kompozícióhoz – nyugtatja Ambrus.

– Biztos vagy benne?

– Nem.

Olasz pavilon. Tuttifrutti. Viaszból panoptikumfigurák. Az alakok két félből tevődnek össze: az egyik felük ruhában, teljes valóságossággal, a másik nyúzottan, mint egy izomzatot szemléltető anatómiai modell. A következő pódiumon már egyszerűen csak félemberek egy szoba félbe fűrészelt bútorai között. Másutt sok esztergált, kalapált fém. Működtethetőnek látszó szerkezetek, huzalokkal, drótokkal, trafókkal, biztosítékokkal. Egy diavetítő, amely automatikára kapcsolva vetíti ki az alkotó nevét. Született: 1938. Meghalt: ? És egy fél perc múlva ugyanezt. Az ember áll figyelmesen a vetítőgép előtt, várja, hogy mi lesz még. Nem lesz semmi. A gép álló nap a kérdést vetíti félpercenként. Egy kisebb különteremben állványok, mint amilyenekre lámpákat, fényszórókat csavaroznak. Az állványok különböző magasságúak, sűrűn egymás mellett állnak. Bronzöklökben végződnek. A bronzöklökben fényes alumínium lemezből gyúrva madárszerű, pontosabban verdeső madárszárnyyszerű formák.

– Ez szép. Ez nagyon érdekes – nyilvánít Károly véleményét. Először, amióta a kiállítást járja. A viasz-, fém- és drótkompozíciókat, a diavetítést roppant figyelmesen, de szó nélkül nézte végig.

– Harry azt mondja – fordítja Ambrus udvariasan Harrynak a szoborhoz és Károly véleményéhez fűzött reflexióját –, hogy szépnek talán szép, de gyanús egyezkedés van ebben a régi és az új művészet között. Ő úgy látja, hogy ez formailag kompromisszum, a gondolat pedig, amit kifejez, konvencionális.

– Kérdezd meg tőle, légy szíves, hogy a félemberek által sugalmazott gondolat nem konvencionális-e? Meg a diavetítő kérdése, hogy vajh' mikor hal meg az az X. Y.? – villog Károly bosszúsan.

– Harry azt mondja – fordul vissza hozzá Ambrus kisvártatva –, hogy tökéletesen igazad van, sajnos, azok is nagyon konvencionálisak, csak hogy az a konvenció száz évvel fiatalabb, mint ez. Ez ugyanis, mármint a foglyul ejtett szabadság gyászolása, öszerinte maga a múlt század eleji romantika.

Ebben a pillanatban egy nagyon csinos, magas, hosszú, fekete hajú, vékony lábú, de erős keblű lány lép hozzájuk, és egyenesen Károlyhoz fordul. Angolul beszél, Károly zavartan és segélykérően néz Ambrusra. Ambrus tárgyalásba bocsátkozik a lánnyal.

– A kisasszony azt kérdezte tőled, Károly, hogy nem tudnál-e ajánlani egy nem túl drága, de jó szállodát vagy penziót neki. Azért fordult hozzánk, mert megütötte a fülét, hogy angolul beszélünk, ő amerikai. Sajnos, az állomás közelében, valami Adua nevű szállodában vett ki ma éjszakára szobát, de

egyáltalán nincs megelégedve vele.

– A mi penziókat nyugodtan ajánlhatom a Salute templom mögött – szól Károly szolgálatkészen.

Ambrus alig tudja titkolni nevetetnékjét, és csendes, fakó hangon oktatja ki Károlyt:

– Hülye vagy, már mondtam neki, sőt, már meg is köszönte.

Károly leforrázottan hallgat. Egészen eddig úgy érezte, hogy Ambrus tolmácsi működése mellettük nagyon rendjén való, elvégre azért jöttek hármában, hogy legyen köztük, aki tud beszélni. Most viszont keserűség támad benne, mintha Ambrus valahogyan megcsalta volna őt, mintha most derült volna ki, hogy őt átejtették. Mintha a sors ravasz praktikája lett volna, hogy annak idején, amikor ő mindenféle gyakorlati okból, megélhetésük biztosítása végett műszaki pályát választott, Ambrus anyagi gondjaiknak fittyet hányva bölcsészetre iratkozhatott.

– Joannak hívják – közli Ambrus a lányra mutatva. – Majdnem kollégád. Művészettörténész hallgató, s kivált az építészet érdeklő.

Laura máris utálja Joant. Laurának is nagyon sötét haja van, de Joan hollófekete. Laurának is egyenes szálú a haja, de soha nem merte szabadon engedni, mert úgy gondolta, még hegyesebbre formálná az állát a lógó haj, inkább kis kontyba csomózza a tarkóján. Joan ellenben egy fényes hajsátor alatt viseli sápadt, keskeny arcát, és a szeme szép, sugaras pillák gyűrűjében szürkélik. No meg hát Joan angolul beszél, ami egy csomó lány kézmozdulatot, az ajkak lassú mozgatását hozza magával. Laura sohase gondolt rá azelőtt, hogy egy nő számára mennyi hátrányt jelent a magyar nyelv sok rövid magánhangzója.

Már Joannal együtt nézik meg az amerikai pavilont a fotorealista festményekkel, s a szovjetet, amely csak abban különbözik az amerikaitól, hogy míg ott az autók fénylő, egymásban tükröződő karosszériáját dolgozta ki a művész, itt a népitáncosok ruháján a hímzést, a vadász oldalán a fécánkakas tollzatát vagy a vasmunkás védőöltözetét.

Károly még mindig azon rágódik, miért hozzá fordult először Joan. Tetszik neki? Vagy neki van a legmegbízhatóbb külseje? Károly annyira szeretné hinni az előbbit! De könyörtelen tárgyilagossággal tudja, hogy az utóbbi az igazság.

Mindannyian megegyeznek abban, hogy a grafikai anyag a kiállítás legértékesebb része.

– Joan azt mondja – fordul Ambrus Károlyhoz –, hogy neki a plasztikai anyag nagy része is tetszett.

– Ó, igen, van néhány sikerült köztéri alakzat, kivált a fémek között – bólint Károly Joan felé.

Ambrus fordítja, majd elfojtott mosollyal ismét Károlynak tolmácsol:

– Joannak inkább az intellektuális kifejezés tetszik a szobrokon.

Károly is elfojt magában egy mosolygást, egyetértő pillantást vált Ambrussal, majd megkérdezi:

– Ismeri-e Joan, ha már szóba hozta az intellektuális kifejezés lehetőségét, Donatello bronzját valami Niccoló da Uzzano nevű valakiről, vagy a Szent Jánosát?

– Nem ismeri. Tudomása szerint Donatello szobrai zömmel Firenzében láthatók, s Firenze később

szerepel az útitervében.

– De hát fényképről csak ismeri!

– Joan azt mondja, hogy fényképről nem lehet szobrot megítélni, és egyébként is csak most kezdi a másodévet az egyetemen.

– Jó, akkor beszéljünk másról – tart ki Károly beszélgetési szándéka mellett, gyengéd türelemmel viseltetve Joan fogyatékos felkészültsége iránt. – Miért nem tetszik neki a szálloda, ahol megszállt?

– Azért nem tetszik neki, mert nagyon hangos, mulató, garázda turistacsoport lakik ott jelenleg, s őt is állandóan be akarják vonni mindenféle ivászatokba meg egyebekbe.

– Mondd meg neki, hogy a penzióknak abban a részlegében, amelyben mi lakunk, csak egy Mária-kongregáció tartózkodik rajtunk kívül – somolyog Károly az orra alatt.

Ambrus előbb tisztességesen fordít, aztán ártatlan arcot vágva – már amennyire ez tőle telik – gratulál Károlynak a humorához. Károly védekezik:

– De hát valóban egy Mária-kongregáció van ott rajtunk kívül. Nem vetted észre?

Laura közbeszól:

– Én hallottam az este, hogy egy csomó öregasszony énekelt a szomszédban, meg egészen serdületlen kamaszfiúkat is láttam ma reggel.

– Na ugye – mondja Károly.

Minthogy a penzióval járó napi egy főtt ételt a Fráterek este szándékoznak elkölteni, Harry és Joan velük tart a szállásukra. Így legalább Joan környezettanulmányt végezhet. Joan elég sokat cigarettázik. Valahányszor rágyújt, Laura megbámulja különleges, puha bőrből készült, de rejtett keretre dolgozott, ennél fogva sima és formás válltáskáját, a képzőművészeti remekléseket megillető tisztelettel. Joan a cigarettát a táskából előhúzott kicsiny fiókból veszi elő hosszú, finom ujjaival. Egy másik, rejtett zsebből pedig az öngyújtóját halássza ki. Külön rejtek van a táskán az aprópénz számára is. Ha viszont zsebkendőre van szüksége, az egész táskát kinyitja, s ilyenkor nagyon kellemes illat párolog elő belőle. Laura tüzetesen megvizsgálja Joan többi holmiját is, de nadrágja, ingblúza, vastag, kötött poncsója tucatáru. Csupán a táska nyűgözi le Laurát.

Ambrus az angol beszélgetésből, ami Joan, Harry és öközte folyik, időnként magyarul összefoglalja a lényegesebb közléseket.

– Joannak már jelentkeznie kellett volna az egyetemen, de ő ősszel akart Európába jönni, mert utószezonban minden olcsóbb, és nincs olyan meleg. A szülei is ilyenkor jöttek Európába, éppen húsz évvel ezelőtt, 1952-ben, a nászútjukra. Joan tizenhat éves születésnapja óta gyűjti az útiköltséget. A szülei minden születésnapjára az útiköltség negyedét adták ajándékkul. Most töltötte be a tizenkilencet, most kapta meg a negyedik negyedét. Spanyolországgal már végzett, Olaszország után még Görögországba is el akar menni.

– Nem félsz egyedül? – szólítja meg Joant Laura.

Ambrus fordít:

– Mitől félne? Csak az a kellemetlen, hogy úgy látszik, Európában a férfiak kötelességüknek érzik, hogy zaklassák őt. Egészen elképesztő, hogy milyen öreg, csúnya, nyomorult alakok is veszik maguknak a bátorságot, hogy neki mocskos ajánlatokat tegyenek. Nem is érti, mi lehet ennek az oka? Európában ennyire szokatlan, hogy egy leány önállóan éljen? Az a lány, aki egyedül utazik, már szabad prédának számít? Csakis ez lehet a magyarázata annak, hogy amikor ő elutasítja a tolakodókat, még azoknak áll feljebb, mintha bizony félrevezette volna őket.

– Nem találkozta olyan fiúval, aki elkísérne? – intézi Laura újabb kérdését ismét közvetlenül Joanhhoz, ami bizalmasságot lop a magatartásába, noha Joan, természetesen, nem értheti a magyar szavakat. Joan, amikor Ambrus lefordítja neki Laura kérdését, végigméri Laurát, és hidegen válaszol. Ambrus szenvtelenül fordít: Ő a tanulmányai kedvéért jött Európába, és nem szerelmeskedni.

– Ó, a kis álszent! – fakad ki Laura. – Az istenért, ezt ne hogy fordítsd, Ambrus! Csak azt mondd meg neki, hogy ez a kettő elvileg nem zárja ki egymást. – Hirtelen felfigyel Joan karórájára.

– Ez az a bizonyos kvarcóra? – kérdezi. Joan megérinti az órát, a sötét számlapon felvillannak a számok.

– Olyan ijesztő ez az óra – Laura egyenes háttal, feszes derékkal, de a karját szép, lágy mozdulattal az ölében nyugtatva ül Joannel szemben, s az amerikai lány szemébe nézve, hűvösen ejti a szavakat. – Úgy jelenik meg rajta az idő, mint egy utolsó figyelmeztetés. Olyan, mint a visszaszámlálás. Nem? Ahányszor ránéz az ember, mintha egy borzalmas esemény előtt mondanák be: kilenc, nyolc, hét, hat...

Joan kissé riadtan várja, hogy Ambrus lefordítsa neki Laura szavait, mert Laura tartásában és hangszíneiben kétségkívül van valami fenyegetés. Ambrus elég hosszan beszél.

– Többet beszéltél, mint én – csap le Ambrusra Laura gyanakvóan. – Mit mondtál neki?

– Pontosan lefordítottam, amit mondtál, csak kiegészítettem. Végül is tényleg mulatságos, hogy a mi jó, öreg óráink milyen atyaián bánnak velünk. Bizakodással tölt el, ha látom, mekkora körcikkely van még hátra a naptól. No meg az elmúlt órák sem egészen nyomtalanok, hiszen a számlapon rajta marad a helyük, és vigasztaló tudat, hogy a mutatók örökkön örökké ugyanezt a kört fogják bejárni, mert legalább ennyit ismerhetünk a jövőből. Ráadásul az óraszámplap didaktikus módon bemutatja, hogy mennyire különböző sebességgel múlik az idő. A másodpercmutató, a nagymutató, a kismutató kissé igazolja a tapasztalást, hogy nincs két egyforma időtartamú időegység az életünkben. – Ambrus bosszúsan körbesandít, mert hirtelen észleli, hogy ezzel az elmélkedéssel kizökkent megszokott, stílusából, zavarba jön, mint akit valami szemérmertlenségen értek. – Szóval azt mondtam Joannak – zárja le a monológot ridegre fogott hangon –, az ő órája becsületesebb, mint a miénk. Nem leplezi el barátságos illúziókkal az idő valódi, ellenséges természetét.

– Akkor is utálom az ilyen órát. Én nagyon szívesen veszem, ha vigasztalnak, azt se bánom, ha

becsapnak közben – zárja le Laura is a témát, annál inkább, mert feltálaták a vacsorát.

Károly, mint aki mellékesen teszi, megkérdi Laurát:

– Tudod, mit eszel?

– Valami calamarit.

– Na de mi az, mit gondolsz?

– Jesszusom, kalamáris! – kiált fel tréfás ijedelemmel Laura. – Egész jó. Na, szegény anyám, ha tudná, hogy az ő válogatós, rossz étkü lánya tintahalat eszik!

Joan nem fogadja el a bort, amit Ambrus tölteni akar neki.

– Mi az? Antialkoholista? – kérdi Laura foghegyről.

– Nem, csak nem tudná nekünk viszonzni semmivel – közvetíti Ambrus Joan önérzetes indoklását.

– Mondd meg neki, Ambrus – avatkozik a párbeszédbe Károly –, hogy ne butáskodjon, eszünkben sincs viszonzásra számítani.

– Nem ezt fogom mondani. Azt mondom, hogy nálunk, barbár népeknél, halálos sértésnek számít, és igen súlyos következményeket von maga után, ha valaki visszautasítja, hogy felhajtson velünk egy pohár italt.

Joan elneveti magát Ambrus zord arccal nyomatékosított szavaira, hívja a pincérlányt, és rendel nála egy deci bort. Amikor megkapja, koccintásra emeli a poharát, barátságosan, de a szívességtevő fölényével. Harry beszédbe elegyedik a pincérlánnyal, hellyel kínálja. A lány pár percre leül középük, megkérdezi, bekapcsolja-e a magnót. Rövidesen tánclépésben közlekedik az asztalok között, a legfrissebb slágerlisták helyezett számainak a ritmusára. Harry nyújtózik, megropogtatja a derekát, s közben zakója két szárnyát félrehúzza csípőre teszi a kezét. Kiderül, hogy bizony meglehetősen kis pocak rejtőzik a szemkápráztató kockák mögött. Egy kis toka is kellemetlenkedik az ír fiú leszegett álla körül, de ez nyomban eltűnik, mihelyt a nyújtózást abbahagyva Harry kedvesen odafordul Joanhoz, és magyaráz neki valamit. Beszéd közben Károlyék felé biccentve jelzi Ambrusnak, hogy fordítsa le nekik is, amit Joannak mond.

– Harry az idősebb és tapasztaltabb világjáró jogán figyelmezteti Joant, hogy mielőtt büszke szokásait érvényesíti, tanulmányozza a vendéglátó nép vagy törzs kultúráját. A leghelyesebb volna, ha például arab törzsek közé egyáltalán nem menne, mert ott juhszemet kell elfogyasztania a vendégnek barátságos szándékai bizonyítékául, s ha nem teszi, ellenségként bánnak vele. Joan erre azt válaszolta, reméli, hogy nekünk már nincs semmink, amivel megkínálhatnánk, és kénytelen volna visszautasítani.

Mialatt Ambrus az utolsó szavakat fordítja, mohón felvillan a szeme, a térdén megtámaszkodva kifeszíti hátát, mint a macska, és kihívóan mond valamit Joannak. Harry felröhög, Joan zavart és bosszús.

– Mit mondtál? – sürgeti Laura felgyúló érdeklődéssel.

– Hát, hogy ebben történetesen téved. Nekem ugyanis van valamim, amit felkínálhatnék neki: a szobámban egy üres ágy.

– Úgy van. Tényleg. Több napi szállást takaríthatna meg ezen. Mondd meg neki, Ambrus, hogy ez szerintem kitűnő ötlet, és ne is gondolkozzon, menjünk a csomagjaiért! – Laura nekiperültan intézkedik. Érzik is, hogy viselkedése szokatlan, de úgy véli, hogy legalább bebizonyította: nem az a sótlan kispolgári asszonyka, akinek őt általában gondolják. Izgatottságára pedig elegendő magyarázatnak tartja a mai napon rázúduló rengeteg élményt, ezzel tökéletesen igazolja magát, s így jó lelkiismerettel térhet ki a rendellenes magatartás valódi okainak beismerése elől. S hogy miért ennyire ellenséges Joannal szemben? Ezen nem kell töprengenie. Ezt igazán természetesnek érzi.

A három férfi viszont meglepődik. Még Harry is, aki pedig alig ismeri Laurát. Károly tér legkönnyebben Laura viselkedése fölött napirendre: „Minden nő kicsit kerítőnő” – gondolja. Ambrus lesüti a szemét: „Mennyi elfojtottság. Ebből baj lesz” – gondolja.

– Nos? Mit válaszolt Joan? – kérdezi Laura. – Igen? Ugye, igen – mosolyog a lányra, és az asztalon átnyúlva megfogja a kezét. Joannak nagyon puha, vékony csontú keze van, ezt Laura is érzi, ahogy saját izmos kezében tartja.

– No! No! – kiáltja Joan Laura arcába, sírós hangon, és kirántja Laura ujjai fogságából a kezét.

– Miért? Na de miért? Ambrus! Mondd meg neki, hogy nagy marhaság egyedül utazni, jó volna neki itt köztünk. Nem muszáj neki veled lefeküdni, igaz? – Laura mostanra teljesen elvesztette ellenőrzését a társalgás menete felett. A zsilip, amit Ambrus tolmácsolása jelent, annyira megzavarja a kimondott szavak tudatos mérlegelésében, annyira csökkenti a kimondás felelősségét, hogy már azt is figyelmen kívül hagyja: magyarul azért ért Károly is, Ambrus is. Ambrus nem fordítja le, amit Laura mondott. Megpróbálja színlelni, hogy Laura kizárólag csak hozzá beszélt, de Joant nem tévesztheti meg; az amerikai lány éberren lesi Laurát, és láthatóan azt is sejti, miről volt szó. Ambrus kínjában azzal menti a helyzetet, hogy külön társalgást kezd Joannal, átejtve Laurát, aki azt hiszi, az ő szövegét tolmácsolja. Mire Laura észbe kap, a beszélgetés messze kanyarodott a kényes témától, ráadásul a véletlen is segíti ebben a manőverben Ambrust, ő ugyanis megkérdezte Joantól, melyik városba való, s Joan válaszára Harry, aki addig az asztalra könyökölve pihengetett, az örömteli meglepetés kifejezésével az arcán hátradől, és izgatottan bekapcsolódik a beszélgetésbe. Ambrus, Laura tekintetét kerülve, Károlynak magyarázza az újabb, váratlan fordulatot:

– Képzeld, micsoda véletlen, Harry annak a kisvárosnak a közelébe megy tanítani a jövő évtől kezdve, ahol Joan született.

– Mit tanít Harry? – csodálkozik el Károly.

Ambrus nyomban továbbítja a kérdést, s Harry készségesen válaszol, de közben nem Ambrusra vagy Károlyra, hanem Joanra néz, nyilvánvalóan őt kívánja informálni. Ambrus bosszankodik a mellőzés miatt, megzavarodva Joannak kezdi tolmácsolni – angolról angolra – Harry szavait. Hamar észbe kap, elneveti magát, de a szokottnál tartózkodóbban, személytelen tolmácsoláson közli Károllyal:

– Spanyol nyelvet fog tanítani az egyetemen, Salt Lake Cityben. – Azt nem kell lefordítania, mert

Joan meglepett kis sikkantásából már előbb kiderült, hogy annak az egyetemnek a hallgatója ő is. Harry és Joan még egyre csak kacag egymásra, Harry odahívja a pincérlányt, újabb kancsó bort kér. Most már Joan is iszik. A hetvenkettes év nagy slágere, az *El condor pasa* kerül sorra a magnón. A számot szó nélkül hallgatják végig.

– Lecsúsztál – veti oda halkán, keményen Laura Ambrusnak. Ambrus úgy tesz, mintha még mindig a magnót hallgatná, száját gyűrögetve, szórakozott tekintettel nézi Laurát. Most megkívánja. Eddig sohasem látta nőnek Laurát. A boszorkány-indulat azonban, ami kicsapott belőle, és még most is izzik benne, leégette Lauráról a szigetelést, amit sógornői mivolta vont köréje.

– Visszahódítsam? – kérdezi Ambrus Laurától kötekedő hangon.

– Sok sikert kívánok hozzá – válaszol Laura gúnyosan és zárkózottan.

– Csakhogy én már alighanem leszerepeltem. Károlynak vannak még esélyei. Neki kéne rástartolni.

Na, mi a véleményed, Laura? – támad most már nyíltan Ambrus.

– Miért ne? – vágja rá Laura csengő hangon, sebezhetetlenül.

Most végre Károly is furcsállni kezdi a felesége magatartását. Egyszerre észleli a változást, ami Laurában másfél nap alatt fokozatosan ment végbe. Megfigyeli hetyke fejtartását, a ragadozó éberségével csillogó szemét, és máskor zárt szája puha, nyitott íveiben azt a kis merész mosolyt, amit csak nagyon ritkán, egy-egy jókedvűre sikerült szeretkezés közben láthatott. Tetszik neki ez az új, pajzán Laura, s ebbe a jó érzésbe feledkezve nem is méltatja figyelemre a botrány előszelét, mely Laura és Joan feszült kapcsolatából kavardhat.

Amint cihelődnek, Laura olyan egyenesen fordul Joanhoz, hogy Ambrus nem tudja elszabotálni a kérdést, kénytelen lefordítani: végül is hogyan döntött Joan, felváltja-e a szállodát ezzel a penzióval, mert akkor intézkedni kéne.

– Nagyon kedves penzió – tolmácsolja Ambrus Joan választát, de hát persze pontos fordítása nem tükrözi a szép, hosszú, hajlított magánhangzókat, sőt még az ó-t is lespórolta, Joan aoo-ját, mellyel kétségkívül az elragadtatását akarta kifejezni –, de hát már oly késő van a költözködéshez, s Joan úgy gondolja, erre a pár napra talán nem is érdemes fáradnia.

Joan lefegyverzően udvarias megnyilvánulására Laura csaknem meghátrál, de aztán legyűri magában az elgyávulást, és kacagva belekarol Joanba:

– Dehogy van késő! Megyünk mindnyájan, egy pillanat alatt átköltöztetünk, meglátod! Van neked szíved, mondd? Na gyere.

Ambrus ismét nem fordít. Ennek ellenére mindenki pontosan érti Laurát.

Joan haraggal és utálkozva próbálja magát kiszabadítani Laura szorításából. Harry a két nőhöz lép, belekarol Joan szabad karjába az ellenkező oldalról, mond valamit Laurának, amit Ambrus nem fordít le. Laura megadja magát, anélkül hogy tudná, mit mondott Harry, elengedi a lányt, s dacosan, dühösen néz maga

elé. Harry most Ambrus és Károly felé fordulva hadar valamit, amit Ambrus Laurának háttal, kizárólag Károly számára fordít le: Harry vállalja, hogy hazakíséri Joant. Harry köszön Laurának is, Joan nem.

Amint a szobáik felé tartanak a Fráterek, Laura keserűen megjegyzi:

– Ez a Harry is, szép kis alak. Ő, a szabadlelkű vándor, a gátlástalanság prófétája, „lazábban, lazábban” – idézi Harry néhány órával előbb elhangzott intelmét, a vállmagasságban, két kézzel való ujjpattintgatással együtt –, aztán már előre is hogy vigyáz a jó hírére Salt Laké Cityben! Olyan nyárspolgár lesz ebből két év múlva, mint annak a rendje!

A Fráterek nem fűznek hozzá semmit. Károly nem tulajdonít a történeteknek jelentőséget, Ambrus pedig nem találja a módját, hogy Laura tudomására hozza: érti őt, jaj, mennyire érti őt, de nem így kell ezt csinálni.

*Péntek, 22.45 és szombat reggel,
fél hét között*

A szobába lépve Károly átkarolja Laurát:

– Boszorkány, te kis boszorkány!

– Olyan fáradt vagyok – engedi át magát az ölelésnek, nyakát Károly szájának Laura. Napok óta nem is gondolt ezekre a házastársi jelenetekre. Indulásuk előtt, otthon, majdnem egy hétig a közös influenza, aztán egy éjszaka a vonaton, hálófülkében, tegnap éjszaka a kimerült lerokadás az ágyba, s ma, ma végképp nem gondolt Károlyra. Valósággal megrendíti Károly közeledése, mint egy féltett tárgy zuhanása, vagy az egyensúlyvesztés egy rossz lépés után, vagy egy erős, váratlan fájdalom. Egycsapásra kijózanodik a bormámorból is, és a fúriaindulatból is, végtelen fáradtság ömlik el rajta. Érti, semmi sem indokolná, hogy visszautasítsa Károlyt, nem beteg, már a köhögés is elmúlt, elég régen voltak együtt, kellemesen töltötték a napot. Ha tehát elfogadható magyarázat nélkül most visszautasítaná, rettenetesen leforrázná a férfit, és számíthatna arra, hogy a következő napokban egyre jobban eluralkodik rajta az ideges szorongás; sokat veszekednének. Amikor pedig már teljesen elmérgesedik a helyzet, neki kéne elcsábítania Károlyt, saját erejéből kellene áttörnie a rossz hangulaton, s hetekbe kerülne, míg újra helyreállna köztük a béke. Akkor inkább most esik át az egészen – határozza el magát Laura; a fáradtságot csak azért emlegette, hogy jelezze Károlynak: semmi rendkívüli nem számíthat.

Károly simogatja Laurát, ruháit bontogatja, de valójában mélyen letörte, hogy Laura – mihelyt hozzáért – a fáradtságával hozakodott elő. Mindig fáradt, mindig fáradt – fut át rajta a keserűség, de idejében megfélemez: ő is fél az esetleg elmaradó szeretkezést követő napok gyötrelmeitől. Nem akar megsértődni. S szerencsére a készsége nem lohadt le: Laura jó szagú, bőrének kellemes, hűvösen selymes a tapintása, s

kitornázott testének formái azzal ajándékozzák meg őt, amit a női testet mintázó szobrász például csak képzeletben élhet át, amikor melegnek és rugalmasnak álmodja a szép idomokat.

Kicsit hideg van, nyirkos hideg, hiába, ez már szeptemberi éjszaka, s az ágynak kissé dohos a szaga. Idegen ágy. Idegen szagú ágy. Idegen szoba. S amikor Károly csupasz testtel Laura mellé bújjik, Laura számára ebben az idegenségben ő az egyetlen ismerős. Károly melléhez szorítja az arcát, az oldalt fekvő Károly mellén az izmok nem feszülnek ki, mint máskor, s így Laura valósággal belefúrja arcát a húsba, a szőrszálak közé. Ez jó. A mellkas férfibőre, férfiformája, férfiszőrzete van a szeme előtt, s így Károly elveszíti károltságát, egy férfi lesz, s Laurának már nincs is kedve ellen az egész. Szívesen fogadja be Károlyt, örül, hogy szervei már tudják a magukét, s hogy szinte az ő részvétele nélkül is hozzásegítik Károlyt az örömhöz. Gyengéd, pici csókokkal hinti be Károly fejét, amikor az az ő arca mellé, a párnára lehanyatlik.

Megkönnyebbülten, mint aki jól végezte dolgát, elalszik.

Éjszaka, nem is tudja, hány óra lehet, szomjúságra ébred. Az esti bortól kiszáradt a szája, meg vécére is kell mennie, kénytelen felgyújtani a villanyt. Amint az asztalkánál a poharat keresi, az oda készített, negyedkilónyi kenyér burkolópapírjából egy ronda barna bogár búvik elő. Laura egész hátgerincén végigüt az irtózat, dermedten nézi az iszkoló bogarat. Képtelen utána lépni, belehalna, ha el kéne taposnia, hallania kéne a kitinpáncél recsenését. A hidegben vacogva – átforrósodott bőre szinte megkérgesedik a nedves levegőtől – kioson a fürdőszobába.

Menekül, menekül az ágyába, de előbb minden szörnyűsége felkészülve gondosan átforgatja a párnákat, lepedőt, vajon nem rejtőzik-e ott valamilyen féreg. Állig betakarózik, de egyre a bogár futkosását érzi a bőrén, egész teste viszket. Ha már elaludna, felriad a takaró érintésétől, lábán a szőrpihék apró moccanásaitól, s dermedten gyújtogatja a villanyt, hogy meggyőződjön arról, képzelgés-e ez, vagy valóban bogár mászkál rajta. Nagy reménytelenség szállja meg, sírva fakad. Nem érdelek meg semmit – gondolja. – Még most, ezen a régóta várt utazáson sem tudok érezni semmi örömet. Nem vagyok öröme való. Robotra való vagyok. Rabszolga vagyok.

Reggel arra ébred, hogy Károly már fent motoz. Szemét résnyire nyitja, és látja, hogy Károly kibontotta a papírból a kenyeret, nagy darabokat tördel le belőle, jóízűen reggelizik. Hányinger tömi el a torkát, rá akar kiáltani Károlyra, de aztán kedvetlenül, fásultan újra lehunyja a szemét, alvást tett, és azt gondolja: „Nem mindegy? Ki tudja, mi minden mászik meg minden ételt, minden falatot, amit megeszünk?” Ez a resignáció megmenti attól, hogy tudomásul kelljen vennie a gonosz elégtételt, amit épp az szerzett neki, hogy Károly gyanútlanul falja *azt* a kenyeret.

Laura öltözködés közben szakít elveivel. Jeans-nadrágjához ma nem a gumitalpú sportcipőt veszi fel, hanem a magas sarkú szandálját. Mindig megvetette az olyan nőket, akik farmerhez nem papucsot vagy edzőcipőt viseltek, most viszont azt gondolja: „Lazábban? Jó, akkor élünk lazábban!” S amikor fésülködés közben eljut addig, hogy a tarkóján gumival összefogta a haját, ami után a kontyba tűzés szokott következni, hirtelen gondol egyet, és abbahagyja a fésülködést. Így aztán ezen a reggelen Károly és Ambrus külön-külön, de egyaránt megállapítják – s ezzel a körülménnyel mindketten roppant elégedettek –, hogy Laurának ma hegyesebben domborodik a fenéke, mint máskor. Hogy milyen szerepe van ebben a magas sarkú szandálnak és a hátán végigkígyózó lófaroknak, amely a feszes kis fenék forgását hullámzássá lényegíti át, és mintegy aláfesti, kiemeli a mozgást, akár a zene – arról persze a két Fráternek sejtelve sincs.

Az Accademia képtár korán nyit. Ott álldogálnak előtte, a nyitásra várva. Károly a Canal Grande túlsópartját fényképezi.

– Reménytelen – mondja. – Csak azt tudom visszaadni, esetleg, a legjobb esetben, hogy itt az előtérben redves cölöpök, megfeketedett csónaktestek szorosan egymás mellett, a háttérben a párán át pasztellszínek, lágy kontúrok a palotákon, közbül meg vízibuszok és a városi közlekedés unalma. De ez csak három réteg! Mi ez a három ahhoz képest, hogy itt félméterenként, sőt centiméterenként változnak a fényviszonyok, a fénytörés, és még a szem sem képes felfogni mindezt. Mit várhatok akkor egy fényképezőgép optikájától!? Csak azt várhatom, hogy a maga természetellenes módján természetes képet adjon. De épp az itt a pláne, hogy ez a látvány természetellenes! A világ legtermészetesebb módján természetellenes. Ugyanis mi innen az árnyékból úgy látjuk a megvilágított túlsópartot, mintha színpadot néznénk, és a San Marco felé az ellenfényben pontosan olyan a köd, mintha színpadi fátyolfüggöny volna. Igen, a köddel van a baj. Azt nem tudom lefényképezni.

– Elégedj meg három réteggel. Valószerűség, valóság, valószerűtlenség. Ez is rengeteg. Ne akard lefényképezni a saját szemedet! Egyébként próbáld meg innen is, és azt a loggiás palotát vedd a kép tengelyébe – tanácsolja Ambrus. Károly belenéz a fényképezőgépbe, és elismerően bólint Ambrus felé:

– Jó. Egész jó.

Már a képtárban nézelődnek, hárman háromfelé. Ambrus odamegy Laurához, és körbeint:

– Nézd, Laura, itt mindenki téged utánoz.

Laura riadtan és értetlenül körülkémlél, de nem tapasztal semmi különöset. Kérdően pillant Ambrusra. Ambrus odavezeti egy képhez, és az imádkozó főalakra, valamelyik Szent X. Y.-ra mutat:

– Látod, ő is csúcsívet formáz a kezével. S fölfelé néz, nyilván a velencei ablakokra, hogy mintát vegyen róluk a kéztartásához.

– Jaa? – neveti el magát Laura. – Már megijedtem, hogy van rajtam valami furcsa, vagy nem jól csinállok valamit.

– Van rajtad valami furcsa, és azt hiszem, nem jól csinálsz valamit – mondja komolyan, bizalmasan

Ambrus, és elmegy mellőle.

Laurában nagy szomjúság támad az után, hogy Ambrus maradjon mellette és beszéljen vele, az agya elzsibbad, a lába elzsibbad, legszívesebben visszamenne a penzióba, visszafeküdne az ágyába, és aludna, és álmodozna Ambrusról és erről a beszélgetésről. Ambrus nem is sejti, hogy Laurára ilyen hatást tett az előbb. Izgatja Laura, nem bírt ellenállni annak, hogy legalább néhány mondattal valami közösséget ne hozzon létre vele, végtelen gyengédséget érez, ha a képekről felpillantva valahol meglátja finom kis figuráját, amint előrenyújtott nyakkal olvasgatja a képek melletti táblácskákról a festők nevét, vagy picit nyitott, kerek, érzékeny ajkát, amint sápadt, kreol arcát félrehajtva, figyelmesen néz bele a keresztény mártírok, apostolok, szentek szemébe, de hogy ennek a megkívánásnak következménye vagy folytatása lehet vagy lehetne, eszébe se jut.

Laura messziről szemléli a két Frátert, ahogy egymás mellett ácsorognak, és néha összehajolnak az útikönyv felett. Ambrus az iksz lábával, túl domború hátával, Károly a kissé aszténiás csontozatával, vékony lábával, elég keskeny vállával és viszonylag széles medencecsontjával egyáltalán nem tartozik ahhoz a férfiideálhoz, amelyet a klasszikus szobrok és az utánzatukként készült számtalan férfiak éltet a nők képzeletében, s amelynek tiszteletét a testkultusz és a sporttal való állandó kapcsolat egyébként is kifejlesztette volna Laurában. Laurának az atlétikus alkatú, kidolgozott izomzatú férfiak tetszettek mindig. Valaha el sem tudta volna képzelni, hogy egy tökéletlen testű emberrel szóba álljon. Most fanyarul mosolyog azon, hogy mégsem szeretett bele egyetlen kifogástalan termetű sporttársába sem, viszont minden férfi, aki órá szexuális hatást gyakorolt – az újságírót is beleértve –, kifejezetten csúnya embernek számítana egykori kamaszlány-szemében. Itt, ahol csak a középkori festészet borítja a falakat, s még nem ront rá a nézőre gyönyörű emberidomokkal a reneszánsz, nagyon is természetesnek találja a Fráterek csúnyságát; Károly testének gótikája, Ambrus testének bizánci elrajzoltsága valahogy ide illik, rendjén való és ismerős. Lassan odasétál melléjük.

– Nézzétek – mondja Ambrus –, ez a Veneziano-kép már átvezet a reneszánszba. Itt a festőt már a festészet érdekelte és nem a hitbuzgalom. Mária a gyermek Jézussal mereven ülő bizánci királynő, de ez a Szentmiacsoda, nézzétek csak meg, hogy Keresztelő János-e vagy az itteni szokás szerint Szent Márk, szóval ez az úr tulajdonképpen egy jóképű nobile, a város divatja szerint készült tógában, és éppen alamizsnát ad át egy koldusnak. A mozdulat a lépcsőn térdelő koldus felé átlósan osztaná a képet, ha levágnánk róla Máriát. Ez itt a kép, Mária csak a kötelező házi feladat, mehet a fenébe. Itt kéne levágni a vásznat.

Ambrus a tenyere élével, mint késsel, csíkot hasít a levegőbe, fentről lefelé, s keze az összezárt ujjakkal megáll a festmény aljánál. Mindhárman arra a pontra merednek, amelyikre Ambrus kézfeje mutat. Egy olló hever a festett lépcsőn. Két szára nyitva, s abba az irányba tárul ki, amerről Ambrus keze lecsapott. Akár a nyomtatványokon, utalványokon: jelezve, hogy itt levágandó.

– Fantasztikus – motyogja Ambrus. – Halljátok, ez fantasztikus.

Károly hitetlenkedve csóválja a fejét, próbál valami magyarázatot találni. Laura ragyog:

– Isteni! Sose hittem volna el, ha nem látom a szememmel.

– Ezt a cinikus dögöt! – csapkodja az öklét saját tenyerébe Ambrus –, hát nem odafestette az ollót?!

És én megértettem. Öregem – öklöz Károly gyomrába –, ez nagy dolog! Van egy haverom az ezerháromszáz évesekben, Velencében. Egy jó haverom... – Ambrust soha, senki sem látta ilyen boldognak. Később, amikor már a sok képtől káprázva kilépnek a déli napfényre, Ambrus azt mondja:

– Kár volt végignéznem a múzeumot. Ki kellett volna jönnöm az ollónál. El kellett volna utaznom Velencéből.

Laura sajnálja Ambrust, hogy elszökött a jókedve. Ő is fáradt. Éppen ezért, amikor Károly délutáni programnak a Franchetti Galériát és az Archeológiai Múzeumot ajánlja, Ambrus is, Laura is csömörről panaszkodnak, és inkább egy muranói kirándulásra akarják rábeszélni Károlyt. Károlyt viszont Murano nem érdekli, így hát egy-egy pizza sebtében történő elfogyasztása után elválnak egymástól.

Szombat, 13.02–17.22.

A vaporetton turista alig utazik. Azok is kiszállnak a temetőszigetnél, San Michelénél. Laura közvetlen közletről láthatja a hatalmas, összeabroncsolt cölöpkötegeket, amint elhúz mellettük a kis hajó, amelyekről tudja, hogy koronájukkal lefelé a tengeriszapba vert cédrusok, s hogy egész Velence ilyenekre épült. A vaporetto hátsó, nyitott részében munkások ülnek, valószínűleg környékeliek, fiatal férfiak. Ők Ambrussal a vaporetto közepe táján támaszkodnak az oldalfalhoz. Laura hátraejti a fejét, élvezi, hogy jól átfújja a tengeri szél. Észreveszi, hogy a fiatal munkások nézik őt, s ettől hirtelen szépnek érzi magát. Úgy forgatja a fejét – a világért sem nézve rájuk –, hogy lelkes, kipirult arcát meghordozza közöttük. Kis idő múltán – szórakozottságot tettetve – az egyikre, arra, amelyiket a leginkább szemrevalónak talált a futó pillantások során, azért ránéz. A férfi kényelmesen elterpeszkedve és elég szemtelenül gusztálja őt, s közben mond is valamit a többieknek, egyáltalán nem zavarja, hogy Laura szeme láttára teszi. Sőt, gyakorlott szívödlegesztő módján felvonja az egyik szemöldökét, éppen csak hogy nem kacsint. De Laurát ez sem kedvetleníti el. Örül neki, hogy itt Velencében, ahol annyi szép nő mászkál, ő is felkeltette a figyelmet.

– Nem gondolod, hogy igen nagy tapintatlanság a társaságodban tartózkodó férfival szemben, ha idegen urakkal szemezel? – szól rá a korlátra könyökölve, tenyerébe támasztva állát, szemöldöke alól kimosolyogva Ambrus.

– Olyan jól érzem magam – mentegetőzik Laura.

– Azt látom – mondja Ambrus, kicsit komolyabban, elgondolkozó, távoli pillantással.

Laura kicsit zavarba jön, valahogy nagyon Ambrus kezére adta magát, de nem bánja. Jó ez a

közelség Ambrussal. Muranóba érnek. Ahogy lépeget ki a partra, lába körül melegnek érzi a levegőt. Sűrűnek, lágynak és melegnek. Szerelemben jár. Állnak a kopott, egyszerű épületek között. A Muranót átszelő csatorna nem is emlékeztet Velencére. Egy folyó holtágára emlékeztet.

– Hát – nevet rá Ambrusra Laura –, itt tényleg nincs sok látnivaló. Megjártuk.

Ambrus nem szól semmit, zsebre dugott kézzel járkal, benéz egy kis fűszerüzletbe, kijön, tenyerén papírtálcán olajbogyós saláta, zsebében két banán. Leülnek egy híd korlátjára, a híd túloldalán egy másik fiú egy másik lánnyal beszélget, a lánynál bevásárlószatyor, egy tyúk kárál benne, a fiú cigarettázik, nagyvilágian fölényes mozdulatokkal. A másik parton borbélyüzlet, előtte meccsközvetítést hallgatnak a borbély törzsvendégei. Falu, olasz falu.

Amint továbbsétálnak, a templom előtt ünneplőrúhás csoportba keverednek; egy igen alacsony termetű menyasszony és egy igen fiatal vőlegény vonul ki éppen a templomból. A menyasszony fején hatalmas fehér tüllkalap lila műorchideákkal díszítve, a vőlegény fekete ruhájának hajtókáján is lila orchidea, a két koszorúslány ugyancsak lila, lila a tüllkalapjuk, s ők is nagyon alacsonyak. Ambrus a gratulálók közé elegyedik, maga után húzza Laurát. Csókot váltanak a menyasszonnyal, megrázzák a vőlegény kezét.

Amikor egyedül maradnak a templom kicsi parkjában, Laura Ambrushoz fordul:

– Miért vagy te ilyen gonosz? Miért űztél gúnyt ebből az aranyos párból?

– Honnan veszed, hogy gúnyt űztem? Mert ismeretlenül gratuláltam? Éppen ellenkezőleg! Kedvesek voltak, szerettem őket. Csak akkor szabad örülnöm nekik, ha ismerem őket?

Laura figyelmesen, hunyorogva hallgatja Ambrust, és becserkészi tekintetével Ambrus szomorú bohócarcát.

– Nagymama! Miért olyan nagy az orrod? Nagymama, miért olyan nagy a szád? – kérdezi Laura félszeg gyerekhangon bolondozva, de okosan, asszonyosan mosolyog.

– Hogy bekaphassalak – dörmögi Ambrus, és magához vonja Laurát.

– Nem lehet – feszíti a tenyerét Ambrusnak Laura.

– Miért ne szerethesselek? Csak azért, mert ismerlek?

Laura megvakulva bukdácsol, amikor Ambrus elengedi. Ambrus ezért kíméletesen átfogja a vállát. Laura rémülten bújik hozzá, arcát előbb a vállát tartó kézfejhez szorítja, aztán elrejti Ambrus nyaka és álla közé. Nem akar látni. Nem is tudna, a szeme káprázik. Ambrus még bizonytalan. Nem döntötte el, hogy meg fogja-e tenni, amihez minden előkészület megtörtént. Zavarja, hogy Laura Károly felesége, de nem a várható következmények miatt. Azért zavarja, mert nem tudja felmérni, Laura kell-e neki, vagy csupán a bosszút kívánta meg, ezt a gyanús, ferde bosszút, a Károlynak való örökös kiszolgáltatottságáért. Ha nem gyanakodna saját ösztöneinek alantasságára, füttyülne minden következményre.

Ránéz Laurára. Laura most is hagyja vezetni magát, tarkóját nekidönti Ambrus vállának, szeme lehunyva. Arcán elkínzottság. Ambrus hirtelen a másik kezével is Lauráért nyúl, az arcát fogja meg, ujjai

között Laura forró, bársonyos füle és a haj alatt megizzadt tarkó nedves melege. Most döntött.

– Szegény, te szegény – mormolja Laura bőrébe. – Vegyek ki szobát? Mondd, vegyek ki egy szobát?

Laura összeszedi magát, kicsit elhúzódik, és megadóan, komolyan bólint.

– Gyere.

Laura erre nekiered, ahogy szokott, ösztönösen is sietve.

– Hová, hová? – húzza vissza Ambrus. – Először is rá kell jönnünk, hol itt a szálloda. Láttál te eddig itt szállodát?

– Nem.

– Várj – mondja Ambrus, és odalép egy arra járóhoz. Széles mutogatás, Ambrus felír valamit, magához inti Laurát. Elmondja, hogy egy magánház címét kapta meg, és hogy az útbaigazítás szerint merre kell menniük. Erre Laura újra nekiered.

– Hová sietsz? – húzza vissza megint Ambrus, és kényelmes, nyújtott lépteivel elindul. Laura régóta ismeri Ambrus lassú természetét, de ebben az új helyzetben annyira azonosította önmagával a férfit, annyira átáradt a férfiba, hogy most meglepi: Ambrus maradt, aki volt. De ahelyett, hogy ez a tapasztalat kijózanítaná, csak a szerelem újabb hullámával borítja el.

Ambrus lassú. Minden mozdulata lassúbb, mint amit Laura szerelmi partnereitől megszokott. Megdöbben, hogy milyen könnyen okoz neki gyönyört, szinte minden erősebb mozdulatával. Boldog könnyűség, szabad lélegzet, nem is álmodott, hihetetlen szabadság. Nem kell szorongani, hogy elérje-e azt a feloldozó, mély lélegzetet, amely Károlyt is eljuttatja a maga gyönyöréhez; hihetetlen, boldog könnyűség, hogy ez ilyen egyszerű. Persze Ambrus szokatlan meztelensége és szokásai még ébren tartják a figyelmét, lesi Ambrust és óvatos, de az, hogy a szeretkezés ilyen egyszerű, lelke mélyéig felkavarja, valósággal megszegyeníti, hiszen látnia kell, babonásan tisztelt szorongásainak és sorsaként fogadott boldogtalanságának mennyire egyszerű magyarázata és megoldása van.

– Egy édes kis állat lakik benned itt – mondja Ambrus szemérmetlenül. – Egy édes kis állat, egy szegény, ijedt, elvadított állat. Sejtettem, különben mindig sejtettem, hogy nem jól bánnak veled. – Felkönyököl, megszokott mozdulattal végigsimít az arcán, orrát lelapítva, és józan hangon, nyugodt tárgyilagossággal jegyzi meg: – Valahogy mindig tudtam, hogy a bátyám nem jó szerető.

Laura fejébe kergeti a vért a szégyen, dobol a füle, rettenetes most Károlyra gondolnia.

– Nem igaz! Károly jó volt hozzám, és én szerettem őt.

– Csupa gátlás vagy. Fogalmad sincs a szerelemről.

Laura leforrázottam elhallgat, ő azt hitte, hogy ez volt élete legszabadabb, legboldogabb szeretkezése. Azt hitte, Ambrus is érezte, hogy mennyire boldog tudott vele lenni. Azt remélte, hogy ő éppoly boldoggá tette Ambrust.

– De hát én... De hát...

– Ha velem maradsz, ha rám bízod magad – mondja Ambrus, miközben száját lassan mozgatja Laura mellén –, én megtanítalak és megszabadítalak.

Laura lesüti a szemét:

– Azt hittem, elégedett vagy velem.

– Ez semmi se volt, Laura. Értsd meg, még fogalmunk sem lehet arról, hogy mit találhatunk egymásban.

Laura rémülten, kifosztottan öltözni kezd.

– Hová sietsz? Már megint sietsz? Kicsi Laura, megbántódtál? – nyúl utána Ambrus. Hosszú, fiúsan izmos hátát simogatja, végigcsókolja finom faragású gerincét. Laura diadalmasan állapítja meg magában, hogy Ambrus gyengédsége igenis hat rá, márpedig akkor nem lehet annyira fantáziátlan nő. Egészséges harag támad benne Ambrus ellen, bátor harag, szerelmes harag.

– Nem én sietek, te vagy lassú. Nagyon lassú vagy, Ambrus.

Ledől Ambrus mellé. Ujjaival hol saját hosszú haját gereblyézetgi, hol meg Ambrus maradék frizuráját igazgatja. Közben csöndesen, igen meggondoltan beszél a férfihoz:

– Tudod, olvastam, hogy a kísérleti egerek ketrecébe beállítottak egy metronómot. Volt olyan csoport, ahol a metronóm az egerek szívverésének ritmusára volt beállítva, s volt olyan, ahol a szívverés ritmusától eltérő ritmusra. Az első csoport élt és virult tovább, a másik csoportban sorra betegedtek meg és pusztultak el az állatok. Ezt érzem melletted én is.

– Komolyan beszélsz? – ül föl ijedten Ambrus. – Rossz neked velem? Laura, válaszolj!

– Nem rossz. Nagyon jó. Ki tudja, talán az egereknek is jó volt a lassú ritmus, amibe belehaltak.

– Az előbb nem azt mondtad, hogy lassúbb volt a metronóm, mint a szívverésük, csak hogy más.

Laura legyint, nem óhajt magyarázkodni. Leejti a fejét a párnára, szoroson lehunyja a szemét, úgy kérdezi meg:

– Károlynak mit mondunk? Mire költöttük a sok pénzt?

– Drága volt a vaporetto. Megnéztük az üvegmúzeumot, csodás, de drága volt. Muranóban van a környék legrégebbi temploma, fizetni kellett a belépésért. De hát ne mondjuk meg neki inkább, hogy mi történt? Tisztességesebb volna. A titkolózással csak megalázzuk őt.

– Nem bírná ki. Ambrus, én tudom, hogy nem bírná ki. És itt idegenben, egymáshoz láncolva... Lehetetlen – mondja a kétségbeesés üveghangján Laura. – Milyen szörnyetegek vagyunk mi, Ambrus! Árulók vagyunk. Ő tartotta mindig benned is a lelket, bennem is. Hol lennénk nélküle?

– Ugyan, hagyd ezt a marhaságot! És ő hol lenne nélkülünk? – csattan fel Ambrus.

– Ne viccelj! – vonja el a száját gúnyosan Laura. – Nem tudom, te hol lennél Károly nélkül, de olaszországi turistaúton aligha lennél, az biztos. Úgy élsz otthon, mint az elkényeztetett felnőtt gyerek a szülők nyakán. Jössz, méssz, füttyülsz mindenre, mindenről megalkotod a magad különvéleményét,

elméleteket dolgozol ki, de otthon vár a tiszta ágy, a fűtött szoba, a meleg étel. Az alkalmi tolmácsolgatókból nem futná még erre sem, nemhogy utazásra. S ha jól tudom, anyátok halála után Károly tartott el, amíg egyetemre jártál. Nekem ne játszd meg magad!

Ambrus fölül, felhúzza a térdét, ráfekteti két összefont karját, a karjára rátámasztja a homlokát. Így hangja tompán hangzik az ölében lefojtódva, amint megszólal:

– Alkalmi tolmácsolgatók? No igen. Tudod, hogy én ezekkel az alkalmi tolmácsolgatókkal mennyit keresek? Ha csak négy hónapot tolmácsolok egy évben, máris elég rendes átlagfizetés jön ki belőle arra az egész évre. Egyébként egyetemi éveim alatt is sűrűn vállaltam idegenvezetést, természetesen azt sem ingyen csináltam, s a pénz akkor is a közös kasszába folyt. Bizony, így áll a helyzet. Akkor meg kinek mi köze hozzá, ha én az év további hat hónapjában élek, ahogy jólesik? Tiszta röhej, de akár hiszed, akár nem, az én pénzemről utaztok. Legyünk méltányosak: utazunk. Ugyanis én a legutóbbi keresetemet egy összegben nyújtottam át Károlynak, és ő azt fizette be erre az útra. Ugye, meglepődtél. Ócska, piti ügyek ezek, de talán belátod, hogy az után, ahogy te beszéltél velem az előbb, fel kellett világosítsalak. Nézd, fölösleges rendreutasítanod, nem gondolom komolyan, hogy én finanszírozom az utakat, csak a jó hangzás kedvéért fogalmaztam így. Mindössze csak arról van szó, hogy nálam akumulálódtak a vacsoráitok, amiket én ettem meg, a tüzelőtök, ami az én kályhámban lett eltűzelve, a mosodaszámlák rám eső része, de ha a rám fordított összeget nézzük, kiderül, hogy nem voltam rossz befektetés. Üzleti szemszögből, persze.

Laura hallgat.

– Na nem baj, kicsi, hagyjuk ezt – emeli fel a fejét a karjáról Ambrus, és Laurához nyomja a homlokát, majd két tenyerébe fogja Laura arcát gyengéden. – Én megértelek. Jól el tudom képzelni, hogy minek látszom a te szemedben, valószínűleg mindenki szemében. Link alaknak, notórius élösködőnek, aki legjobb úton van a teljes elzúllás felé. Ugye, ha a barátnődnek beszéltél rólam, nagyot sóhajtottál, mint akinek megvan a keresztje, de hát mit is tehetnél, mégiscsak a férjed öccséről van szó. Ez engem nem érdekelt soha, pedig hidd el, tudtam, hogyan gondolkozol felőlem. De most valahogy rosszul esett, hogy így beszéltél velem. Nem szeretném, Laura kedves, ha te sem tudnád az igazságot.

– Miért nem mondta meg nekem Károly, hogy honnan van a pénz, amit befizetett? Ambrus, miért nem mondta meg nekem? – kiált fel gyötrötten Laura.

– Talán egyszer majd lesz alkalmad megkérdezni tőle. Én nem tudom. Nekem csak a rám jellemző, rosszhiszemű, cinikus magyarázataim vannak erre.

– Mondd el. Kibírom.

– Károlynak szüksége van arra a tudatra, hogy helyettem is él. Hogy helyettem is vállalnia kell az élet nehezét, a rendszeres munkát, a szigorú idő- és pénzbeosztást. Ha én nem volnék, nem lehetne annyira meggyőződve arról, hogy úgy kell élnie, ahogy él.

– Ebben én nem látok semmi rosszhiszeműséget – csendül Laura hangja a bírói csengők szigorával. –

Ez biztosan így van. De még mindig nem értem, miért kellett előlem eltitkolni a te pénzeidet, amik befolytak a háztartásba.

Ambrus hirtelen elveszti a türelmét, s kedvetlenül hátraveti magát az ágyban, tarkója alá fonja a karját, lehunyja a szemét: – Mit tudom én!

Laura hosszan hallgat. Ül, ő is föl húzott térdére támasztja az állát, egy tűrhetetlenül ronda olajnyomatra függeszti a szemét a szemközti falon, át is villan rajta, hogy érthetetlen, hogyan tetszhet valakinek itt, Velence közelében egy ilyen szörnyűség, de nem mozdul, hogy megfordítsa a képet, pedig bizonyos benne, hogy a fejében gyűrűző idegességhez ez a kép is hozzájárul.

– Ambrus! Segíts nekem! Nekem most nagyon nehéz – fordul hirtelen egész felsőtestével a férfi felé, két kezével megtámaszkodik a fekvő férfi két vállán, hosszú dereka a csavart mozdulatban megfeszül. – Én olyan boldog voltam veled. Én örülök neki, ne neved ki, de igenis örülök neki, hogy nem tartozol Károlynak semmivel. Hiába gondolod, hogy a pénz nem fontos, és hogy én egy piti alak vagyok, mert ilyesminek örülök, nincs igazad! Igenis fontos, hogy nem vagy olyan link, amilyenek Pesten látszol. És mondd már, ha tényleg piti alak vagyok, akkor is örülök neki; fűtülök a magasabb szempontjaidra. De mi lesz velem? Mi lesz Károllyal? – Nagyot sóhajt. – El kell titkolnunk, Ambrus, ami történt. Nem tehetjük tönkre ezt az utazást. Annyira készült rá. S otthon majd tisztázódnak a dolgok.

Ambrus kinyitja a szemét, egyik karját kiszabadítja a feje alól, felnyúl Laura fejéért, és lehúzza magához:

– Jó. Jól van, kicsi Laura.

Laura megnyugodva elfészkelődik Ambrus mellett, és mosolyogva pislog rá.

– Laura! Miért akartad tegnap annyira, hogy én összejöjjek azzal az amerikai lánnyal? Na, hadd halljam! – könyököl fel Ambrus, és fürkészően vizsgálja Laurát.

– Nem tudom. Tényleg nem tudom. Fölbosszantott, hogy ez csak úgy grasszál a világban, és a legfőbb gondja, hogy a szüzességét érintetlenül áthordozza Európán. Ellenőrzi, hogy helytálló dolgokat írtak-e a tankönyveibe az európai templomokról, képekről, szobrokról, a szép, hosszú lábával átgázol ezen a sok halotton, romba dőlt városban, amire itt minden épült, s az egészből az marad meg benne, hogy Európában nagyon tolakodók a férfiak. Ha férfi lennék, megerőszakoltam volna ezt a Joant. Gyűlöltem, Ambrus, nem tehetek róla.

– Furcsa. Hogy mondtad? Átgázol ez a szép lány a sok halotton? – Ambrus álmétkodva, kurtán felnevet. – Laura, úgy látszik, mi mégis egymáshoz valók vagyunk. Majd mutatok valamit, és meglátod. Egyébként először én is ezt a magyarázatot találtam az enyhén szólva szokatlan viselkedésedre, de... van itt más is. Tudod, éjszaka nem sokat aludtam, amikor ti lefeküdtetek, én még elmentem sétálni. Főleg terajtd gondolkoztam, Laura. Észrevettem, hogy észrevetted. – Laura erre elpirul, és elfordul. – Ugyan, ne bolondozz, mit szégyelled? Nekem jó szemem van az ilyesmire, aztán meg a turistacsoportok hölgyei

körében csiszolhattam is ezt a képességemet. Szóval, körülbelül sejtettem, mi az ábra. És mivel sokszor tapasztaltam, hogy a nők tulajdonképpen csak egymást veszik komolyan, ráeszméltem, hogy a te számodra csak az tisztán a helyzetet, ha én Joan fiúja lennék.

– Nem értem – veti közbe Laura.

– Te is tudod, hogy létezik egy női világbirodalom – mondja Ambrus vidáman –, aminek igen szigorúan megszabott tulajdonviszonyai és birtokhatárai vannak. Az egyik nő a másikkal az impériumát még akkor is tiszteli, ha betolakodik oda. Az, hogy Károly felesége vagy, téged nem tartott vissza semmitől. De ha Joan igényt tartott volna rám, te kiszabadultál volna annak a felszólításnak a hatása alól, amit az én pusztán lételem kezdett a te számodra jelenteni. Nem jöttünk volna Muranóba, nem szerettük volna egymást, ha én Joan birtokába kerültem volna. Igaz?

Laura a középső ujját az orrán végigfektetve elmélyülten gondolkodik:

– Fene se tudja. Lehet, hogy tényleg ezért akartam, hogy Joan veled legyen. Vagy legalábbis benne volt ez is. Az biztos, hogy gyűlöltem Joant. S többek közt azért is gyűlöltem, mert ő szabadon választhatott volna téged. Örültem kívántam, hogy lefeküdj velem, és közben majd belehaltam a féltékenységbe. Ugye, furcsa? – Kicsit hallgat, majd más hangon folytatja, a butácska kíváncsiság hangján: – Az előbb azt mondtad, hogy valamit megmutatsz nekem. Mi az? Kérlek...

– Ja, nem olyan érdekes. Tudod, Laura, én tegnap éjszaka írtam egy verset. Egy valóságos verskölteményt. Várj, a zsebemben van.

Ambrus feltápáskodik, odasétál a ruháihoz, gondterhelt arccal kotorászik a zsebekben. A rövid és széles felsőtestéhez viszonyítva igen hosszú iksz-lába rettentő szőrös, és mulatságosan kicsi fenekére is felfut a bolyhos szőrzet. Laura még mindig furcsállja, hogy ez az oly kevésbé szép test akkora hatással van rá. Szörnyülködve és szeretettel nevetgél magában.

– Mit kuncogsz? – kérdi Ambrus a válla fölött.

– Nem is kuncogtam.

– De látom, hogy valamin mulatsz magadban.

– Nem is nézel ide.

– Laura, én agyoncsaplak. Te rajtam nevensz. Hogy milyen csúnya vagyok. Igaz?

– Nem is vagy olyan csúnya.

– Persze hogy nem – sétál vissza az ágyhoz Ambrus, minden zavar nélkül viselve meztelenségét. – Tessék, a versköltemény.

FRÁTER AMBRUS: LÉPÉS KÖZBEN

Ha végiggondolnám két lépés között,

hogy a talpam mi mindentől válik meg,
s mi minden vár rá a bemért új talpnyi helyen,
    hogy millió porszem között esetleg ott van
    egy ötezeréves kínai porcelán szemcséje,
egy szép farkaskutya körméből egy töredék,
    egy csillám a csiga nyálából
és egy sztoikus filozófus lemorzolt fogtömése,
    egy hipermangán-szem egy csecsemő fürdővizéből
    vagy egy prostituált lavórjából,
egy ezüst pitykegombról lehámlott ciráda,
    mely egy régi szabadságharc tisztjének egyenruháján szolgált,
egy tengeri kagyló, egy korhadt fenyőág,
    egy felbecsülhetetlen értékű reneszánsz olajfestmény morzsaléka,
egy gyönyörű lány hajából kihullott korpa
    s egy fegyenc kezéről a megszarosodott bőrpikkely,
    és hány halott ember porába gázolok cipőmmel,
    már a kagylóból, a csigából, de lehet, hogy
már a kínai porcelánból és a lány hajából származó porba is
    halott emberek pora foglaltatik,
    hiszen nincs már hely, ahová ne került volna
    egy hullából vagy egy dögből egy darab,
hiszen évmilliárdok óta hullott élőlényt emészt a föld, a vizek,
és földet és vizeket emésztnek az élőlények,
    s emésztik egymást,
    s emésztik a földben, vizekben megemésztett élőlényeket,
s az új anyag úgy gyúródik elő a vegetációból,
    mint földet faló gilisztából a föld,
minden lélegzetünkkel, minden harapásunkkal, minden korttyal
élőlények egymásba falt, újra és újra megemésztett
    húsából részesülünk,
    hullákat lélegzünk, hullákat eszünk, iszunk
bennük gázolunk,
    és most a talpam alatt a porban
a sárkánygyík vagy őshal vagy az első madár hamva

összegyúródik
egy perzsa vagy egyiptomi paraszttal vagy úri hölgygel,
az ördögösként megégetett gyógyfüves asszonnyal,
valamint az inkvizítorral,
valamelyik világháború gránátszaggatta hősével
s egy pernyével a krematóriumból,
s hogyha a hely,
ahová a másik talpam,
a normál lépéstávolságot betartva
előreláthatólag
gördülni fog,
történetesen egy etruszk váza darabját,
egy béka száraz nyálmirigyét,
egy denevér vagy svábbogár hulladékát,
egy nő vagy férfi nemi szervéből a váladék cseppjét,
egy szem kábítószer vagy kalmopyrint,
egy vakolatmorzsát Párizsból,
egy csipet díszhaleledelt,
gabonalisztet vagy trópusi fából kimosott keményítőlisztet,
üvegszilánkot Chagall valamelyik üveglakából
vagy egy vissza nem váltható uborkásüvegből,
egy salakszemcsét egy kosárlabdázó tornacipőjéből,
egy vasöntvény, egy műanyagflakon,
egy szombati bablevesbe főtt zellerlevél,
egy márkás szemhéj púder
lepergett zúzalékát tartalmazza,
egy új és egészen más világegyetemet
képez majd a másik talpam alatt,
s minthogy átfedések lehetségesek,
ha netán a csiga nyála újra feltűnne az alkotórészek között,
bizonyos,
hogy ennek a csillámnak más volna a hullatartalma,
hiszen az ebben a csillámban előforduló
elemi részek

a kontinensek,
sőt, ki tudja,
talán az égitestek közti vándorútjukon
más élőlényekben nyertek életet, halált,
életeket, halálokat,
nagyon valószínű, hogy a két talpam
alatt a porban
nem találni még két kortársat sem,
az egyik talpam alatt őshal csikordul és
egyiptomi paraszt,
a másik alatt dinoszaurusz és kuwaiti miniszter,
semmi közülük egymáshoz, semmi közöm hozzájuk,
ámbr még az is lehet,
hogy van köztük olyan is, akit szerettem,
vagy szerethettem volna,
ha gondolnék erre a végtelen vándorlásra a talpam alatt,
ha gondolnék két talpnyi por hullatartalmára,
ha egyáltalán csak arra gondolnék,
hogy két bazaltkőköcska között akkor,
midőn még nem robbantotta le a hegy oldalából dinamit,
mekkora szakadék volt,
micsoda távolság,
nyilván tériszonyt kapnék,
szakadék,
csak a lépés,
a tudatlanságom
a híd.

Laura befejezi az olvasást. Csalódott, mert azt remélte, hogy szerelmes verset fog olvasni, de legalábbis hogy szerepelni fog a versben. Hirtelen azt sem nagyon érti, miért hozta őt összefüggésbe Ambrus a verssel, de aztán rájön, hogy Joan miatt, aki szüzen akar átlábalni ezen az egészen. De hát olyan semmiségnek tűnik most fel ez a kapcsolódás, olyan szánsalmasan kevésnek ahhoz képest, amit ő az imént Ambrussal átélt, ahhoz képest, amennyire Ambrushoz tartozik egész lényével ezen a délutánon, s még ahhoz a sokat sejtető kijelentéshez képest is, hogy Ambrus – állítólag – egész éjszaka őrajta gondolkozott!

Becsapottnak érzi magát.

– Miért pont itt kellett ezt a verset megírnod? Ebben sehol sincs Velence – fordul nyugodt hangon Ambrushoz.

Ambrus a szokottnál merevebb artikulációval kérdezi:

– De hogy tetszett?

Laurát váratlanul éri, hogy Ambrus még előtte is lámpalázás.

– Mit számít az, hogy nekem hogy tetszett? Nagyon érdekes, azt hiszem – könyörül meg Ambruson.

– Nincsen igazad, bizonyos vegyelemzéssel ki lehetne mutatni, hogy a felsorolt tárgyak és élőlények nagy része velencei illetőségű, de hát persze ez mellékes. Hát... Nézd, hát itt jutott ez az egész az eszembe. Séta közben arra gondoltam, hogy mennyire más szaga van Velencének, mint Pestnek, mert itt nincsenek autók, meg talán itt a porban kevesebb a hulla, mint otthon, mivel itt elviszik egy szigetre a halottakat. És már kész is volt a vers.

Ambrus elégedetlenül hallgat, érezhető, hogy még mondani akar valamit. Végül felkapja a fejét, és a diadal kifejezésével hozzáteszi:

– És hát Velencében mindig minden nagyon könnyen elegyedett egymással. Emberek, nációk, évszázadok.

Laura nem méltányolja eléggé Ambrus szellemi izgalmát. Annyira kiszorult ebből, hogy még az sem vigasztalja: Ambrus vele osztotta meg a verset, neki beszél. Fakó hangon, elborult kedvvel szólal meg:

– Most már valóban vissza kell indulnunk, Ambrus. – Öltözni kezd.

Szombat, 18.50–22.07

A penzióban Harry várakozik, a hallban üldögél, beszélget a tegnapi pincérlánnyal, aki ma a portáspultnál teljesít szolgálatot. Nagy hellóval üdvözli őket. Ambrus Laurának is lefordítja, hogy Harry biztosra vette, vacsorára visszatérnek a penzióba, ezért várta meg őket. Amikor Harry látja, hogy Ambrus Laurának fordítja az ő szavait, kicsit zavarba jön, és feszélyezetten dűnnyög valamit Joanról.

– Mint mondott?

– Hogy Joannel ma nem is találkozott, lehet, hogy már elutazott, és azt mondja, hogy Joan olyan vidékről való, ahol nagyon erkölcsösesek az emberek, az egész környék tulajdonképpen a mormonok befolyása alatt van. Laura annyira lehangolt, hogy még Harry ok nélküli szabadkozása sem vidítja fel.

– Mondd meg neki, Ambrus – nyögi ki végre kényszeredetten –, végtelenül sajnálom, hogy tegnap este annyira megijesztettem Joant, de hát én tréfáltam, és Joan, úgy látszik, félreértett, komolyan vette. Most pedig felmegyek a szobába, rendbe szedem magam a vacsorához. Elnézést.

Laura kéri a portán a kulcsot, a lány mutatja, hogy nincs a helyén, már föl vitték. Laura felmegy a

szobába, a kulcs kívülről a zárban, benyit. Károly alszik. Laura megkönnyebbül. Áldott szerencsének érzi, hogy úgy nézhet először Károly arcába, úgy szokhatja meg újra Károly arcát, hogy az nem tud róla. Szánalom, lelki-furdalás és fölény keveredik benne, amíg leül Károly ágya szélére. Jobban ismeri és talán jobban becsüli is Károlyt az elmúlt délután óta. Megnyugvást kelt benne, hogy Károlyhoz tartozik, s most meg tudja Károlynak bocsátani, hogy nem tette a szerelemben olyan boldoggá, amilyenre ő – megbizonyosodott róla – képes volna.

Károly felébred. Laura gyorsan beszámol neki néhány szóban egy bizonyos műkincsekkel zsúfolt, káprázatos Muranóról, tirádát vág ki az üvegmúzeumról, de mindjárt hozzát teszi, hogy sajnos igen magas mindenütt a belépődíj. Károly szégyenkezve bevallja, hogy ő a Franchetti Galéria megtekintése után bizony visszajött a penzióba, és azóta alszik. Laura közli vele, hogy Harry újra felbukkant, úgy látszik, unja magát Joannel vagy egyedül.

Vacsora közben Ambrus nevetve világosítja fel Laurát, hogy Joan azt hitte, Laura meleg nő, és egy társasszexbe akarja bevonni, sőt, Harry is ezt hitte tulajdonképpen. Laura vérig sértődik, s csak akkor mosolyodik el megenyhülten, amikor látja, hogy a két Fráter milyen jól mulat ezen a félreértésen.

– A nagyon erkölcsös embereknek van a legpiszkosabb fantáziájuk – tér végül is napirendre az ügy fölött Laura.

Szombat este van, a gondolák ünnepi felvonulása. Kirohannak az Accademia hídjára, nehogy elmulasszák a látványosságot. Harry unszolja őket, menjen vele valamelyikük, szeretne bérelni egy gondolát, egyedül semmi kedve hozzá. Laurát kétszer is megkérdezi, de ő nem kapható, a két Fráter még merevebben zárkózik el az ötlettől. Laurának feltűnik, hogy Harry elég sokszor rajtafelejt a pillantását, máskor ez női sikernek, jóleső diadalnak számítana, most inkább idegesíti, kivált, mivel alapos okkal gondolhatja, hogy Harry érdeklődése nem is neki, hanem a buja nő fantomjának szól, amit Harry tegnap este övele azonosított, s ezt a téveszmét, úgy látszik, nem sikerült teljesen kiverni a fejéből. Egyébként is Laura számára most mindenki társasága terhes. Leküzdhetetlenül vágyakozik arra, hogy valamilyen módon, akár csak egy pillanatra is, Ambrus rátegye a tenyerét az ő hátára. Ezt a vágyat úgy cipeli a testében, a testén, mintha nem is érzés, hanem valami tőle független tárgy, ruhadarab volna.

Ambrus megilletődötten tapasztalja, hogy nagy zavart érez Károllyal szemben. Nem hitte volna, hogy még ő is ennyire ki van szolgáltatva a konvencióknak. Belemerül a Harryval való beszélgetésbe, és nem iparkodik – mint az első napokban – bevonni a társalgásba a bátyját. Egyébként Károlynak ez most nem tűnik föl, minthogy a délutáni alvás következtében kissé ütődötten kóvályog közöttük.

A Salute templomtól elindulnak a gondolák, két nagy bárka, színes villanykörte-füzérekkel, mikrofonokkal, hangszórókkal, zenekarokkal. Az egyikén egy estélyiruhás, kövér mezzoszoprán, a másikon egy szmokingos tenor. Hol egyik, hol másik énekel. Mögöttük a gondolák, mint ahogy a jól idomított lovak ügetnek karéjban a cirkuszporondon egymás nyakára támasztott fejjel, a sötétben egymáshoz felzárkózva,

egymás oldalához simulva, tízesével, nyolcasával, húszasával siklanak a vízen. A gondolások éppen csak hogy irányítják a csónakokat; majd mindegyik gondolán fáklya ég; a hangos zene ellenére is jól és messze hangzik egy-egy műsoron kívüli, civil kiáltás vagy a gondolások egymásnak szóló jelzése. Most már Harry is röhög magán, hogy kis híján bedőlt ennek a programnak, s most ott ringatózhatna a vízen, a szabadulás reménye nélkül, a gépies zene hangjai mellett.

Károly hirtelen lázasan Ambrushoz fordul:

– Nézd, Ambrus, neked való látvány! – és kimutat az Accademia elé a partra, ahol az összeverődött turisták, a fiesta nézőközönsége között néhány fiatal fiú pergő nyelven jelszavakat kiáltozik, röpcédulákat osztogat.

– Biztos valami reklámügynökség dolgozik – vélekedik Ambrus.

– Nem, dehogy! A triciklit is nézd meg, ott, ott – Károly valósággal taszigálja Ambrust izgalmában, hogy helyes irányba terelje a figyelmét.

Távolabb a tömegtől, az Accademia épületéhez közel egy feliratokkal ellátott, fellobogózott tricikli áll, a rakodóteréből szedik elő a demonstráló fiatalok a röpcédulát. A tricikli a feliratok tanúsága szerint az olasz ifjúkommunisták képviselőjében jelent meg a fiestán.

– Hát ez nem igaz! Gyertek! – Ambrus, mint a szimatot fogó kutya, vadászszenvedéllyel iramodik meg a part felé, szokatlanul sebesen, bár lépteit inkább nyújtja, mint szaporázza. Amint leér a hídról, éppen beleütközik egy szép, szakállas fiúba a röpcédulások közül, s az a kezébe nyom egy papírlapot. Ambrus visszaszólítja a fiút, mond valamit angolul, s az válaszol neki. Ambrus visszaadja a cédulát a fiúnak, s a többieknek, akik csak most érik be, minthogy elakadtak a gondolafelvonulás után özönlő tömegben, beszámol róla, hogy a fiú szerencsére tud angolul, s így megmondhatta neki, hogy ők Magyarországról jöttek, s kár beléjük fektetni akár egyetlen röpcédulát is.

– Ja, Harryről elfeledkeztem, ő talán hasznát tudná venni. Na, nem baj, majd kérünk neki egyet – teszi hozzá, amint Harryra pillant. – A kis srác úgyis azt mondta, hogy szeretne velünk megismerkedni, és várjuk meg a triciklinél. Benne vagytok? – és Harrynak is elmondja ugyanezt.

A fiú valóban megjelenik a triciklinél, egyenesen Ambrushoz siet, Ambrus bemutatja neki a társait. A fiú is bemutatkozik: Enricónak hívják. Ambrus mindenekelőtt kér egy röpcédulát Harry részére, Harry a vállát vonogatva elteszi a zsebébe. Letelepednek a Canal Grande partján. Angol beszélgetés.

– Idáig nem volt érdemes semmit fordítanom, azt tisztáztuk, hogy mi hogyan kerültünk Velencébe, mi a foglalkozásunk s a többi – fordul Ambrus Károlyékhoz –, erről, engedelmetekkel, pontos felvilágosítást adtam. Újra Enricóhoz beszél, Harry kajánul felnevet. Laura, aki addig gyönyörködve nézte Enrico arcát a szakáll és a haj tömör, fekete burkában, és hamvas, fehér bőrét, mely e romantikus, vad keretben valószínűtlenül gyengéd és tiszta, most, hogy ezt az ártatlan bőrt pír futja be, aggódva kérdi Ambrustól:

– Mi baj ?

– Semmi! Csak megkérdeztem Enricót, hogy miféle ésszerű magyarázatot tud adni arra, hogy éppen itt, korai agyérelmeszesedésben leledző, giccsre szomjas, csekk-könyvvel onanizáló turisták között toboroznak harcosokat a világforradalom számára.

– Akkor nem csodálom, hogy nem fogadta valami tüntető barátsággal a kérdésedet – szól közbe Károly csendes nevetéssel. – No és? Mi az ésszerű magyarázat?

– Enrico azt mondta, hogy valamiképpen tudomására kell hozni ennek a sok, Velencébe csődült embernek, igen, az elhülyült turistáknak is, hogy létezik egy másik Olaszország, egy igazi Olaszország a múzeumok, vendéglők és a történelmi romok paravánja mögött.

– Kérdezd meg ezt a nagyon szimpatikus Enricót, kérlek, feltétlenül tedd hozzá, hogy nagyon szimpatikus nekem – mondja Károly –, vajon miért képzelik, hogy ebből az akcióból itt bárki is tudomást szerez ennek a másik Olaszországnak a létezéséről. Nem tartanak-e attól, hogy ez az egész akció csupán egy érdekes színfoltnak minősül ezen a szombat esti fiestán, mókás kontrasztnak a gondolafelvonulás mellé, speciális ingyencsésnek a politikai Eroszt is ismerő értelmiség számára? S ez nem veszélyezteti-e mozgalmuk komolyságát.

Rövidesen Ambrus már Enrico válaszát tolmácsolja:

– Ez a propagandamunkájuk része volt, a propagandaszekció szervezte, lehet, hogy hiábavaló, értelmetlen, még az is lehet, hogy hiba volt ez a tüntetés, de hát komikus volna feltételezni, hogy egy megalapozott, jól szervezett mozgalomnak a propagandamunka bármiféle félrefogása veszélyeztetheti a komolyságát.

– Mit szólsz ehhez, Ambrus? Ezt ne fordítsd, ezt csak neked mondom. Nem irigyled?

– Te igen? Helyesebb volna, ha válaszolnál neki, és megpróbálnád elmagyarázni, hogy bizonyos propagandisztikus félrefogások milyen veszélyeket rejtenek magukban egy mozgalomra nézve. Na, mi lesz már? – hajol oda sűrgetően Károlyhoz.

– Nem bánom – hárítja el Károly. – Valószínűleg nem is tudnám bántani. Az ő pártjának határozott állásfoglalása van azokban az ügyekben, amelyekről beszélhetnék neki, s ő nyilván ahhoz tartja magát, úgy nézne rám, mintha a gőzgép fogyatékoságait bizonygatnám neki az atomkorban.

Enrico bátortalanul megérinti Ambrus karját, és megkérdezi, mit mondott Károly. Ambrus lefordít belőle annyit, amennyit jónak lát. Harry törökülésben ül, és hol erre, hol arra forgatja a fejét; a póz, az érdeklődés olyan, mintha teniszmérkőzést kísérne figyelemmel. Kis ideig mindnyájan csendben vannak.

– Kár, hogy nem beszélsz vele – szólal meg Ambrus, láthatólag csakis Károlynak szánva szavait. – Pedig neked fogtam. Na jó. Akkor majd foglalkozom vele én.

Ambrus nyugodt, kimért hangon beszél Enricóhoz, aki egy ideig készségesen, barátian hallgatja, de aztán felpattan, öklével a levegőbe csap, és dühtől felfénylő arccal belekiabál Ambrus beszédébe. Harry ezzel csaknem egy időben, de inkább egy töredékmásodperccel előbb, halkán, mint az imént, elnevette magát.

Enrico angyalszép haragja azonban őt is elnémítja, miként Ambrust. Ambrus villámgyorsan úrrá lesz gyönyörködésén is, visszahőkölésén is, és lágy, mesélő lejtéssel folytatja, amit elkezdett. Végül kérdez valamit, Enrico igent mond, és gyanakvó arccal leül.

– Érdekel, hogy mit mondtam? – kérdezi Károlyt Ambrus.

– Ó, hogyne – felel Károly tartózkodóan.

– Azt mondtam neki, hogy ne csodálkozzék, ha a mi tájainkról származó ember megütközik az ő luxuslakásban élő kommunista szenátoraikon, tekintélyes, jómódú, nagypolgári vagy értelmiségi párttagjaikon, vegye tekintetbe, hogy a szociális elmaradottság miatt nálunk egészen más modellje és mítosza alakult ki a forradalmárnak és az osztályharcnak. A mi szemünkben – jóllehet nagyon igazságtalanul, de sajnos ösztönösen – úgy tűnik fel mondjuk például ez a mai röpcédulázásuk, mint egy pasturale. A pasturale pedig köztudomásúlag a kifinomult ízlésű arisztokrácia enyvelése volt a haladó eszmékkel.

– Pastoralénak nevezed, hogy fiatal diákokat lövöldöznek le motorról és autóból fasiszta gengszterek? Van pofád pastoralénak nevezni azt a „játékot”, amelynek mártírjai vannak? – csap a térdére Károly.

– Ugyanezen a ponton, ugyanezt mondta Enrico is. Milyen tisztahitű ember vagy te, Károly! Hogy csinálod? Végeredményben tíz évvel idősebb vagy Enricónál. Nos, Enricót azzal szereltem le, hogy ráolvastam: az ő kívánsága volt, hogy bennünket megismerjen. Téged talán az nyugtat meg, ha Enricót biztosítom róla: mi ketten egyáltalán nem vagyunk azonos véleményen. Jó lesz így?

Ambrus újra Enricóhoz és Harryhoz beszél. Igen hosszú beszélgetés alakul ki, indulatmentes eszmecsere nék látszik. Károly nem akarja megakasztani őket, nem mintha nem érdekelné, miről van szó, de letöri, hogy nem érti a nyelvet. Kedvetlensége észrevétlenül sértődöttséggé alakul át. Aztán meg érzi azt is, hogy nem volna helye ebben a vitában. Enrico ártatlan, tiszta meggyőződése idegesíti, mégis szívesen megóvná Ambrus gyakorlott ökölcsapásaitól. Ambrus ádáz iróniája, veszett hitetlensége már-már beteggé teszi, annyi része van belőle nap mint nap, de azzal a tökéletes értetlenséggel, amivel Enrico elborzad tőle, mégsem tud kibékülni. Az elfogulatlan szemlélő pozícióját pedig elfoglalja Harry, aki valóban pártatlan. Károly csak a két vitázó közé szorult fontoskodó lehetne, az Ámde-Habár-Jóllehet. Nem elég ártatlan, nem elég hitetlen, nem elég pártatlan, hogy a vitában részt vehessen.

– Enrico kéri, hogy mondjam el neked, miről beszéltünk. Érdekelne a te véleményed is, ugyanis ígéretemhez híven közöltem vele, hogy nekünk kettőnknek ellentétesek a nézeteink. Várj csak, hogy is kezdődött, miből indultunk ki? Ja igen. Hát szóval én azzal próbáltam megbékíteni Enricót a pasturale hasonlat miatt, hogy kifejtettem neki: mi Európa közép-keletjén valahogy úgy nézünk Nyugat-Európára, mint a szegény rokon a gazdag rokonra, látva, hogy míg ő egy-egy éhínségbe belerokkan, az csak lesoványodik; míg ő egy-egy járványban elveszíti a gyermekeit, annak csak a patikaköltsége lesz magasabb; míg ő egy-egy háborúban mindent elveszít, az csak elszegényedik. Nálunk még az általános iskolai történelmi tananyagból

is kiolvasható, hogy Magyarország a sorsa megrendülésével válaszolt minden ostromra, veszélyre, sőt, minden új eszmére is. Nyugat-Európa pedig erős fegyverrel és jó diplomáciával.

– Nem is tudtam – szól közbe Károly fanyarul –, hogy egy ünnepi szónok veszett el benned. Ha valóban ezt mondtad, Harry nagyon meglepődhetett.

– Inkább egy kissé megsértődött – közli elégedetten Ambrus –, és azt mondta, hogy az én leírásomból Európa egy hűvös és ügyes üzletembernek látszik, holott Európa történelme is tele van véres eseményekkel és szörnyű szenvedésekkel, ezért ő az én Európa-képemet sajnos nem érzi találónak. Enrico pedig azt mondta, hogy a szegény rokon, gazdag rokon párhuzam igen pontosan jellemzi az uralkodó osztály és a kizsákmányolt osztályok viszonyát, és részesülésük arányát a történelmi terhekből, de ezt a párhuzamot egyszerűen képtelenség földrajzi egységekre alkalmazni, ez abszolút tudománytalan eljárás. De talán világítsam meg néhány példával az elméletemet.

Miközben Ambrus Enrico véleményét tolmácsolja, udvarias gesztusokkal int felé, s Enricón eleinte egy kis zavar, aztán megilletődött büszkeség látszik: először van része abban az élményben, hogy szavait idegen nyelvre fordítják, mint egy közéleti férfit. Ambrus mulat magában Enrico gyerekes öröme, s kissé el is túlozza szerepét, a hivatalos nagyságok tolmácsainak fontoskodását játssza el. Enrico, persze, nem veszi észre, hogy Ambrus komédiázik vele, s az olasz fiú őszinte komolysága láttán Ambrus restelkedve visszakozik, ő is újra komoly hangra vált át:

– Én elmondtam a tatárokat Magyarországon. Elmondtam, hogy abban az időben, amikor a tatárok elfoglalták Magyarországot, és gazdasági struktúrájuknak megfelelően kipusztították a lakosságot, teljes egészében csak ott, ahol kevés volt az élelem, és a lakosság lélekszáma veszélyeztette volna a sereg kielégítő ellátását, másutt csak annyira, hogy az esedékes következő tatár betörés idejére legyen, aki megtermeli a szükséges élelmet, szóval ebben az időben a pápa az olasz városokkal szövetkezve Antikrisztust kiáltott, keresztes hadjáratot hirdetett. No nem, dehogy a tatárok, hanem II. Frigyes császár ellen, aki központosított uralmát Itáliára is ki akarta terjeszteni. A mi Béla királyunk, amikor a tatárokat megállította a Duna, levélben fordult többször is a pápai udvarhoz, számszeríjászokat kért, velencei számszeríjászokat, minthogy csak ezzel a fegyvernemmel lehetett volna megakadályozni a tatárokat, hogy átkeljenek a folyón. Erre a levélre a bíbornokok nem is válaszoltak, Béla csak akkor kapott tőlük levelet, amikor a tatárok már kivonultak Magyarországról. Ebben a válaszlevélben a kardinálisok testülete módfelett sajnálkozik Magyarország sorsa felett, és mindenki megnyugtatóra közli, az események folytán megürült számos egyházfői állás betöltéséről hamarosan gondoskodni fog. Aztán új pápák jöttek, de egyikük sem mulasztotta el a következő években Bélát, akit annak idején Dalmáciáig kergettek a tatárok, s csak a tenger mentett meg attól, hogy elfogják és meghódoltassák, meginteni és elmarasztalni keresztényhez méltatlan külpolitikája miatt. Megintették Bélát amiatt, hogy egyezkedő diplomáciát folytatott nemcsak a halicsi pravoszláv fejedelemmel, hanem még a tatárokkal is, sőt, joggal gyanúsítható volt azzal, hogy egyik gyermeke házasságával akarja

megpecsételni a tatárokkal való tervezett szövetséget. Ugyanebben az időben a franciák nagy királya, IX., azaz Szent Lajos, aki egy balsikerű keresztes hadjáratot vezetett a Szentföldre, a fogságból való kiszabadulása után elég hosszú ideig nem tért meg hazájába, hanem ott várakozott. Várakozott egy követ visszatérésére. Rubruk Vilmos szerzetes, az okos és művelt diplomata, mellesleg a ferences-rend megalapítója visszatérésére, akit titkos megbízatással küldött a tatárokhoz. Aztán Lajos elhagyta a Szentföldet, és kis idő múltán a tatárok megtámadták és meghódították Iránt, a kalifa családját kiirtották. Egyáltalában: könyörtelenül jártak el a mohamedánok ellen, de meglepően jól bántak a keresztényekkel. A keresztény krónikaírók el is csodálkoztak az Úr különös szándékán, hogy Jeruzsálemet lám, hitetlenek fegyverével tisztította meg a szaracénoktól. Persze, ha gondoltak volna arra, hogy Kisázsia felszabadítása milyen előnyös változást hoz a levantei kereskedelembe, megszabadítván az utakat az egyiptomi szultán és a bagdadi kalifa ellenőrzése alól, talán nem találták volna annyira különösnek az isteni szándékot. És később a mongóliai követeknek a francia királyi és pápai udvarban tett látogatásairól, és a feltűnően figyelmes, kitüntető fogadtatásukról írott beszámolók közben sem reszkettek volna annyira a jó krónikások uraik biztonságáért. A történetírók többsége egyébként ma is úgy ítéli meg Rubruk követségét, mint egy buzgó pap naiv kísérletét a pogányok megtérítésére, s úgy vélik, hogy Rubruk bigottsága, valamint Lajos tisztasága megakadályozta a szövetség létrejöttét. De hát a történetírók sokszor meglepő következtetésekre jutnak. Az osztrák történetírás például úgy tartja számon Babenbergi Frigyes herceget, aki a tatárokkal egyidőben Nyugat-Magyarországot fosztogatta, és elfogta, megsarcolta a menekülő Béla királyt, mint hőst, aki megállította a tatárok nyugat felé vonulását.

– Szép. Szép vádbeszéd. És barátaink mit szoltak hozzá? – kérdi Károly elképedve.

– Harry azt mondta, hogy a középkor telis-teli van ilyen és még ennél is különb sztorikkal, az angol történetírás éppúgy panaszkodik mondjuk például a franciákra, mint a francia az angolokra. Hitszegés, árulás, képmutatás mindenfelé – foglalja össze Ambrus Harry véleményének lényegét, miközben kezével rámutat, s így Harry is tudja, hol tart a fordításban. Most újra megszólal, Ambrushoz fordulva. Ambrus látható sietséggel egy külön vitát bonyolít le vele, aggódik, hogy szétesik a beszélgetés, s Károly kimarad belőle.

– Harry most azért szakított félbe, mert közben eszébe jutott, hogy még soha, senki fiával nem találkozott, aki a népe történelmének vesztés háborúért mondjuk a magyarokat tette volna felelőssé, és azt mondta volna, hogy persze, mert nem jöttek segíteni a magyarok. Pedig minden népnek vannak vesztés háborúi. Miért? A tatárok annyira legyőzhetetlenek voltak? Végére is mekkora sereggel jöttek Magyarországra? Én megmondtam neki, hogy a vesztés csatában húszezer tatár lovas vett részt, legalábbis a történészek ennyire becsülik a létszámukat, s ez persze nem számított legyőzhetetlen sereggel a kor viszonyai között, ráadásul a tatár hadnak ez csak egyik ága volt, kettő még nem is tette a lábát az országba, amikor már elvesztettük a háborút. A vereség oka, legalábbis a gyors, szégyenteljes, még a háború előtt elszenvedett döntő vereség oka az volt, hogy a magyar főnemesség boldogan dörzsölte a markát, amiért ezt a

kellemetlen Bélát ilyen jól megszorogatják a tatárok. De hát szólj már, Károly, mi a te véleményed?

– És Enrico mit mondott? – tér ki a válasz elől újra Károly.

– Enrico szerint ez volt a történelmi szükségszerűség – törődik bele Ambrus sóhajtván, hogy Károly még mindig nem fogott tüzet –, mert a levantei kereskedelem nagyobb hasznára volt Európának, lévén fő forrása a gazdasági fejlődésnek, mintha a pápa és Szent Lajos megőrizték volna keresztényi feddhetetlenségüket.

– Milyen igazuk van. Mind a kettőjüknek milyen igaza van – mondja Károly halkán, csüggedten, keserűen. Ambrus csak most látja, hogy tévedett: Károly már rég parázslék. – Csak hát azoknak az ezreknek és ezreknek is igazuk lett volna, ha elpusztulásuk előtt még szólhattak volna, és mondhatták volna, hogy ők éppoly ártatlanok, mint akik életben maradhatnak csupán azért, mert néhány száz kilométerrel arrébb laknak.

Ambrus hivatásos tolmács módjára szinkronban fordítja Károly szavait. Enrico lázasan felugrik, és közvetlenül Károlynak magyaráz felhevülten.

– Enrico az osztályharcról tart most neked előadást, ne haragudj, képtelen vagyok fordítani, rövidzárlatos leszek tőle. Úgyis tudod: a kizsákmányolt osztályok fizetnek az uralkodóosztály büneiért, hiszen én magam mondtam az előbb, hogy az arisztokrácia miatt veszett el a csata stb. stb.

– Mivel volt külön más nemzetek arisztokráciája? Nem mindenhol kellett akkora árat fizetni a főrend rossz minőségéért! – villan Károly szeme Enricóra. Ambrus elégedetten fordítja. Enrico válaszol, Ambrus kedvetlenül, de kis kaján mosollyal fürkészve Károlyt, tolmácsolja:

– Enrico szerint Velence nagyságának éppen az a titka, hogy a köztársasági államszervezet nem tette lehetővé az arisztokrácia viszálykodását, ő, persze, egyáltalán nem jártas a történelemben, ennyit is, amennyit tud, már ifjúkommunistaként tanulta meg, hiszen a szakmája nagyon távol esik mindettől, ő ugyanis gyógyszerészhallgató. De hát ezek köztudott dolgok, amiket mondott.

Károly elnémul. Nincs több mondanivalója. Harry már jó ideje udvariasan és mély értelmű arckifejezéssel, de teljesen szórakozottan bólogat. A hiábavaló szócséplés rosszkedve telepszik rájuk.

– No jó! – mondja erőt gyűjtve Ambrus. – Első példabeszédemből kisütöttétek, hogy nem érdemeltünk külön sorsot, mert nem tudtuk magunkat megvédeni. Hát akkor most következzen a második példabeszéd. Hunyadiról van szó, aki miatt délben mindenütt harangoznak. Fogadok, hogy azt se tudjátok, ki volt Hunyadi – Ambrus utolsó mondatából kiderül, hogy a többes szám második személybe Károly nem értetődik bele, csak Harry és Enrico, tehát csupán hangosan gondolkozik, mintegy elrugaszkodik a magyar mondatoktól. Valóban, angolul folytatja a monológot, hűvös, pedáns hanglejtéssel. Enricót vette célba, néha az olasz fiú közbeszól, ilyenkor Harry is fölfigyel. Hirtelen Ambrus álljt int felemelt kezével, és visszafordul Károlyhoz, akinek a beszélgetés hevében már csaknem teljesen a hátát mutatta.

– Nehéz visszamennem oda, ahonnan elindultunk. Ja igen, Hunyadi. Mellesleg valóban nem tudták, ki az. Én elmondtam, hogy Hunyadi volt az egyetlen, illetve az albán Szkander bégen kívül az egyetlen, aki

akkor is harcolt a török ellen, ha az nem közvetlenül az ország határait fenyegette, aki módszeresen meg akarta tisztítani a Balkánt tőle. Ráadásul nem is azzal a hátsó szándékkal, hogy a felszabadított országokat Magyarország impériumához csatolja. Szerbiának például, amikor ötévi nemlét után visszaállította állami létezését, csak a török elleni harcra való kötelezettséget jelentette volna gyakorlatilag ez a felszabadítás, ha fejedelmük az első adandó alkalommal el nem árulta volna Hunyadit. Igen nagy szó ez akkor, amikor például Velence minden albán főúr birtokát, aki menedékjogot és védelmet kért tőle, természetesen a saját tulajdonába vette át. Igaz, ezáltal Velence megmentette ezeket a területeket a török fennhatóságtól, hiszen az albán, a boszniai és szerb restaurációs törekvések mögött rendszerint ott álltak a törökök is. Itt jegyezte meg Enrico, hogy Velence bizony gátlástalan gyarmatosító volt. Ő történetesen veronai, s náluk a város tradícióihoz tartozik bizonyos Velence-ellenesség, a piacterüket a szárnyas oroszlán még most is uralja. De hát azért meg kell hagyni, hogy Velence tényleg sokat harcolt a török ellen. Én mondtam, hogy bizony, és még többet fizetett neki, Velencének rengeteg aranyába került ez a szomszéd. Aztán csak azért, hogy ugrassam egy kicsit, álnaivul megkérdeztem, hogy akkor vajon mi magyarázata lehet, hogy Velence az olasz városok törökellenes ligájába mégsem lépett be? Erre Enrico hápogni kezdett, de megkegyelmeztem neki, és rögtön folytattam: talán az ilyen ligában annak könnyebb részt venni, akinek nem szomszédja a török, talán akkor éppen tanácsos volt a török hűbéresének mutatkoznia, s gondolni kell arra is, hogy ezek a ligát alakító városok annyira gyűlölték Velencét, hogy készek voltak főellenségükhöz, a törökhöz folyamodni segítségért Velence ellen. Ki értené meg jobban Velence szorongatott helyzetét a magyaroknál?

Ambrus itt egy szünetjelző kézmozdulattal, mely Károlynak szól, visszafordul Enricóhoz. Enrico még válaszolgat, még követi Ambrust, de már társait keresi a tekintetével az Accademiánál, s végül fel is áll, búcsúzáshoz készül, szabadkozó gesztussal mutat társai felé, hogy várják. Azt azért udvariasan végighallgatja, bár számára nyilván teljesen érdektelen, hogy Ambrus Károlynak beszámoljon az ő kettőjük beszélgetéséről:

– Elmondtam Enricónak: Magyarország számára örök kár, hogy Velencének mindazonáltal mégiscsak előnyösebb volt, ha a török tartózkodik a Balkánon, s nem a magyar. Dalmácia miatt, persze, Dalmácia miatt. Sajnos, Magyarországnak a legutóbbi háborúig olyan területei voltak, amelyek a külpolitikai lehetőségeit előnytelenül predesztinálták. Így aztán Hunyadi dicsőséges hosszú hadjárata után, amely olyan pánikot keltett török körökben, hogy az egyiptomi szultán már Kairó magyarok ellen való megvédelmezésére tett intézkedéseket, Velence, a pápa és a Habsburgok a következő évben beugratták a magyar királyt egy újabb hadjáratba. A pápának az ellenpápa-jelölés kínos epizódját kellett feledtetnie egy látványos akcióval, Velencének jól jött volna az a görög terület, melyet zsákmányul kapott volna, pláne, ha a háború folyamán Magyarország kivérzik, a Habsburgoknak főleg az utóbbi lett fölöttébb kívánatos. A pápai követ és a velencei származású flottaparancsnok túlzott reményeket ültetett el a magyar király szívében a hajóhadat illetően, melynek a Boszporuszt és a Helleszponost kellett volna elzárnia a török utánpótlás elől,

erre a mozzanatra épült a haditerv. Útközben csak az volt kellemetlen, hogy ugyanazon a vidéken, melynek lakossága az előző évben önfeláldozóan támogatta Hunyadi, a pápa utasítására az ortodox templomokat feldúlták és kifosztották. Hiába, a propaganda nagyon fontos volt akkor is. Itt felszisszent kissé Enrico barátunk, de nem vitatkozott – jegyzi meg közbevetőleg Ambrus. – Igazán kínos az volt, amikor kiderült, hogy a reményteljes flotilla mindössze huszonegy gályából állt, azaz állt volna, de a szükséges pillanatban a pápai-velencei hajók nem tartózkodtak a helyszínen. A velenceiek később úgy nyilatkoztak, hogy elfogyott a kenyér a hajókon, azért kellett elmenniük a csatatérről, ám az igazság az, hogy a szenátus azt az utasítást adta a főparancsnoknak, csak akkor bocsátkozzon harcba, ha biztosítva látja Görögország elfoglalását, vagyis azt, hogy az ígért zsákmányhoz Velence csakugyan hozzájuthat. Persze, mi ez az álnokság ahhoz képest, hogy Genova hajói egyenesen átálltak a törökhöz, és fizetség ellenében ők maguk szállították át az utánpótlást a tengerszoroson.

Ambrus nagyot sóhajt, fáradt. Még hozzáteszi:

– Ez volt a második példabeszéd.

Károly tompa hangon szólal meg, elfogódottan. Soha nem tételezte fel Ambrusról, hogy anarchista szellemességeken kívül máson is jár az esze. Azt hitte, Ambrus sajátos szellemi sportnak tekinti a gondolkodást. Zavarba hozza, hogy Ambrus ezt a történelmi leckét ilyen gondosan megtanulta, s diákos felkészültségével elárulja, hogy bár szokott provokatív szellemességei sorában akarja elsütni, a lecke felmondásához valami reményt fűz.

– És Enrico? Neki mi volt ehhez a hozzászólása? – a kérdéssel segíteni akar Ambrusnak a csalódottság félszeg pillanataiban. S Ambrus szeme valóban, kaján elégtétellel felvillan:

– Enrico felhasználta a tőlem frissiben beszerzett történelmi ismereteit, és azzal érvelt, hogy Velence a hajlékonyságával bizonyára tovább tudott ellenállni a töröknek, mintha egyenesen és esztelenül háborúzott volna vele, s egyébként is a létéért minden államnak joga van bármi eszközzel harcolni. Nyilván a magyarok is így politizáltak volna, ha módjukban állt volna. – Ambrus kis szünetet tart, majd a közös nyelvet beszélők meghittségével odaszól a bátyjának: – Tudod, csak azt furcsállom, hogy Enricónak, persze a forrás említése nélkül, egyenesen Marx értékelését mondtam el az 1444-es hadjáratról, s azt védte ki a maga fejlettebb marxizmusával.

Újra hallgatnak. Ambrus hirtelen a szemközti part egyik palotájára mutat, és feltámadt izgalommal kérdezi:

– Ezt még megmondjam neki?

Károly persze nem érti, ki kell várnia, míg a már álló Enrico mellé föltápászkodó Ambrus kicsit hamis nevetéssel kísért beszédét befejezi. Enrico széttárja a karját, megvonja a vállát, ő is mosolyog, és míg Ambrus Károlynak fordít, búcsúzni kezd Harrytól, Laurától.

– Látod, Károly, ott, a Salutéval rézsút szemben, az a kivilágított épület a Gritti-palota. Jelenleg

luxusszálló. Nem épp a legsikerültebb építészeti szempontból. Nos, ez volt az otthona annak a Gritti családnak, amelynek legmagasabbra emelkedett tagját, Andreas Gritti dogét mutattam tegnap a Palazzo Ducaléban. Ennek az Andreasnak Konstantinápolyban töltött ifjú évei alatt született számos törvénytelen gyermeke közül az egyik az a Luigi, aki ékkőkereskedő létére magának a szultánnak és a konstantinápolyi pasának legbelsőbb bizalmasa volt. Voltaképpen a magyarországi követek is hozzá fordultak Szapolyai János érdekében, és feltehetőleg az ő keze is benne volt a török fegyverek bevetésében. Persze, Gritti nem volt önzetlen. Szapolyai János mellett Magyarország kormányzója lett, sőt, egy ideig úgy látszott, hogy ő lesz a magyar király. Néhány évig még az uralkodók közti tárgyalásokat sem kezdték el addig, amíg ő meg nem érkezett. Velence csak módjával érintkezett vele, túlságos töröksége okozta ezt a tartózkodást, Velence nem akart kompromittálódni a keresztény Európa előtt. Luigi Gritti rejtélyes módon később elvesztette a szultán bizalmát, meglehet, szerepet játszott ebben a jeles szélhámos tapogatózása a Habsburgok felé, de végül is nem a saját hitszegésének, hanem a magyarországi urak cselvetésének esett áldozatul: megölték. Ez a rövid élettörténete annak az embernek, aki Hunyadi János kormányzói tisztébe került.

Enrico már egy ideje Ambrus előtt áll, várja, hogy befejezze a beszédet. Udvariasan mosolyogva nyújtja a kezét, és mond valamit, amire Ambrus kellemetlen, csípős gúnnal válaszol. Enrico még egyszer int mindenkinek, és elmegy. Laura aggódva – hiszen nő létére ki nem állhatja a bántó, modortalan búcsúzást – megkérdezi:

– Mi volt ez, Ambrus?

– Semmi. Enrico, hogy ne kelljen azt mondania, mennyire örül a velem való találkozásnak, azt mondta, nem is sejtette, hogy Magyarországon ilyen eleven a történelem ismerete. Erre én azt válaszoltam, hogy Magyarországon minden középiskolában tanítják ezeket a dolgokat, így aztán alig akad valaki, aki számon tartaná mindazt, amit én itt sebtiben és vázlatosan elmeséltem. Persze, ezt se értette. Miért pont ezt értette volna?

A beállt csendben Harry szólal meg, szokatlanul csendesen, bizalmas hangon. Ambrus ugyanúgy válaszolgat neki.

– Harry azt mondja – fordítja az elhangzott beszélgetést Ambrus igen előzékenyen Károlynak –, hogy amennyire meg tudja ítélni, én valószínűleg nem érzem túlságosan jól magam Magyarországon. Miért maradok ott? Miért nem követem az ő példáját? Vagy azoknak a példáját szerte a világban, akik nem maradtak meg szülőhazájukban? Kiválóan beszélek angolul, akár vele együtt mehetnék az USA-ba. Én megkérdeztem tőle, hogy vajon biztosítva látja-e, hogy ott jól fogom érezni magam, ő jól érzi ott magát? Harry azt válaszolta, hogy még nem járt az USA-ban, az állást pályázat alapján nyerte el. Ahol viszont járt, ott elég vegyesek voltak a benyomásai, nem volt rossz sehol, de kifejezetten ajánlani egyik helyet sem merné. Próbálkoznom kéne. Éltem-e már Magyarországon kívül? Mondtam, hogy nem. Legfőbb ideje, hogy megpróbáljam, mondta ő. Nagyon szívesen, mondtam én, de sajnos disszidensnek minősítenének, és nem

térhetnék vissza. Erre ő: miért olyan nagy baj az? Ő például már hét éve egyáltalán nem járt Írorszáiban, sőt Angliában sem, eszébe se jutott.

Károly keserűen felnevet. Harry Károly nevetésére felfigyel, s újra megszólal, kissé keményebb hangon.

– Harry véleménye szerint mi túlságosan önállótlank vagyunk. Az előbb például az volt a benyomása, hogy én valósággal Hunyadinak képzelem magam, és olyan nemzeti és történelmi tudatot táplálok magamban, amit nemhogy a jelen, de maga a történelem se igazol. Hiszen én mártírzülettel sérelmezem, hogy Velence sok száz év előtt politikai megfontolásból az akkori magyarok ellenségével, a törökkel szövetekezett, de a magyarok gyanús vagy egyenesen bűnös szövetekezéseiről nem beszélek. Például arról, hogy a sokkal közelebbi múltban Magyarország Hitlerrel szövetekezett. Ha az mártírtudattal tölt el, ennek viszont büntudattal kéne eltöltenie.

Károly szólni készül, kiegyenesedve, de Ambrus leinti:

– Várj, még nem fejeztem be. Harry ezt nem szemrehányásként mondta, erről külön biztosított, hiszen meggyőződése, hogy tiszta lappal kell indulni. Mit műveltek az atyák, az ő dolguk. Tiszta hülyeség akár a disznóságaikért lelki furdalást érezni, akár a derekasságukért büszkeséget. Csak az önállótlank emberek keresnek mentséget a múltban a tehetetlenségükre vagy a szemétségükre. Most beszélhetsz!

Károly összefonja az ujjait, két kezét a térde közé szorítja, előredől, és pár pillanatig hallgat.

– Egy nép elképzelhetetlen történelmi tudat nélkül – keresi a lendületet ahhoz, amit el szeretne mondani. – Persze, ez azt is jelenti, hogy a büntudatot is vállalni kell, ha ok van rá. Ugyanakkor egy népet büntudatban tartani éppoly veszélyes vétség, mint egy gyereket: a büntudatra kényszerített nép végül éppúgy elköveti újra a többszörösen megbűnhődött bűnt, mint a gyermek. Egy néppel csak úgy volna szabad megismertetni a büntudatot, mint a megtisztulás lehetőségét. Igen – néz kihívóan Ambrusra –, ennyiben valóban keresztény vagyok.

Ambrus lefordítja Harrynek Károly vallomását, figyelmesen meghallgatja Harryt, s a hivatását gyakorló tolmács szenttelenségébe húzódva közli Károllyal Harry véleményét:

– Harry nem nagyon érti, hogy miért vetted te magadra azt, amit a hitleri szövetségről mondott, és miért beszélsz annyit a büntudatról, őszintén neked semmi közöd ezekhez a dolgokhoz, s ha az egyénre nézve a nemzetiség még jelent is valamit: mondjuk az etnikai hovatartozást, ezt mindenképpen, viszont a nemzetre nézve az egyén végképpen semmit sem jelent. Ő teljesen elfogulatlanul beszélt velünk, nem kellett megbocsátania nekünk a magyarságunkat ahhoz, hogy szeressen bennünket, de a magyarság megítélésén nem változtat semmit, hogy minket megismert, megkedvelt. Mi érdekeljük őt, a magyarság nem érdekli.

Károly felugrik, és erősen gesztikulálva magyaráz Harrynek, de kényszerűségből Ambrushoz hajol:

– Minket nem lehet szeretni a magyarságunk ellenére vagy a magyarságunk mellőzésével, szeretni az embert csak a sorsa ismeretében lehet, s a mi sorsunkat leginkább az határozta meg, hogy magyarok

vagyunk!

Ambrus Károly szenvedélyes szavait ugyanazzal a tárgyilagossággal fordítja Harrynak, amivel Harry szövegeit is szokta, a különbség csak az, hogy Harry maga is meglehetősen egykedvűséggel beszél, Károlynak meg fogalma sem lehet, hogy az ő lángoló mondatai hogyan hangzanak Harry fülének a hűvös tolmácsolásban. Bután? Naivul? Szentimentálisan? Korlátolt agresszivitással? Harry mindenesetre nyomban válaszol, és Ambrus felvont szemöldökkel, árnyalatnyit már eltúlozva a szenvtelenséget közvetíti Harry választát:

– Harry azt mondja, hogy eddig nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy te magyar vagy, de ha tebenned ennyi nacionalizmus rejtőzik, akkor ő, mint meggyőződéses világpolgár, most már annak ellenére szeret téged, hogy magyar vagy.

Károly szóhoz sem jut, sőt lélegzethez is alig, s a szünetben Harry szólal meg újra, egyenesen Ambrushoz intézve szavait. Ambrus nyugodt arccal, nyugodt hangsúlyokkal válaszol, majd Károlyt is beavatja a beszélgetés újabb fordulatába:

– A vita teljessége kedvéért el kell mondanom, hogy Harry az én véleményemet is kikérte, ugyanis én eddig nem nyilatkoztam. Én egyetértek Harryval, az új nemzedék ne vállaljon felelősséget olyan dolgokért, amikben semmiféle része nem volt. Ám furcsa módon a megtorlásban gyakorlatilag csaknem azonos mértékben részesül, mint az események idején már nagykorú állampolgárok életben maradt része. Ez a tény valami módon mégiscsak sorsközösséget, múltközösséget teremt egy népben, akár vállalja valaki, akár nem. Aztán áttértem Harry egy másik logikai hibájára. Ha valóban meggyőződése, hogy az egyénnek semmiféle kihatása nem lehet népére, akkor furcsának kellene találnia az egyénnek a népben való bűnhődését oly dolgokért, amelyeket nem akadályozhatott meg. Ő az imént azt mondta, hogy nekünk nem kell megbocsátania magyarságunkat, mert minket nem azonosít a magyarokkal. Ebből arra következtethet az ember, hogy a magyaroknak viszont meg kéne bocsátania. Még neki is, aki pedig elutasítja a történelmi tudatot, és évek óta hűtlenkedik a Szigetországhoz, amely annak idején háborúban állt Magyarországgal. Ha egyszer ideje engedi, talán vizsgálja felül ezt az ellentmondást a nézeteiben. De hát szerintem ez csak szócséplés, semmi sem múlik azon, hogy egyszer majd, ha gondolkozik rajta, Harry jóváhagyja-e magában azt a döntést, melyet a nagyhatalmak az ő születése előtt egy-két évvel hoztak Magyarország sorsáról. Ami pedig azt illeti, hogy lehet-e minket szeretni magyarságunk figyelmen kívül hagyásával: persze hogy lehet. Csak hát tudvalevő, hogy szeretettel is meg lehet alázni valakit.

Károlynak hálától csillog a szeme, mert úgy érzi, Ambrus jobban, a vitához alkalmasabban csaknem ugyanazt mondja, amit ő is mondana, de mielőtt megszólalhatna, Harry újra közbevág, és lefoglalja Ambrust.

– Harry azt kérdezte tőlem, hogyan értettem ezt a megalázást. Ő vajon megaláz bennünket? Én mondtam, hogy a szegény embert és a kamaszt is megalázza a környezete, amikor éppen azon botránkozik meg, ami az ő leküzdhetetlen állapota: vagyis a szegénységen és a kamaszságon, s így arra kényszerül, hogy

szégyelljen és titkoljon valamit, ami az ő számára szükségszerű, s mint ilyen, természetes. Harry azt vetette ez ellen, hogy a kamaszság természetes, mindenki keresztülmegy rajta, de a szegénység nem, furcsa, hogy ezt épp őneki kell mondania nekünk, szocialista országból jövőknek. – Ambrus itt elmosolyodik, s halkán hozzáfűzi: – Ebben maradtunk. Meghaladja a képességeimet, hogy valakinek, aki a Gabrieli szállodában lakik, megmagyarázzam, hogy milyen nehézségekbe ütköztek a mindenkori forradalmárok, amíg a szegényeket meggyőzték: a szegénységük nem természetes.

Harry pattintgat ujjaival, megint látszik rajta, hogy terhessé vált számára a társaságuk. Károly mellé feláll Laura is, aki szabályosan vacog már a sok ücsörgéstől. Károly sürgeti Ambrust:

– Menjünk már, Ambrus! Harry is megunt bennünket.

Ambrus kajánul lefordítja Károly *félre*-mondatát is. Harry Károlyhoz fordulva mentetegetőzik, ő is feláll, erre Ambrus is feltápászkodik.

– Harry azt mondja, hogy tévedsz, éppen hogy nagyon is érdekli őt ez a beszélgetés, nagyon tanulságos volt, csak hogy nem látja világosan, hogy mi bajunk van. Mi nem vagyunk kamaszok, önála például kifejezetten érettebbek vagyunk, se szegények; szegény emberek nem járnak Velencébe nyaralni.

Károly újra keserűen elneveti magát:

– Mi magyarok vagyunk. S ezt ő természetellenesnek minősítette az előbb.

Ambrus valósággal rácsap Károly mondatára, de Harryt nem hozza ki a sodrából: ajkbiggyesztve válaszol:

– Én ír vagyok – tolmácsol Ambrus vele szinkronban –, s ez mindennél természetesebb a számomra. Ti magyarok vagytok, de ahogy látom, ez éppen a ti számotokra nem természetes.

Ambrus a fordítás befejezése után rögvest Harryhoz fordul, és rezignált mosollyal beszél hozzá.

– Mit mondasz, Ambrus – szakítja félbe türelmetlenül Károly.

– Azt mondtam, hogy valószínűleg igaza van. Néha valóban úgy érzem, hogy valami igazságtalanság történt velem, amikor magyarnak születtem. Csak hogy azt gondoltam, hogy ezt az érzést neki, egy évszázadok óta a függetlenségéért küzdő nép fiának ismernie kéne. Hálás vagyok neki, hogy az értetlenségével ráébresztett valamire. Neki választás kérdése volt, hogy kozmopolita ír lesz-e, vagy ír hazafi. Nálunk nincs meg ez a választás, nincs kozmopolita magyar és magyar hazafi, mert semmiféle cselekedet, külön életút nem következhet egyik választásból sem. Én például kozmopolitának hiszem magam, te, Károly, valószínűleg hazafi vagy. Ő mégsem lát közöttünk semmi különbséget, ezt csak mi ketten tudjuk egymásról.

Végre szóhoz jut Károly is:

– Ezt most jól fordítsd, Ambrus, talán most megérti. Nézd, Harry! Te azt hiszed, hogy akkor jársz el egy magyarral méltányosan, ha eltekintesz attól, ami a múltjából ráháramlott. Eltekintesz félelmeitől, kisebbségi érzésétől, bizonyítási vágyától, túlzott önértéktől vagy túlzott önértéknélküliségétől. Eltekintesz attól, hogy egész kultúrája ismeretlen előtted, s ezt nyugodt lelkiismerettel hozhatod a

tudomására, hiszen ez a hiányosság nem fog megakadályozni abban, hogy még esetleg műveltnek is tartsad őt, annak arányában, amennyit a te kultúrából fel tud mondani. Harry! Ez a vizsgáztató méltányossága, akit nem érdekelnek a vizsgára való felkészülésnek a körülményei. De milyen jögron vagy te vizsgáztató, és nem komikus-e, hogy már a vizsgáztatás elfogulatlanságának is örülnöm kéne? S mert nem örülsz, te meg vagy sértődve.

Ambrus mondatról mondatra fordította Károly szavait, így Harry szinte azonnal válaszol:

– Harry azt mondja, az nem az ő kultúrája, amiből vizsgálod, az az egyetemes kultúra.

– Melyből te fesztelenül kihagyhatod a magyart – kommentálja Károly Harry válaszát csak úgy maga elé nézve, magamagának.

– Harry azt kérdi még – folytatja Ambrus a tolmácsolást –, miért nem tartod sérelmesnek, hogy ő kevesebbet tud az építészetből, mint te a bölcsészetből. Miért éppen a magyarságban való tájékozatlansága olyan sérelmes neked? Nem tapasztalta, hogy mi többet tudnánk az írekről, de eszébe sincs, hogy ezen fennakadjon.

– Ambrus – kiált fel elszörnyedve Károly –, te rosszul fordítottad, amit mondtam. Lehetetlen, hogy ne értse meg. Mondd fel, mit mondtál neki?!

– Jól fordítottam. Azt mondtam, amit te mondtál. Államfői tárgyalásokon sem fordíthatnak tisztességesebben. Már csak azért is, mert komolyan érdekel a viták kimenetele.

– Hogyhogy viták? Te talán nem vettél részt benne?

– Nem. Ne tévesszen meg, hogy egy-két dologban véleményt nyilvánítottam. Az is inkább a tolmácsolás része volt. Néhány körülményt iparkodtam megmagyarázni Harrynak. De a vita a tiétek. Leginkább a tiéd, Károly, mert neked fáj. Nekem már nem fáj. Nem fáj jobban, mint más.

– Te mondtad, hogy megalázó a szeretet is, ha arra kényszerít, hogy illedelmesen takargassa az ember a sebeit. És még te mondd, hogy neked nem fáj ?

– A szeretet is lehet megalázó, de a megalázás se fáj okvetlenül, Károly. Aki gyanakvással fogad minden szeretetet, annak a szeretet nem a legfőbb jó, s a megalázás csak egy számításba vett esemény bekövetkezése. Te ezt sohase értetted.

– Szörnyű – mondja Károly –, szörnyű.

– Ha valaki még egy szót szól... – jajdul fel Laura elkínzottan, szorosan összefonja a lábát a szükségre kéredzkező iskolás lányok szokása szerint.

– Hát akkor el kell búcsúznunk Harrytól, holnap már nem találkozunk – mondja Ambrus. Harryhoz fordul, nyújtja a kezét. Harry, mielőtt elfogadná Ambrus kezét, lazán félretolja maga elöl a csuklójánál fogva, és izgatottan beszél hozzá.

– Harry kérdezi, miért nem maradunk még Velencében? Hagyjuk a fenébe a programot. De aztán belátta, hogy minekünk a program fontosabb, mint hogy jól érezzük magunkat, s most már csak azt kérdezi

töletek is, hogy volna-e kedvetek ma éjszaka még elszívni vele egy kis füvet. Marihuánája van csak, sajnos az, amit az utóbbi időben megkedvelt, valami Quaalude, ha jól értettem, most nem áll rendelkezésére, pedig szívesen megismertette volna velünk is. Én a magam részéről elfogadtam a meghívást. Ti?

Károly kis riadalommal Laurára néz, aztán határozottan válaszol:

– Örömmel.

Harry int, elmegy.

Szombat éjjeltől vasárnap hajnalig

– Örültek vagytok, hogy fogunk reggel felébredni, lekéssük a vonatot. Még szerencse, hogy legalább Károlynak maradt annyi esze, és most kifizette a számlát. Egyébként marha rendes a tulaj, hogy ilyenkor még szóba állt velünk. Jaj, egészen átfagytam. Én félek ettől a marihuánától. Én visszamegyek. Kísérjete vissza – nyűgösködik Laura, miközben Velence éjszakai szépségeire most már ügyet sem vetve nyargalnak át a hídon, a Szent Márk tér felé.

– Ne csipogj, Laura – szól rá Károly –, előbb gondoltad volna meg!

– De hát tulajdonképpen hová megyünk?

– Harry szobájába. Harry szól a portásnak, hogy engedjen fel bennünket – adja meg Ambrus a felvilágosítást.

– Ti nem féltetek? Én biztosan hányni fogok. Én ha berúgok, akkor is hányok.

– Hallgass már – kiabál Laurára Károly. Laura elhallgat.

– Miért vagy olyan ideges, Károly? – utasítja rendre Ambrus.

– Nem tudom – válaszol Károly tompán. – Laura lotyogásától vagyok ideges.

– Dehogy – veti oda Ambrus kihívóan, s Károly kérdő pillantására lelassít, úgymint nehezére esett lépést tartani vágató bátyjával. Kötekedő arccal, gondosan megformálva ejti a szavakat: – Azért vagy ideges, mert találkoztál Európával, a humanista Európával, vagyis hát azzal, amivé változott, és füttyült rád.

– Humanizmus? Te ezt a kis Enricót a célszerűen egyoldalú tudásával, ezt a Harryt az innen-onnan összekotort, megemésztetlen elveivel humanistáknak nevezed?

– Nem, nem. Én csak azt mondtam, hogy rajtuk keresztül találkoztál az eszményekkel, s legalább olyan közönyös fogadtatásra találtál, mintha Istenhez folyamodtál volna.

– Az én szememben sem Európát, sem a humanizmust nem kompromittálhatja akárhány éretlen ifjanc sem!

– Mondd, Károly! Még mindig nem nyílt fel a szemed? Nem látod, hogy az európai humanizmus érzelmileg éppúgy az emberi mártíriumra épül, mint Krisztuséra a kereszténység? Nem látod, hogy egy humanista egyszerűen nem elégülhet ki emberáldozat nélkül? Hogy kellőképpen szánakozhasson, az igazság

nevében felháborodhasson, mardoshassa a szociális lelkiismeret, hogy hihessen a jóban, amelynek karátértékét az érte ontott vér mennyisége szabja meg, hogy gyűlölhessen a rosszat, mely, ugyebár, nem emberi, á, dehogyan emberi, tehát minden eszközzel irtható, állandóan embereknek, népeknek kell pusztulni, esetleg a humanistának magának. De legalábbis szenvedni, éhezni, rabságban sínylődni. Másképpen nincs értelme az egésznek! Hát van a kannibalizmusnak ennél vonzóbb, megejtőbb formája? Talán még a reneszánsz is azért festette, faragta olyan gyönyörűnek az emberi testet, hogy gusztusosabb legyen elképzelni a halálát. S milyen logikus, hogy ezekkel a tiszta, ártatlan elvekkkel olyan jól tudott szimbiózisban élni mindenféle zsarnokság! Enrico és Harry, persze, nem humanisták. Egy általános gyomorrontás gyermekei. Az öklendő ember igazságérzetére apellálsz? Először én is azt gondoltam: süketek, közönyösek. De aztán rájöttem, örülnöm kell annak, hogy ebben a két fiúban már nem fejlődött ki az érzék a mártírsors esztétikuma iránt. Mit akarsz? A humanista Európa könnyeit hullatva állt melletted, és még egy kicsit lökött is rajtad, amikor leestél a gödörbe, közben arra gondolt, milyen jól megoldja ez a gödör kitöltésének a problémáját. Az új Európa csak nem érti, hogy tulajdonképpen mi is a bajod, amikor lényegében a gödörben sem kerültél sokkal mélyebbre, mint ő, aki a felszínen maradt.

– Ambrus! – szakad fel Károlyból valami ismeretlen őszinteség, arca keskeny és komoly. – Én itt Velencében megértettelek és sajnállak téged. Belátom, hogy ilyen pokoli hitetlenséggel és dühvel eltelve nem lehet napi nyolc órát lehúzni, államunk átlagos, hasznos polgárának lenni, családot alapítani, gyerekeket vezetni kézen fogva az óvodába. De te meg azt lásd be, kérlek, hogy én viszont lehúzom a napi nyolc órát, sőt többet, hogy kartársi intrikákon tornáztatom mindennap fél nyolctól az agyamat, és hogy ezt túrnöm kell, ha nem akarok csömlakó lenni, ugyanis az én szakmámban nincs időnyomunk. És egyszer majd gyereket is szeretnék vezetni az óvodába, ha Laura is úgy akarja. Hagyjál hát engem békén a pokloddal, én nem tudok élni, együtt élni a te gondolataiddal.

Ambrus lehajtott fejjel hallgatja Károly kifakadását, s nagyon halkán azt mondja:

– Sajnálom.

A portás valóban tud az érkezésükről, készséggel útbaigazítja őket. Ambrus nyit be Harry szobájába, eltűnik az ajtó mögött, kisvártatva feldúltan, segélykérő arccal újra megjelenik az ajtónyílásban, behívja őket:

– Nem tudom, mi van veled.

– Biztos nem győzött kivárni minket, és már elszívta a magáét. A rosseb egye meg, szépen beugratott bennünket. Hogy szerettem volna megtudni, milyen ez! – dühöng Károly.

– Nem. Ez nem marihuánától van. Ez nem úgy néz ki – mondja Ambrus.

– Honnan tudod? Talán már szívtál? – inti le Károly.

– Igen – mondja Ambrus, és a két fivér egy pillanatra szembenéz egymással.

– Az más – visszakozik Károly. Közben Laura Harry ágyához lép:

– Forró. Tűzforró.

Harry testén időnként rángás fut végig, az egyik keze szünet nélkül remeg, mintha elektromos áram rázná. Csaknem artikulálás nélkül mond ki nagy időközönként szavakat, néha megered a nyelve, de ekkor is inkább a némák hangjeleire emlékeztet a beszéde.

– Félrebeszél – suttogja Laura. Ambrus közel hajol Harryhoz, de tehetetlenül tárja szét a karját:

– Nem értek semmit. Mintha csirkékről lenne szó. – Újra hallgatózik: – Csirkékről és kosárról...

Most mondott valamit, ami talán szekérral kapcsolatos. Úgy látszik, Harry vidéki. Nem gondoljátok? – Újra hallgat, közel hajolva: – Ugyanaz. Csirkék, kosárban, szekér.

Hárman hirtelen egymásra néznek. Laura szólal meg, félelemtől elszorult hangon:

– Nagyon beteg. Nem tudom, mi baja lehet, nem vagyok orvos, de nagyon beteg.

Károly mellére is rátelepszik a félelem. A beteg ember vergődése ebben az idegen szállodai szobában hirtelen ráébreszti, hogy mekkora súlyos és sötét idegenség veszi körül őt is. Szinte a bőrével észleli a sötét, határtalan éjszakát, hogy körülfojja, eltemeti, a hatalmas éjszakát, súlyát és közönyét, és beláthatatlan csillagmesszeségbe siklik el tőle az a lámpával megvilágított ágy, rajzasztal, ahol otthon lenne és biztonságban érezné magát. Ez az elképzelt lámpafénykör most nem ad védelmet, menekülésvágy vesz rajta erőt, pánik, idegesen hadarja:

– Azt fogják hinni, hogy mi tettünk vele valamit. Menjünk innen! Menjünk innen! – és ökölbe szorított kezét maga elé tartva valósággal áttöri magát azon a néhány lépésen, ami az ajtótól elválasztja.

Károly fut lefelé a lépcsőn, Ambrus és Laura egymás mellett botladozva követi. Laura elhűlve látja, hogy Károly egyenesen átvág a szálloda hallján, a portásnak nem is köszön, úgy rohan ki az ajtón. Ambrus a portás felé biccent, de ő sem megy a pulthoz, bejelenteni Harry rosszullétét. Lélekjelenlétét veszítve Laura is kisodródik az ajtón Ambrussal, csak a rakparton támad a fivéreknek:

– Miért nem szóltatok a portásnak? Megőrültetek?

– Te örültél meg – mondja Károly hidegen, ellenségesen. – Holnap tovább akarunk utazni. Nem fogom e miatt a süket alak miatt feláldozni az utazást! Ha valami lesz, minket vesznek elő! Itt akarod tölteni a firenzei napokat a prefektúrán? Semmi közünk hozzá. Ő se szakadna meg értünk, nyugodt lehetsz! Ő még az ebédjét sem volt hajlandó elsietni miattunk, nem emlékszel? – és konokan megindul.

A penzióban Ambrus most nem válik el a házaspártól, velük együtt belép a szobájukba. Károly azonnal leveti magát az ágyra, Ambrus leül egy székre a mosdó mellett, Laura áll a szoba közepén.

Összekulcsolt kezén a megfeszült ízületek viaszfehérek. Ő szólal meg:

– Meg kellett volna mondani a portásnak. Miért nem mondtátok meg? Mi lesz vele reggelig? Vagy ki tudja, meddig?

– Reggel biztosan lesz takarítás. Ne nyugtalankodj – inti le Ambrus rosszkedvűen, nyomottan.

Laura fel-alá járkal.

– Te, aki annyira lelkiismeretes vagy mindenben, hogyan hagyhattad ott szó nélkül? – fellebbez újra

Károlyhoz Laura.

– Nem érdekel. Gyűlölöm. Első perctől kezdve gyűlöltem. Önelégült kis hülye – mondja Károly a mennyezetre függesztett, mozdulatlan szemmel, sötéten.

– De hát beteg! – jajgat Laura hajlékony magas hangja. –Félrebeszélte. A kosár csirkére biztosan ráhajtott a szekér. Nemegyszer láttam, hogy öntudatlanságban a betegeknek a legkínzóbb emlékei jönnek elő, egészen régi emlékek. Szegény Harry, szörnyűek vagytok! – Laura megtorpan, visszahőköl a szótól, amit az indulat a szájára csalt, azt mondta volna: „gyilkosok vagytok”, de inkább megismétli: – Szörnyűek vagytok!

Leül ő is, komolyan néz Károlyra és Ambrusra. Egyenként megnézi őket. Feláll, odamegy Károlyhoz az ágy mellé:

– Károly, ülj fel. Akarok valamit mondani. Károly, én nem megyek veletek tovább. Én nem akarok veled élni. El akarok válni tőled, és már reggel vissza is utazom Pestre.

Károly erre újabb felszólítás nélkül is felül:

– Ugyan, Laura, ne csinálj ekkora cirkuszt ebből az esetből, meglátod, semmi baja sem lesz Harrynak. Mielőtt elutazunk, benézünk a szállodába.

– Nem Harry miatt – rázza a fejét görcsösen Laura –, Károly, én megtudtam, hogy nem szeretlek. És most már nem is bízom benned. Ambrus, kérlek, aludj te itt Károllyal ebben a szobában, engedd át nekem a tiédet. Reggelig még van egy kis idő, aludni szeretnék.

Károly felugrik, erőszakkal maga felé fordítja Laurát:

– Az istenért, Laura, térj észhez! Ha akarod, most rögtön visszamegyek a Gabrielibe, vagy Ambrus telefonál, tíz perc alatt le lehet rendezni ezt a dolgot! Persze, igazad van, szégyellem magam, jóváteszem. De hát hogy juthat az eszedbe, hogy egy ostobaság, egy örülség miatt rögtön elváljunk?!

Ambrus is feláll, rátámaszkodik a mosdóra:

– Károly, ez nem ostobaság és nem örülség és nem lehet lerendezni a te korrekt gyakorlatiasságoddal. Néha még engem is megdöbbenesz, pedig elég rég ismerlek. Most sem tudsz szembenézni azzal, hogy amit elkövettünk, undorító, alantas, gyáva bűn, és nem „rendezhető le” semmivel? Egyébként Laurának nem is az a baja, hogy cserbenhagytuk Harryt. Mi délután, Muranóban lefeküdtünk egymással, Károly.

Károly visszaereszkedik az ágy szélére. Hitetlenkedve mosolyog, a mosoly beleragad az arcába, nem tudja eltüntetni.

– Károly – folytatja Ambrus sóhajtva –, nem kérhetek bocsánatot, mert nem érzem vétkesnek magam. Laura nem volt boldog veled. Váljunk szét. Te menj Firenzébe, én elmegyek Laurával Rómába. S otthon majd kiderül, hogy mit tehetünk.

Laura úgy érzi magát, mint az altatás első és utolsó fázisában vagy részegen: zuhognak el a füle mellett a szavak, élesen látja Károly ütődött, dermedt mosolyát, nagyon rosszul van, mégis egy

megkönnyebbült, oktalan nevetést kell visszagyűrnie a torkába. Túlesett valamin, amiről nem is álmodott, annyira gyáva volt. De Ambrus javaslata magához téríti a rosszullét mámorából:

– Hogyan? Hogy veled menjek? Nem, Ambrus, azt nem. Azt végképp nem.

Ambrus annyira nem fogja fel az első pillanatban Laura visszautasítását, hogy tulajdonképpen az akadémikuskodónak szóló ingerültséggel méri végig Laurát. Aztán lassan megérti, hogy Laurának ő nem kell, s szeme fokozatosan megfagy, arca megkeményedik. Laura kérdés nélkül is magyarázatot ad, s míg beszél, arra is futja idejéből, józanságából, agya világosságából, amelyet a megrendülés gyújtott, aztán a megszabadulás öröme táplált, hogy nyomon kövesse magában a furcsa, tolakodó érzést is, hogy hiába minden, tetszik neki Ambrus kemény, gyűlölködő pillantása, tetszik neki Ambrus haragja, a teste sejtjeinek tetszik. De eközben azt mondja:

– Én családot szeretnék. Nem várhatom, hogy a kedvemért tökéletesen kifordulj magadból, könyökvédőt húzzál és szatyorral járd bevásárolni. Két pillanat alatt meggyűlölnél érte, s egy fél pillanatig se lehetnénk boldogok. Aztán meg én Károlytól nem választhatlak el. Ti olyanok vagytok, mint a folyó meg a medre. Ezen már sokszor gondolkoztam, nem most jut az eszembe. Minden te vagy, ami Károly életéből kimaradt, s minden Károly, ami a tiédből hiányzik. Ki tudná megmondani, hogy azért folyik-e ott a folyó, mert arra van a medre, vagy azért van ott a meder, mert arra folyik a folyó? Most, amikor láttam, hogy mennyire kihoztad a sodrából Károlyt, ugyanis én láttam: te húztad fel ennyire, én végig figyeltelek; megértettem, hogy én még Károlynak sem vagyok elég fontos, nemhogy neked. Te vagy a fontos Károlynak. Akkor meg miért maradjak veletek? Szeretnék főszereplő lenni a saját életemben. Eszembe jutott, hogy mit mondtál anyátookról, amikor egyszer a gyerekkori fényképeiteket nézegettem. Azt mondtad, Nyúl volt a legpraktikusabb anya a világon. Ahogy egyedül maradt veletek apátok fronthalála után, olyan gazdaságosan szervezte meg az életét, hogy semmi fölösleg nem volt benne, csak ami a ti felnevelésetekhez kellett. Azt mondtad, mindent meg tudott csinálni: vasalót, cipőt, iskolatáskát, konnektort, élesztőre szoktatott benneteket csokoládé helyett, ügyelt a vitaminokra a citromtalan években, ezért sok-sok káposztát ettetek, nyelvre és zenére tanított benneteket, és ha beszélt rólatok, csak azt mondta: az egyik, a másik, és nem a neveteket. Amikor pedig Károly munkába állt, és kifizettétek a lakásfelújítási kölcsön utolsó részletét is, meghalt. Olyan rend maradt utána, hogy csak a szekrényt és az ágyat kellett kitenni a lakásból, s már nyoma sem volt, hogy élt. Nem akarok így meghalni közöttetek, Ambrus – Károly felé fordul: – és Károly, ezt neked is mondtam.

Ambrus komoran hallgatja Laurát, majd ragadozó fürkészéssel Károlyra vág a tekintete, és érdes hangon megszólal:

– Én nem mondtam el neked a teljes igazat, Laura, ez a könnyeztető történet a Nyúlról csak félig igaz. Ha már elmész tőlünk, elmondom a teljes igazat, megérdemled, hogy megkönnyítsem számodra az elszakadást. Nyúl félelmetes személyzetis volt, rettegtek tőle a munkahelyén, s később is, amikor már más

osztályt adtak a keze alá, senki sem felejtette el a viselt dolgait. Ezért mi szégyelltük őt, rejtegettük a barátaink elől. Akkoriban akart Károly folyóiratot csinálni, te erre az időszakra nem emlékezhetsz, akkoriban minden fiatal folyóiratot akart csinálni, mert ahhoz gyáva volt vagy tisztességes, hogy a felnőtt politikába beszálljon. No, meg nem is biztatták. Sokan jártak hozzánk, és Nyúl látta, hogy mennyire szégyelljük őt. Egyébként nem tűnt fel neked, hogy betegségben nem lehet úgy meghalni, hogy rendben maradjon az ember után a szekrény?

– Ne, Ambrus, hagyd abba! – ugrik fel váratlanul Károly.

– Öngyilkos lett? – kérdi Laura csengő hangon. – Gondoltam.

Ambrus ráfeledkezik erre az eddig álruhában rejtőző, most viszont felfénylő, bátor Laurára, és fáradt, fájdalmas mosollyal hozzá lép. Tenyerébe emeli a kezét:

– Azt hittem, megszeretted. Ostobaságot beszélsz, Laura, mert lehet, hogy két pillanat múlva gyűlölnék, de egy fél pillanattal boldoggá tudnák tenni. Te is tudod. Ugye, tudod? S te azt is tudod, hogy valójában miért nem akarsz velem maradni. Igen, te biztosan tudod. Nem mondod meg? Legalább mondd meg!

– Megmondtam – koppan Laura hangja megbicsakló ridegséggel. Lesüti a szemét, hogy ne lássék rajta az elégtétel öröme: Ambrus kérleli őt, tehát a délutánt nem kell szégyellnie.

– Menj ki, Ambrus, hagyj magunkra. Menj ki – szakad fel Károlyból az indulat, ijesztő az erőfeszítése, ahogy türtöztetni próbálja magát. Ambrus egy pillanatra két kézzel belekapaszkodik Laurába, de nem bírja nézni bátyja gyürkőzését az előtörő dühvel, lesüti a szemét, bólint, és az ajtó felé indul. Laura nem gondol semmit, nem nehezményezi Ambrus távozását, hiszen nem akar többé neki semmit sem mondani, és betelt vele, de az idegzetével mégis megszégyenítőnek érzi a látványt: ahogy Ambrus az ajtó felé lépeget. Hiába tudja pontosan, hogyan és miért történik ez, a látvány azt sugalmazza: a tettes elhagyja a tett színhelyét, a csábító eliszkol. Mihelyt Ambrus kilép az ajtón, Laura máris könnyebben érzi magát, mintha otthonosabbá vált volna a szoba. De ez csak egyetlen villanásnyi ideig tart, amíg a csend, addig, amíg leereszkedik egy székre.

– Miért pont velem? Laura, hogyan tehetted? – fojtott hangon hangzik el az örök férfivád. – Te nem vagy az a nő, aki csak úgy megbolondul. Ezzel a semmirekellővel... Ingyenélő, te is tudtad! Mindig engedtem, hogy kihasználjon, azt hittem, futja rá pénzből, erőmből... De nem gondoltam, hogy ezt teszi velem, nem gondoltam, hogy a házasságomból is kiforgat! – Károly ziláltan, homlokát nyomorgatva, ujjait gyötörve áll Laura előtt. Laura csak zavart érez, amiért ilyen megvertnek kell látnia Károlyt, szánalmat nem. Egy bíró érdektelenségével szólal meg:

– Nem annyira ingyenélő, mint hittem. Neked ezt tudnod kell, te kezeled a pénzeket. Miért ragaszkodsz még most is ehhez a rögeszmédhez?

Károly sebzetten kiabálni kezd:

– Mire menne azokkal a rendszertelen keresményeivel? Már elzüllött volna régen! Elszórná a pénzt egy-két nap alatt, aztán koplalna és tarhálna, így könnyű előkelő világfi módjára sétálgatni, hogy ott vagyok én, a bankbetét! – Elhallgat. Zavartan néz Laurára: – De hát miért fontos ez? Miért erről beszélünk? Laura! Beleszerettél?

– Nem tudom – hajtja le a fejét Laura.

– Engem te sohase szerettél. Megmondhatod – hajtja le a fejét Károly is.

Laura most úgy érzi, hogy valóban, sohasem szerette Károlyt, de riasztja a beismerés kegyetlensége, s bár valószínűtlen távolságban, de igenis vannak szép, kellemes emlékei Károlyról is, tehát egészen az sem felelne meg a valóságnak, ha ráhagyná Károlyra a gyötrelmes felismerést.

– Miért mondod ezt? Szerettelek. Ez szerelmi házasság volt.

Károly mohón rácsap a mondatra:

– És minden elromlott? – Nem várja meg, hogy Laura válaszoljon, ösztönös csalással folytatja: – Minden meg is javulhat! Minden házasságban vannak nehéz periódusok. Adj időt! Kirúgom Ambrust, és mi kettesben, csak mi megyünk tovább. Laura! Ezt a lehetőséget még meg kell adnod nekem. Olyan képtelenség, hogy te egy flúgos este miatt az egész életünket fel akarod rúgni. Annyira túrhetetlen velem? Nem hiszem el. Nem hihetem el. Ambrus téged is összezavart és megrontott itt Velencében. Ezt megértem. Laura, nagyon fáj, de meg tudom bocsátani. És nem fordulhat elő, hogy ezért én valaha is szemrehányást tegyek neked, nem fordulhat elő, esküszöm. Hiszen engem is mennyire kiforgatott magamból. Szörnyű elgondolni is. Segíts, Laura! Kell nekem, hogy segíts. Mi ketten egymáshoz valók vagyunk, és én annyira szeretlek, hogy meg fogom tudni várni, amíg te újra megszeretsz.

Laurát szíven üti ez a szenvedélyes és nagylelkű vallomás. Könny futja be a szemét. Elnézi Károly nyütt arcát, száraz, vékony ráncokat vető, fehér homlokára belógó szögletesre vágott haját, kezét, amellyel görcsösen markolja keresztbe font karját, és eszébe jut ennek a tenyérnek ideges, kamaszosan lámpalázás érintése. Elundorodik.

– Bocsáss meg, Károly, de nem tudok többet lefeküdni veled.

Károly maga elé mered, összeszorított szájjal, lesütött szemmel bólogat: – Úgy. Úgy. Ja, úgy.

Mutatóujja behajlított ízületével megdörzsöli a szemét, Laura csak ekkor veszi észre, hogy sír.

– Anyánk is Ambrust szerette jobban – dünnyögi a férfi, s Laurát felbőszíti a nyílt, infantilis önsajnálát. – Nem tett különbséget, de Ambrus történeteim néha őszintén nevetett. – Most Laura megenyhül, ez olyan szomorú, olyan szomorú panasz. – Nekem nem volt lelkifurdalásom az anyám miatt. Laura, éppen most kellett szóba hoznod az anyámat, rettenetes. Én nagyon szenvedtem, nagyon gyászoltam, de nem is merült fel bennem, hogy lelkifurdalásom lehetne. Milyen vak voltam! – Károly fölnevet, könnye elapad. – Úgy látszik, én már csak ilyen vak vagyok. Azt se vettem észre, hogy te... Hagyjuk! Akár hiszed, akár nem, sohasem gondoltam végig, amit Ambrus mondott. Arra gyanakodtam, hogy valami titka lehetett anyánknak,

amit sohase tudhatok meg, ó, hogy szégyellem, azt gondoltam, hogy valami különleges szemétség személyzetis korából, és valahogy megvigasztalódtam abban, hogy olyasmicért büntette meg magát, amiért büntetés jár. Ez csak megemelte a gyászomat. Én mint szigorú erkölcsbíró! A magasztos elveimmel! Egy röhej. Szegény anya... Laura! Most nem volna szabad egyedül hagynod engem. Gyere velem, mint a barátom. Hiszen gyűlölni engem azért nincs okod.

– Bocsáss meg, Károly, nem bírok. Nem bírok. Belehalok.

Károly hallgat, nem néz Laurára, szinte szemmel látható, ahogy hagyja el az erő. Szilánkokra hasadt arca lassan kisimul, szomorú, de kegyetlen mosolyra húzódik a szája. Laura először látja Károlyt komornak és igazán ellenségesnek.

– Most bátornak, erősnek és tisztának érzed magad. Igaz? – szögezi tekintetét Laura arcára. – Aki kitepte magát a hazug és kényszerű házasságból, akinek van bátorsága újrakezdeni mindent, aki az erkölcs magas ormaira szökkent előlem, a gyáva, szar, vaksi és képmutató féreg elől. Érdekes! Aki disszidál, mert disszidálhat valami zűrből, mindig fölényben érzi magát azzal szemben, aki ezt nem teheti meg, esetleg azért nem, mert az a zűr történetesen az ő élete. Én egyébként nem hazudtam, és nem voltam gyáva. Csak áltattam magam. Te voltál az, aki szerelmet hazudott. Becsaptál. Becsaptál engem is, magadat is, s most engem gyűlölsz ezért. Egyébként – hajtja hátra Károly a fejét, s félig hunyt szemhéja alól mered Laurára – a Gabrieliben te is ott voltál. A portásnak te is szólhattál volna. De nem szóltál, csak bennünket dorgáltál erényesen, ugyanis te még egy portáspulthoz se tudsz egyedül odamenni. De hát hogy is kívánhatna egy erkölcsi lénytől ilyesmit az ember!? Menjen csak az a marha barom, az úgymint tud mindent, úgymint kibír mindent, hiszen arra való! Igen. Én mentem is mindenhová. Én ki is bírtam mindent. Nyilván ezzel is kiérdemeltem az utálkozásodat. Érthető. S most azt mondom, hogy nem bírom ki egyedül, amibe belesodortál. – Károly feszülten hallgat néhány pillanatig, továbbra is Laurára szegezi tekintetét. Laura mozdulatlan arccal néz vissza. Ha Károly várna még néhány pillanatot, Laurából valószínűleg felszakadnának az ellenérvek, vitába szállna, támadna és mentené magát, de Károly önkívületi állapotában nem bírja tovább ezt a csendet; s valahogyan már nem is számít válaszra, mert Laura tökéletesen ismeretlen lényé, fantommá vált a számára, mintha élete kudarcának a megtestesülése volna. – Én nézlek szembe a testvéremmel, én bírjam ki a reggelt, a holnapot, a holnapután, én, akin keresztül gázoltál? Te meg fölényesen kilépsz ebből a szarból, mintha semmi közöd se volna hozzá, mintha nem te... Igen! te is kavartad!... Jó. Menj el, iszkolj el. Te is megteheted, mint más. Miért ne? Én most már csak abba nem tudok beletörödni, hogy még ráadásul neked tiszta a lelkiismereted. És boldog vagy. – Károly lehunyja a szemét, elmosolyodik: – Ez is milyen sablonos: aki boldog, az erkölcsös. A győzteseké az erkölcs.

Laura hallgat. Eddig sohasem gyűlölte Károlyt, csak félt tőle. Örökös rossz volt miatta a lelkiismerete. És körülbelül ugyanezeketől a vádaktól félt, amiket Károly most kimondott. Hogy élőszködő, lelkiismeretlen, képmutató, önző, kényelmes kis nőstény, aki titkon gyűlöli a férjét, ahogy az állat is

gyűlölhetsz gazdáját. Lelke mélyén elismeri az ítéletet, de a gyűlölet, amellyel Károly nekitámadt, benne is felfakasztotta a gyűlöletet. Hogyan is szólhatott volna a portásnak, amikor örökös alávetettségében valóban elszokott minden önálló lépéstől; ő aztán igazán nem kényszerítette Károlyt igavonásra, s örült volna, ha sikerül visszafognia; na meg a boldogság... hogy ő boldogan megy el?! Neki se lesz jobb a reggel, a holnap, a holnapután, mint Károlynak, sőt, rosszabb lesz, neki egy eleven érzést kell most elszáraztatnia magában, s ő teljesen egyedül marad, fedél nélkül, ki mondhatja erre, hogy ez a boldogság? Ez a győzelem? Sorolhatná az érveket Károly megcáfolására, mint ahogy megtehetné – ehhez volna is kedve –, hogy elismeri Károly igazát. Bevallhatná, hogy szégyenli magát, nem Murano miatt, vagy ha Murano miatt is, nem a hűtlenségért. De belátja, Károly most nem képes rá, hogy méltányos legyen, kár minden szóért. Még azt is belátja, hogy nincs is joga igényt tartani Károly türelmére és figyelmére. Hiszen ő se érez részvétet Károly iránt, ő se hajlandó megérteni a férfit, őbenne sincs más, csak gyűlölet. Külön bosszantja a rejtélyes gög, ami Károly kapitulációjából árad. „Ezek mindentől és mindenhonnan az önimádathoz jutnak el – forr benne a nyers, közönséges harag. – Bánom is én, hogy mivel vigasztalja magát!? Mit magyarázkodjak?! Úgyse azért megyek el, mert ilyen meg olyan igazam van, hanem azért megyek el, mert elegendem volt.”

Feláll, az ablak felé int: – Nemsokára kivilágosodik. Kérlek, Károly, vedd le a szekrény tetejéről a bőröndömet.

Károly moccsanatlanul hallgat, jó néhány másodperc múlva hatol el hozzá Laura hangja. Mély lélegzetet vesz:

– Hát jó. Elkísérhetlek a vonathoz? Lassan indulnod kéne, ahogy emlékszem, egészen korán indul hazafelé egy vonat.

– Ne kísérsz el. Kérlek, engedj el egyedül, nem bírom tovább fegyelmelni magam. Szabadon szeretnék kilépni ebből a szobából. Rögtön, az első pillanattól kezdve szabad szeretnék lenni.

– Én megértem, illetve tudomásul veszem, csak hogy nem ismered ki magad az állomáson – mondja fáradtan Károly, előveszi a menetrendjét, és gyakorlottan lapozni kezd benne. Laura már-már odavágja: „Torkig vagyok a gyámkodásoddal!” – de elszégyelli magát. Nem szabad visszaélni Károly elesettségével.

– Nem baj. Legrosszabb esetben elmegyek majd egy későbbi vonattal. Még egyszer kérlek: vedd le a szekrény tetejéről a bőröndömet.

Vasárnap, hajnal 05.13

A hideg, nyirkos virradatban a vaporettón most visszafelé nézi a Canal Grande filmjét, ezúttal fekete-fehérben, a színek még nem jöttek elő. A palotasor a cikcakkos úton, a kikötések rendje szerint lassan fordul el és vissza, mint forgószínpadon a szobák. Laura kimerülten és émelyegve nézi Velencét, és lassan felismeri az elmúlt napok történetének tényeit, hiszen a történetek csak most válnak tényékké: addig nem, amíg ő is a

szereplőjük volt. A történet tényei feltornyosulnak köré, mint ormótlan sziklák egy katlanban, ahová sötétben érkezett. Nem látja, de nem is keresi a világos nyiladékot, amerre valószínűleg a menekülés útja vezet, mert úgy érzi, hogy törvény teljesezett be azzal, hogy ebbe a katlanba jutott, s az egészben van valami iszonyúan természetes. Nyugalom terjed szét benne, de máris elfogja a hiányérzet, édes, fájdalmas hiányérzet a két Fráter után, s ettől az érzéstől Laura, míg él, nem szabadul.

Dávid Hollaz (megh. 1713) protestáns teológus azt tanítja, hogy az angyalok bukása a hatnapos isteni mű befejezése után, de még az első ember bűnbeesése előtt, vagyis a világ „második hetében” következett be. Noha az ördögök hatalma nagyobb, mint az embereké, mégis korlátozza őket az Isten hatalma olyképpen, hogy Isten engedélye nélkül semmit sem tehetnek. Az ördögnek nincsen többé szabad akarata, csupán arra képes, hogy különböző gonosztettek közül válasszon.

Vége